

**HET GRAFVELD
'HIJKER ESCH'
[GEM. BEILEN]**

I. BESCHRIJVING

J.B. de Voogd

**Doctoraalscriptie Prae- en Protohistorie
Biologisch Archaeologisch Instituut
Rijksuniversiteit Groningen**

1990

HET GRAFVELD

'HIJKER ESCH'

[GEM. BEILEN]

I. BESCHRIJVING

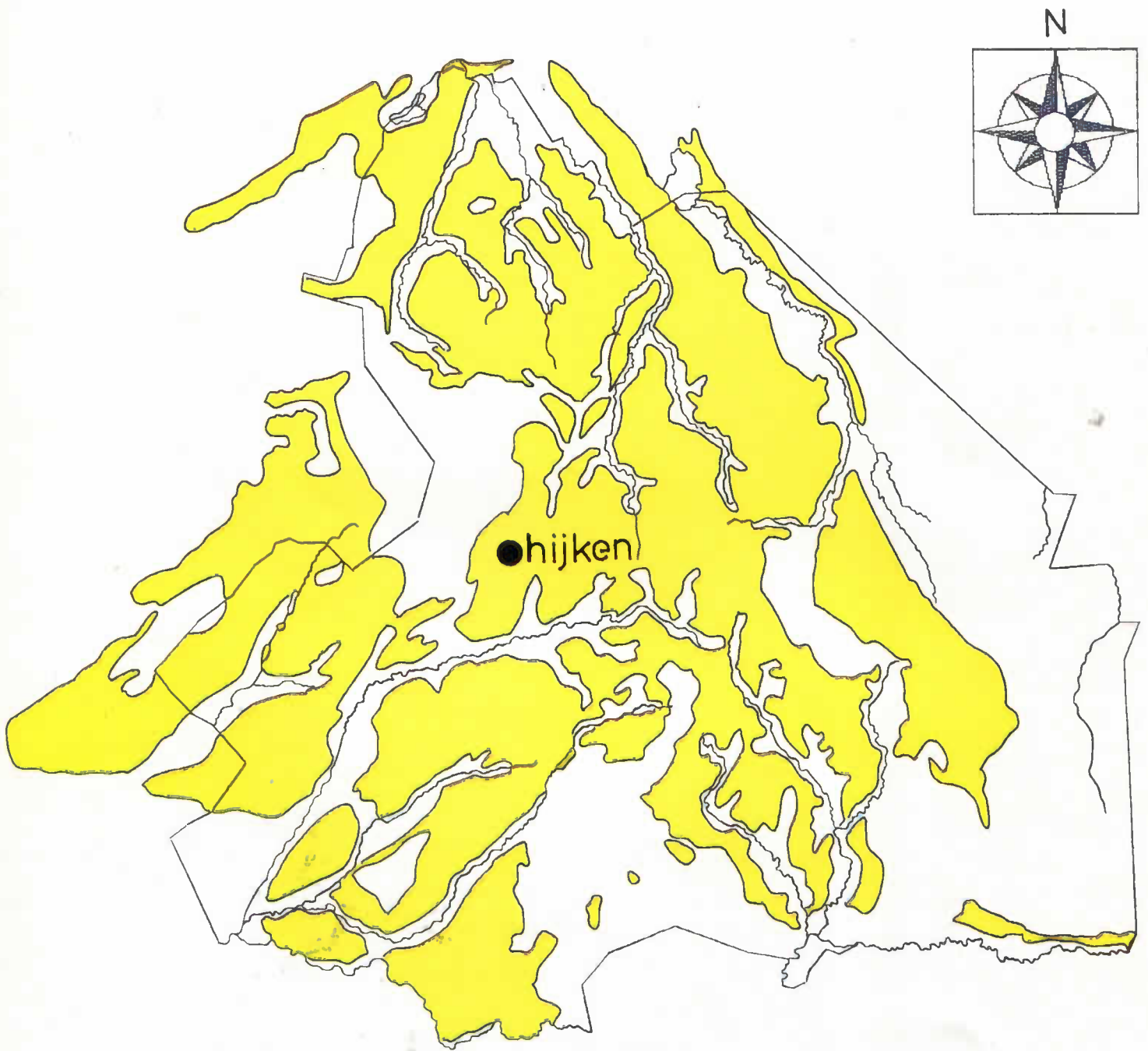
J.B. de Voogd

**Doctoraalscriptie Prae- en Protohistorie
Biologisch Archaeologisch Instituut
Rijksuniversiteit Groningen**

1990

INHOUD

	<u>pagina</u>
I. <u>INLEIDING</u>	
II. <u>HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK IN HIJKEN</u>	
A. Het onderzoek in de marke	5
B. Het onderzoek op de es	9
III. <u>EEN THEORETISCH KADER</u>	13
IV. <u>HET GRAFVELD 'HIJKER ESCH'</u>	
A. De grondsporen in het grafveld	16
B. De bijzettingen in het grafveld	
1. De crematies	20
a. De ligging van de crematies	23
b. De bijgiften van de crematies	25
c. De datering van de crematies	26
2. De inhumaties	35
a. De ligging van de inhumaties	39
b. De richting van de inhumaties	42
c. De bijgiften van de inhumaties	51
d. De datering van de inhumaties	62
C. De ontwikkeling van het grafveld	75
D. De demografie van het grafveld	79
V. <u>CONCLUSIE</u>	87
VI. <u>LITERATUUR</u>	89
VII. <u>BIJLAGEN</u>	



De zandgronden van Drenthe. Schaal 1:400.000 [naar tekening B.A.I.].

I. INLEIDING

Het Biologisch Archaeologisch Instituut der RijksUniversiteit Groningen verrichte in de jaren 1957 en 1969-1970 interessante opgravingen te Hijken (gemeente Beilen). Tijdens het winnen van zand op zijn akker ontdekte een boer in april 1957 een 'urn' in de gegraven kuil. Hij meldde deze vondst bij het B.A.I. dat als reactie hierop een onderzoek instelde.

Gedurende de campagnes van april 1957 werd -onder supervisie van Prof. Dr. H.T. Waterbolk en uitgevoerd door Drs. W.A. van Es- en, met onderbrekingen, van november 1969 tot maart 1970 -uitgevoerd onder supervisie van Drs. J.W. Boersma- op de 'Hijker Esch' ten zuidoosten van het dorp een uit de Laat-Romeinse Tijd tot Vroege Middeleeuwen daterend grafveld opgegraven. Dikwijls zijn dergelijke begraafplaatsen tengevolge van overdekking met cultuurgrond [lees: esdek] erg moeilijk traceerbaar en derhalve relatief zeldzaam. Voor soortgelijke fenomenen -zeker in combinatie met de 'Duistere Eeuwen' van onze historie- heb ik altijd al veel belangstelling gehad.

In het postcursorisch gedeelte van mijn studie bood Drs. J.W. Boersma mij de unieke gelegenheid de opgravingsgegevens uit te werken. De werkzaamheden bestonden onder andere uit de (verificatie van) de nummering, de determinatie, de datering en de catalogisering van de vondsten. De beschrijving had inmiddels goeddeels plaatsgevonden. Daarenboven werden circa tweehonderdvijftig bijzettingen opgemeten en getekend. Hierbij heb ik gebruik gemaakt van de vondsten(boekjes), dagrapporten en veldtekeningen.

Na een eerste oriëntatie ter plekke ['sfeerproeven'], waarbij ik gesprekken heb gevoerd met enkele oudere mensen uit Hijken -die zich de opgravingen nog wisten te herinneren en waarvan sommigen er zelfs hadden meegewerkt- heb ik een bezoek gebracht aan de nu rustende boer, op wiens land het onderzoek had plaatsgevonden. Na zijn aanwijzing was mij de exacte loca-

tie van de werkput pas geheel duidelijk. Door de ruilverkavelingen was er aan de omgeving namelijk nogal wat veranderd.

Ten aanzien van de veldtekeningen en de vondsten zou ik de volgende opmerkingen willen maken:

- Op veldtekening zijn de graven hetzij Romeins [Waterbolk & Van Es 1957], hetzij Arabisch [Boersma 1969-70] genummerd. Om computertechnische redenen is in de catalogus de laatste wijze van nummering toegepast moeten worden.
- De grafnummering van de na inhumatie 220 blootgelegde crematies congrueert met de vondstnummering. Dit biedt een verklaring voor de niet-aaneengesloten grafnummering bij de tijdens de laatste opgravingscampagnes blootgelegde bijzettingen.
- Bij verificatie van de vondstenboekjes en het materiaal bleek, dat enkele artefacten ontbraken. Dit heb ik in de catalogus vermeld.
- Aangezien de vondsten ongenummerd in depôt hebben gelegen, zijn enkele in de loop der tijd door elkaar geraakt en was de herkomst soms nog moeilijk te traceren.
- Doordat een conserverende behandeling van het materiaal direct na de opgravingen achterwege is gebleven, heeft dit bij de metalen artefacten veelal geleid tot een algemene degeneratie, hetgeen determinatie lastig of soms zelfs geheel onmogelijk maakte.

Deze doctoraalscriptie bestaat uit twee separate delen:

- I. De beschrijving;
- II. De catalogus.

Tenbehoef van het catalogiseren werd een op grafvelden algemeen toepasbare database-structuur opgezet in DBase III+ van de software-firma Ashton tate. Hierop aansluitend is in samenwerking met Drs. M. Vogelaar, die het programmeerwerk voor zijn rekening nam, een speciaal voor deze doctoraal-

scriptie -hoewel zeker ook algemeen toepasbaar- computer-programma 'Grafplot' ontwikkeld in de taal Turbo C van de software-firma Borland. Deze automatisering vergemakkelijkt ordening en analyse van de gegevens aanmerkelijk.

Allereerst zou ik Drs. J.W. Boersma mijn hartelijke dank willen betuigen voor het beschikbaarstellen van zijn uitvoerige documentatie en het vakkritisch en corrigerend doorlezen van mijn scriptie.

Voor de overige begeleiding zou ik in het bijzonder Prof. Dr. H.R. Reinders en Drs. J.N. Lanting mijn welgemeende dank willen zeggen; deze laatste vooral, omdat ik frequent een beroep op zijn grote parate kennis heb mogen doen. Prof. Dr. H.T. Waterbolk voor zijn verhelderende opmerkingen.

Drs. M. Vogelaar wil ik bedanken voor zijn grote, geheel belangeloze tijdsinvestering in het implementeren van het computerprogramma 'Grafplot'; Dhr. J.B. Huizenga wil ik bedanken voor zijn prachtige tekeningen van de bronzen mantelspelden.

Vervolgens gaat mijn dank uit naar de heren G. Delger, H.R. Roelink en L. Tol voor de 'materiële ondersteuning'; Dra. A.T.L. Niklewicz-Hokse voor het determineren van het Terra Nigra-achtig aardewerk en Drs. E. Taayke voor het uitvoeren van de ¹⁴C-calibraties.

II.

HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK IN HIJKEN

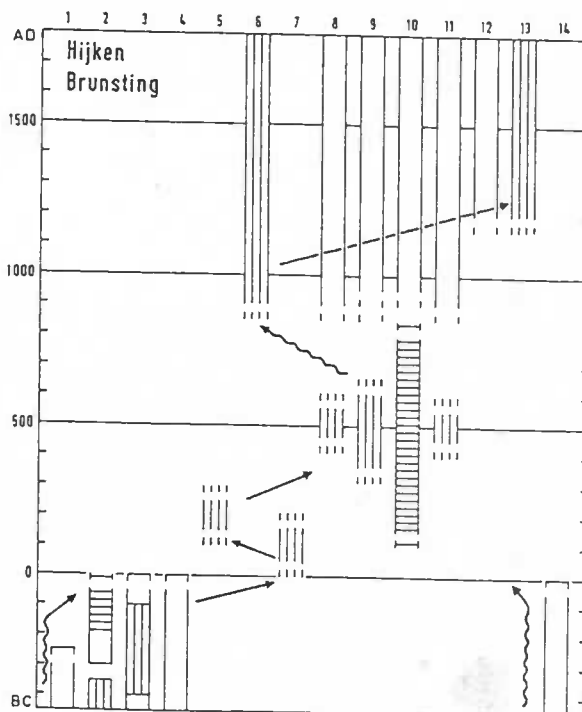
II.A. HET ONDERZOEK IN DE MARKE

Het dorp Hijken bevindt zich op 52.53 graden noorderbreedte en 6.29 graden oosterlengte, centraal in de provincie Drenthe. Deze meest belangrijke nederzetting van de gelijknamige marke resideerde eertijds onder de kerkelijke gemeente, of het kerspel, thans congruerend met de wereldlijke gemeente, Beilen. Het uitgestrekte Smilder hoogveen viel oorspronkelijk deels binnen de territoriale begrenzungen van Hijken, waardoor het tot één der grootste marken van de provincie gerekend mag worden. Het satelietgehucht Brunsting heeft zich zeer waarschijnlijk pas afgesplitst na de zeventiende eeuw. De vroegste historische vermelding dateert uit het jaar 1370, alwaar, in het verslag van een gerechtelijk proces, gesproken wordt over door Hijkenaren afgelegde getuigenissen.

Archeologisch gezien is het één der meest uigebreed onderzochte gebieden van Drenthe, waarbij onomstotelijk werd aangetoond, dat hier reeds gedurende een aanzienlijke tijdsperiode, tenminste sedert het Neolithicum, nagenoeg continue bewoning plaatsgegevonden heeft. In zijn bekende artikel levert Waterbolk [1982: 125-7] een overzicht van alle vindplaatsen:

1. Een celtic field;
2. Een groep van vier brandheuvels op oude akkerbodem, welke een Vroeg-IJzertijdse zandverstuving aan de rand van het celtic field bedekte. Opgegraven door Harsema in het jaar 1969;
3. In het zuidwestelijk deel van (4) werd door Harsema in de jaren 1969 tot 1974 een oppervlak van 3,2 hectare opgegraven. Dit leverde naast een aantal Neolithische vlakgraven en elf uit de Bronstijd daterende 'langhuizen', negen uit de IJzertijd daterende 'langhuizen', waarvan vier aan het type 'Hijken' en vier aan het type 'Fochteloo' toegewezen konden worden. Daarenboven werden vele spiekers aangetroffen;

- | | Akkerland
- ||| Nederzetting
- ≡ Grafveld
- ▨ Offermoeras
- |○| Muntvondst
- ≡ Kerk
-) Locatie nederzetting onbekend
- - - - - Geen waarneming; continuïteit verondersteld
- ↗ Richting van de verplaatsing van de nederzetting



Mobiliteitsdiagram van de marke Hijken [Waterbolk, 1982: 127].

4. Een groot celtic field;
5. Vindplaats op de Nastering Esch met aardewerk uit de tweede tot derde eeuw n.Chr.;
6. De huidige bebouwde kom van Hijken;
7. Enige nederzettingsvondsten uit de tweede eeuw n.Chr.;
8. Enige nederzettingsvondsten uit de vierde- tot vijfde eeuw n.Chr.;
9. Een vlak van 0,3 hectare met vier huisplattegronden, waarschijnlijk van het type `Odoorn A`, twee hutkommen en een `kleinbouw`. Opgegraven door Boersma in de jaren 1969 tot 1970;
10. Het grafveld `Hijker Esch`;
11. Enige nederzettingsvondsten uit de vierde- tot vijfde eeuw n.Chr., ontdekt bij de aanleg van een wegcunette op de es;
12. De `Brunstinger Esch`;
13. De huidige bebouwde kom van Brunsting;
14. Een celtic field.

Wanneer men nu bovenstaande opsomming vergelijkt met het bijgevoegde zogenaamde `minuutplan` [1:50.000], uitgegeven in het jaar 1860 en gebaseerd op gedurende de periode 1851 tot 1854 verrichte metingen [Ibidem: 104], dan valt onmiddellijk te constateren, dat de prehistorische vindplaatsen zich alle ophouden in het gebied dat zich boven en parallel aan het Oranjekanaal bevindt, met andere woorden: in de noordelijke helft van de marke. Vervolgens heeft zich klaarblijkelijk rond het begin van de jaartelling een Wanderung van protohistorische occupatie in zuidoostwaartse richting plaatsgevonden. Die daterend uit de Romeinse Tijd bevond zich ruwweg te oosten van de huidige agglomeratie, gevolgd door die daterend uit de Volksverhuizingstijd annex Vroege Middeleeuwen, die zich onder het in recenter perioden aangelegde cultuurdek van de Hijker Esch zuidelijk van het dorp lijkt hebben te bevonden. Met name dit laatstgenoemde `micro-milieu` is van belang, aangezien op deze plek de te bespreken begraafplaats is gesitueerd.

GRONINGEN 15 april 1957.

Week:

Dag- rapport no. 15 van Meij. A. T. Clason (6-13 april 1957)

Bezoek:

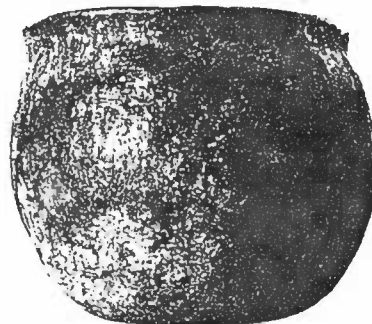
Betreft: Verkenning Hijken (gem. Beilen)

6.4. '57 's Morgens deelde Drs Pop I. Brouwer telefonisch mede, dat een leerling van de middelbare Landbouwschool te Groningen, wonende te Hijken (Prov. Drenthe), hem een te Hijken gevonden potscherf had laten zien. Een eveneens telefonisch bericht uit Beilen luidde, dat het raadslid J. Geerts, Westeinde te Hijken bij het bewerken van zijn land drie "urnen" gevonden had.

's Middags op onderzoek uitgaande trof Prof. H. Tj. Waterbolk een mooie zwarte, op enkele randplekken na geheel gave pot aan, in het bezit van de Heer Geerts. Deze had de pot gevonden, evenals twee andere toch verloren gegane "urnen" en een paar losse vondsten van verbrande beentjes, die eveneens verloren waren gegaan bij het afgraven van een klein kopje in zijn akker op de Hijkense es ten zuiden van het dorp aan de weg Hijken-Beilen. De es ligt daar ter plaatse op een helling die afloopt in oostelijke richting naar het oerstroombetal van een zijstroompje van de Beiler stroom.

Bij een voorlopig onderzoek ter plaatse kon worden vastgesteld dat zich hier een grafveld bevindt van ondiepe en diepere vlakgraven die N.-Z. liggen. Deze waren duidelijk te zien in de wanden van de daar door de Heer Geerts gegraven kuil, het aantal bedroeg ongeveer 15. Een groot exemplaar werd gedeeltelijk blootgelegd en leverde een randfragment van een pot op benevens een stuk ijzer (II). Een graf uit de Z.-O. wand van de kuil leverde nog een fragment grof aardewerk op (III). Op losgewerkte grond in de kuil lag een randfragment van een laat saksische pot met stempelversiering benevens twee kleinere onversierde fragmenten (I). Uit een graf in de O. wand kwam een groene kraal (IV). Op de rand van de kuil werd nog de bodem van een klein aardewerk potje en een stuk ijzer gevonden (V).

A. T. Clason
(A. T. Clason).



BIOLOGISCH-ARCHAEOLOGISCH INSTITUUT VAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT GRONINGEN

GRONINGEN 15 april 1957.

rapport no. 15 van W. A. van Es (8-13 april 1957)

Onderzoek rijengrafveld Hijken (gem. Beilen)

57 Met Lanting en Roelink naar Hijken om het onderzoek te beginnen van een rijengrafveld, enige dagen te voren aangetroffen te Hijken, aan de Beilerstraat op het terrein (gedeeltelijk?) van het raadslid J. Geerts, wonende Westeinde te Hijken. Arriveerden + 0.20 u. op het terrein. Begonnen werd met het uitzetten van een vierkant met zijden van 20 m, het door Geerts vergraven terrein omvattend.

Hoogtepunt: bovenkant piket in zandweg van terrein naar straat. Vierkant vastgelegd aan de weg.

Te 10.30 u. kwam een 6-tal arbeiders, dienstweigeraars uit kamp Vledder, op het terrein. Strooksgewijs werd nu het vergraven gedeelte tot een leesbaar vlak blootgelegd; evenwel bleek de recente kuil overal te diep uitgegraven, en nergens meer een tot het grafveld behorend grondspoor te bevatten. Alleen in de N.-O. hoek werd een groot graf, N.-Z. georiënteerd, blootgelegd (nr I; reeds geconstateerd bij verkenning van 6.4. '57). In dit graf een tweetal recente plekken en veel kool; de W. zijde van het graf was aanmerkelijk sonderder van kleur. Lag de aan het Z. uiteinde aangetroffen smalle, rechte aan worden beschouwd als de korte zijde van de kist?

Vondsten uit graf I: scherfje zwartachtig aardewerk uit kuilvulling; fragmenten van bronzen ringetjes (?) en gedeelte van gele kraal (?) uit een der recente plekken. Verder werd in de Z.-W. hoek blootgelegd een smaller O.-W. georiënteerd graf; hierin tekende zich al spoedig een smalle kist af (br. 0.40 m, l. 2.30 m). Tegen de N. kistwand werd - hoog in het graf - een ijzeren mes en een gesp (?) gevonden; verder scherfjes in de kistvulling; veel houtskool.

Vondsten:

1. scherfje zwart aardewerk, uit vulling graf I
2. fragmenten bronzen ringetje (s?) en fragment gele kraal; uit recente plek graf I
3. houtskool graf I
4. mes; uit graf II
5. scherfjes; uit graf II
6. gesp (?); uit graf II

W. A. van Es
(W. A. van Es).

II.A. HET ONDERZOEK OP DE ES

In april 1957 werd, naar aanleiding van de vondst van een aantal Vroegmiddeleeuwse artefacten op een aan de Beilerstraat gelegen es ten zuidoosten van het dorp Hijken, door een lokale landbouwer gedaan tijdens de aanleg van een zandwinningskuil op zijn akker, onder supervisie van Prof. Dr. H.T. Waterbolk, door W.A. van Es, de veldtechnici Lanting en Meijer, alsmede de tekenaars Praamstra en Roelink een noodopgraving verricht. Het primaire werkvlak bestond uit een vierkant van twintig maal twintig meter, welke rond de verstoring was aangelegd. Nadat een groep van zes dienstweigeraars het omgewoelde deel tot een "leesbaar vlak" [Van Es: dagrapport no. 15, 15 april 1957] hadden uitgediept, bleken op geen enkele plek meer grondsporen aanwezig te zijn. Slechts hier en daar in de profielen en aan de periferie werden sporen van bijzettingen aangetroffen. Vervolgens vond een strooksgewijze uitbreiding van de opgraving plaats in oostzuidoostelijke en westnoordwestelijke richting plaats. Men was ten behoeve van "agrari-sche belangen" [Boersma, 1970: 1] genoopt het onderzoek na ongeveer twee weken te staken.

In het kader van ruilverkavelingsactiviteiten rondom het dorp Hijken, kon, met door de Cultuurtechnische Dienst verleende medewerking en financiële steun, het onderzoek worden voortgezet. Onder leiding van Drs. J.W. Boersma werd begonnen het gemiddeld twee à drie decimeter dikke cultuurdek aan weerszijden van de uit 1957 daterende opgravingsputten machinaal te verwijderen, waarna de vlakken werden schoongeschaafd. Daar de diepte der groeven varieerde van slechts een viertal decimeters tot slechts enkele centimeters, zal het reliëf aanvankelijk aanvankelijk geprononceerder aanwezig zijn geweest. "Menselijke activiteiten (ploegen) zowel als natuurfenomenen (verstuiwingen) zullen aan deze veranderingen debet zijn geweest" [Boersma, 1970: 1]. Het uiteindelijke areaal, dat waar-

schijnlijk het gehele grafveld zal hebben beslagen, met ca. 40 bij 100 meter. In totaal contrasteerden circa 250 donkere grafvullingen zich tegenover de lichtere ondergrond. Aangezien het hier een volledig opgegraven grafveld betreft, neemt Hijken, afgezien van het feit, dat rijengrafvelden veelal verscholen liggen onder meer of minder esdekken [Waterbolk, 1985] naast Zeijen [persoonlijke mededeling Drs. J.N. Lanting] een uitzonderlijke positie binnen de onderzoeken naar het vroegmiddeleeuwse Drenthe in [Boersma, 190: 1-2].

In tegenstelling tot hetgeen Boersma [1970: 1] vermeldt, omschrijft de Provinciale Planologische Dienst Drenthe [1982: 64] de 'Hijker Esch' als zijnde een oud cultuurdek dikker dan veertig centimeter. Het zou hier gaan om een typische Gewannflur-verkaveling*. Deze meest complexe vorm van landperceelring, welke in de provincie Drenthe zeer zelden voorkomt, wordt door Slicher van Bath [1987: 65] vrij jong gedateerd, namelijk in de Late Middeleeuwen na 1350 AD. Dit verschaft ons tegelijkertijd een, weliswaar zeer ruime, terminus ante quem voor het rijengrafveld verschaft.

Akkergronden werden aangelegd op de, voor die bewuste periode, meest geschikte locatie voor agricultuur. Belangrijke criteria hierbij waren: een zo hoog mogelijke bodemvruchtbaarheid [...], goede bewerkingsmogelijkheden en een gunstige waterhuishouding [StiBoKa/PPD, 1987: 54]. Dit komt overeen met de geomorphologische situatie ter plaatse, zoals die door de PPD [1982: Bijlage 2, Blad 2] wordt opgegeven: de 'Hijker Esch' bevindt zich op een globaal noord-zuid gerichte zandwelling** zonder grondmorene of premorenaal binnen 120 centimeter onder maaiveld. Deze eolisch gegenereerde hoogten zijn hydrologische gebieden waar infiltratie optreedt en de grondwaterpiegel zich veelal diep onder het oppervlak bevindt [Ibidem:

* Deze "wordt gekenmerkt door duidelijk van elkaar te onderscheiden perceelsgroepen, waarvan de perceelsrichtingen elkaar kruisen. Er zijn min of meer regelmatige blokken, die elk zijn onderverdeeld in smalle strookvormige percelen" [StiBoKa/PPD, 1987: 27].



Röntgenopnames van sterk gecorrodeerde artefacten
[Fotocollectie B.A.I.].

65], wat een verklaring zou kunnen zijn voor de erbarmelijke conservering van de ijzeren artefacten. Het gebied wordt door twee zijtakken van de Beilerstroom in zuidelijke richting ontwaterd [Waterbolk, 1982: 125].

** "Een welving is een langgerekte, soms min of meer rond vorm, waarvan het hoogste punt zich ligt tussen 0.50 en 1.50 meter boven de omgeving" [PPD, 1982: 61].

III. EEN THEORETISCH KADER

Eén van de belangrijkste karaktereigenschappen waarmee de mens zich onderscheidt van de overige fauna-species is, enkele uitzonderingen zoals bijvoorbeeld de olifant daargelaten, de zorg voor zijn gestorven soortgenoten (Fahrenfort, 1947: 9). De antropoloog Thomas [1976: bladzijde 11 en hoofdstuk III] onderschrijft deze stelling volmondig: "L'être humain est l'animal qui ensevelit ses morts".

Om een barrière op te werpen tussen de levenden en de overledenen maakt(e) de mens, getuige ethno(archeo)logische bronnen, gebruik van natuurlijke elementen (Durand, 1988: 3) als aarde (inhumatie), lucht (sarcofaag), vuur (crematie) en water (zeemansgraf; JBdV). Naast een fictieve, ergo onzichtbare, scheiding, bestaat/bestond veelal eveneens een fysieke, ergo zichtbare, scheiding aan tussen hier-en-nu en hierna-maals: begraafplaatsen worden/werden namelijk veelal buiten de bebouwde kom aangelegd. Verstoring van het 'dagelijks leven' door het 'eeuwig leven' moe(s)t coûte que coûte vermeden worden. Desalniettemin mag/mocht de tussenliggende afstand niet onoverkomelijk zijn, want de bereikbaarheid is/was vormde absolute vereiste: het moe(s)t beslist niet teveel moeite kosten om, van tijd tot tijd, voor de zielerust van beider partijen ter plekke funeraliën te kunnen organiseren (Ariès, 1988: 9). Begraafplaatsen liggen dientengevolge dan veelal ook vlakbij een nederzetting aan een weg (Ibidem; Durand, 1988).

Naast een praktische functie, vervullen formal disposal areas eveneens een symbolische functie: Saxe [1970: 119, stelling 8*] is van mening, dat zij mogen worden beschouwd als indicatoren van vermeende aanspraak op grond, aangezien "tombs are the symbols of continuity of the group not only because they are the containers of the ancestors fixed in a particular place. The basic representation of the deme is the permanent link to land, the land of the ancestors... The importance of

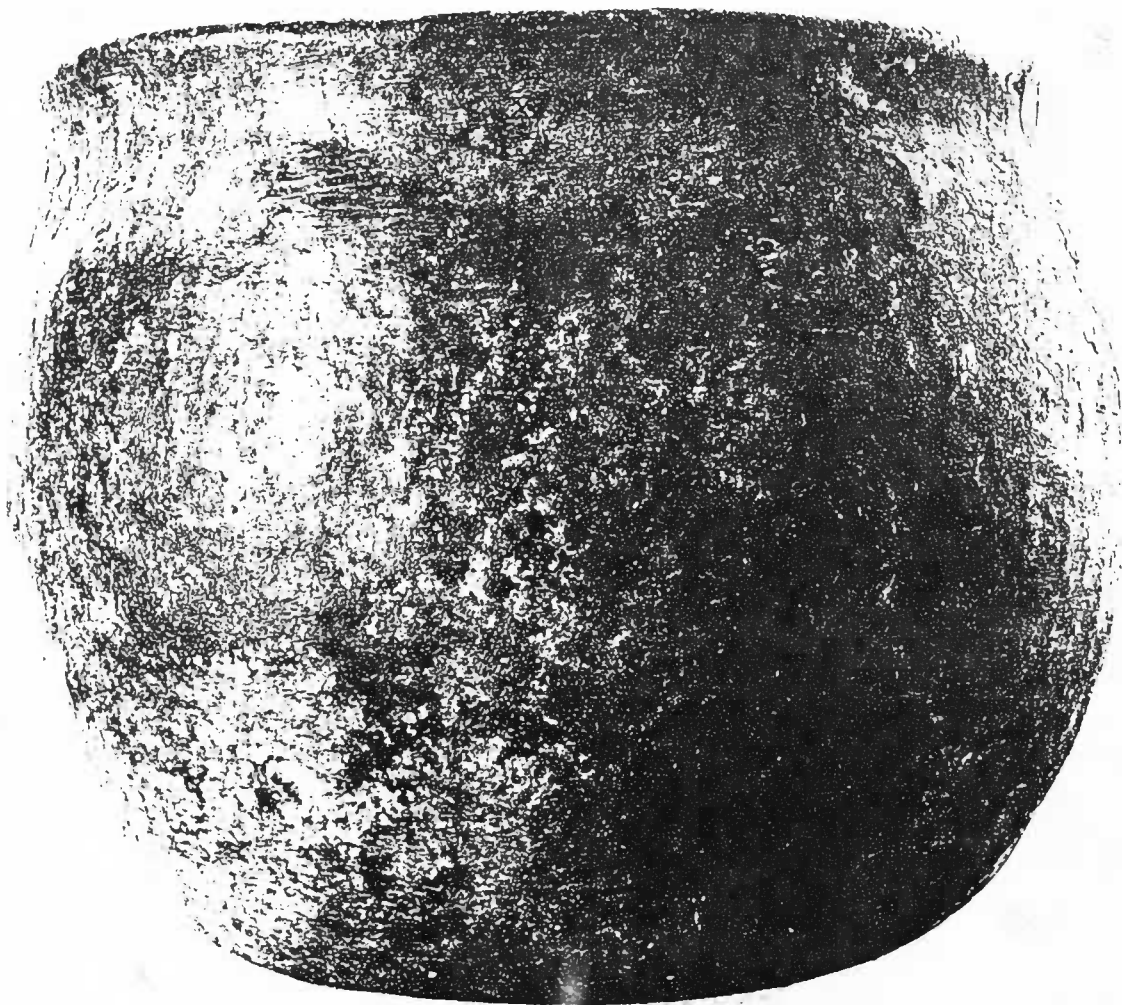
the tombs is that they create the permanent link to land by placing them there. The deme is therefore represented as a group owning land" [Bloch, 1975: 208]. Grafvelden zijn daarmee als het ware een souterraine variant op Renfrews [1976: 206] territorial markers, grensmarkeringen.

Bijzettingsgebruiken kunnen een uitermate belangrijke bron van informatie vormen voor de (ethno)archeoloog. Zij weerspiegelen de positie van een persoon in een maatschappij, zoals die door zijn / haar nabestaanden werd opgevat en als 'noodzakelijk' werd geacht weer te geven middels de hun ter beschikking staande symboliek. Door als het ware eerst 'in te zoomen' op die status van het individu, ontstaat vervolgens de mogelijkheid om tot een reconstructie te komen van het sociale niveau van de maatschappij in kwestie.

* "To the degree that corporate group rights to use and / or control crucial but restricted resources are attained and / or legitimized by means of lineal descent. from the dead (i.e. lineal ties to ancestors), such groups will maintain formal disposal areas for the exclusive disposal of their dead, and conversely".

IV.

**HET GRAFVELD
'HIJKER ESCH'**



Urn uit zandwinning (Fotocollectie B.A. I.)

IV.A. DE GRONDSPOREN IN HET GRAFVELD

In het grafveld 'Hijker Esch' kan men ruwweg een drietal archeologische verschijnselen onderscheiden:

1. Recentere 'menselijke-' en 'natuurlijke verstoringen';
2. Oudere nederzettingsoverblijfselen
3. Oudere begraafplaatssoverblijfselen

1. De meest prominent aanwezige verstoring omvatte een ongeveer rechthoekige kuil (12 * 10 m), die het resultaat vormde van door een plaatselijke agrariër uitgevoerde afgravingswerkzaamheden aan een zandkopje op zijn akker in begin-april 1957. De losse vondsten van drie "urnen" en "een paar ... verbrande beentjes" die hierbij aan de dag traden vormden de aanleiding tot het eerste oudheidkundig bodemonderzoek. Overigens bleek tijdens een eerste verkennend bezoek ter plekke door Prof. Dr. H.T. Waterbolk, nog op dezelfde dag van de melding, dat van de aangetroffen archeologica, nog slechts "een mooie zwarte, op enkele randplekken na geheel gave pot" [afbeelding] resteerde: de overige waren reeds verloren gegaan [Clason, 1957: dagrapport B.A.I.]. Neemt men de diepte (0.90 m) van een eveneens ongeveer rechthoekige kuil (1.60 * 1.00 m) in werkput 3 in overweging, dan zou deze voor dezelfde doeleinden kunnen zijn gedolven. Van circa drie gelijksoortige grondsporen wordt op de veldtekening geen einddiepte vermeldt, zodat onduidelijk is, wat hiervan de functie is: dienden zij misschien ter inkuiling van landbouwgewassen? De andere verstoringen betroffen esontginningsgreppels, die over het gehele oppervlak waargenomen worden. Hun afmetingen variëren, evenals hun richting: zij komen zowel Noord - Zuid- als Oost - West-gericht voor. Het 'hoefijzervormig grondspoor' (1.20 * 0.80 m) in werkput 4 [veldtekening B.A.I.] in werkput kan het beste als een boomkuil geïnterpreteerd worden [cf. Kooi, 1974].

2. De Oudere nederzettingsoverblijfselen vallen uiteen in:

- a. Een hutkom (3.0 * 2.50 * .70 m) met centrale staanders en hoekversteviging. Aan de rand hiervan tekende zich een donker grondspoor af, waarin veel houtskool voorkwam. De vulling leverde een aanzienlijke hoeveelheid o.a. uit de Volksverhuizingstijd daterend aardewerk op.
- b. Een bovenaan vierkante en onderin ronde waterput (2.50 * 2.50 m.) in 'natuurlijke' [veldtekening B.A.I.] in werkput 4 tot 13.30 N.A.P. diepte. Het materiaal dat hieruit kwam, kwam overeen met dat van grondspoor n^o2a.
- c. Een onregelmatige verkleuring (4.00 * 4.00 m), die bij verdieping uiteen bleek te vallen in vijf afzonderlijke kuilen. Hiervan overlaptten twee elkaar. Banden van houtskool.
- d. Twee parallel op gemiddeld 2.00 m afstand van elkaar verloopende sporen, ter breedte van respectievelijk gemiddeld 0.80 m 1.60 m in 'natuurlijke laagte' in werkput 4. Het zou hier, mede gezien in het licht van hun V-vormige doorsnede, om ontwateringsgreppels kunnen handelen.
- e. Een aantal niet nader te definiëren, kleine, afgeronde en ondiepe kuilen. Hoewel duidelijke configuraties niet zijn aan te wijzen, zouden het hier paalkuilen kunnen betreffen. De mogelijkheid blijft echter open, dat het in deze gevallen gaat om restanten van crematiegraven. Het feit, dat in de onmiddellijke nabijheid van de desbetreffende plaatsen geen concentraties van gecalcineerde beenfragmenten zijn waargenomen, spreekt dit echter tegen.
- f. Direct ten zuiden van het grafveld werden enkele Vroegmiddeleeuwse huisplattegronden en andere nederzettingsoverblijfselen blootgelegd [zie paragraaf II.A.].

3. De oudere begraafplaatsoverblijfselen vallen uiteen in:

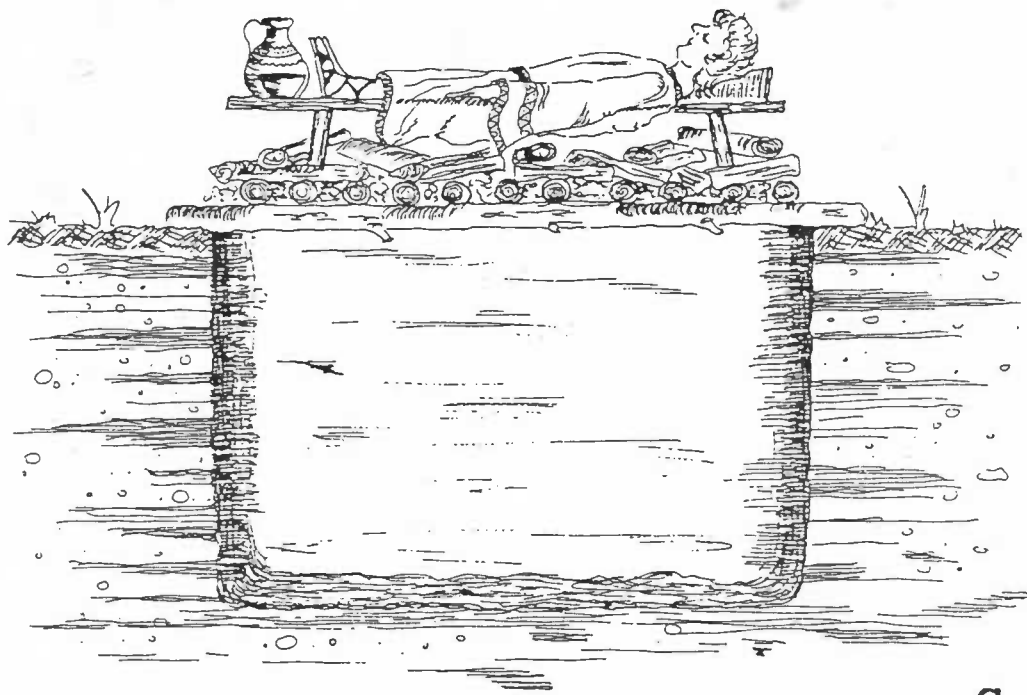
- a. Een zevental kleine rechthoekige paalconfiguraties in de werkputten 3 en 4. Op grond van hun ligging lijken zij in verband te staan met het grafveld. Ten opzichte hier-

van liggen zij namelijk, op twee uitzonderingen na, aan de periferie. De vondst van Angelsaksisch aardewerk uit een gatencomplex uit werkput 8 bevestigt een gelijktijdigheid. Eén van de uitzonderingen heeft onmiskenbaar een relatie met een graf (nº162). Deze valt qua afmetingen (2.50 * 2.00 m) ook nog volledig uit de toon met de overige paalconfiguraties. Waarschijnlijk hebben we hier te maken met een, gezien de diameter van de paalkuilen, zwaardere houten constructie die boven de inhumatie is opgericht. Betreft het hier bijvoorbeeld een 'tempeltje', een katafalk [cf. Van de Graft, 1947], of een eettafel, waaraan door de nabestaanden een dodenmaaltijd ter nagedachtenis aan de overledene werd gehouden?

- b. Rechthoekige kuil nº215 (2.10 * 1.40 * 0.40 m) met komvormige bodem. De kuil was als het ware 'bekleed' met veel houtskool. Een dergelijke kuil is ook uit Wijster bekend [Van Es, 1967]. Op de 'Hijker Esch' betreft mogelijk een ustrina [cf. Bechert, 1980].
- c. Bijzettingen, welke zowel voorkomen in de vorm van oudere crematies als jongere inhumaties. In het vervolg van deze scriptie zal ik mij hiertoe beperken.

IV.B.

DE BIJZETTINGEN IN HET GRAFVELD



a



b

»Bustum«: reconstructie (A) en waarneming (B)
[Bechert, 1980: 254].

IV. B. 1. DE CREMATIES

In het grafveld kunnen de volgende twee vormen van lijkverbranding onderscheiden worden:

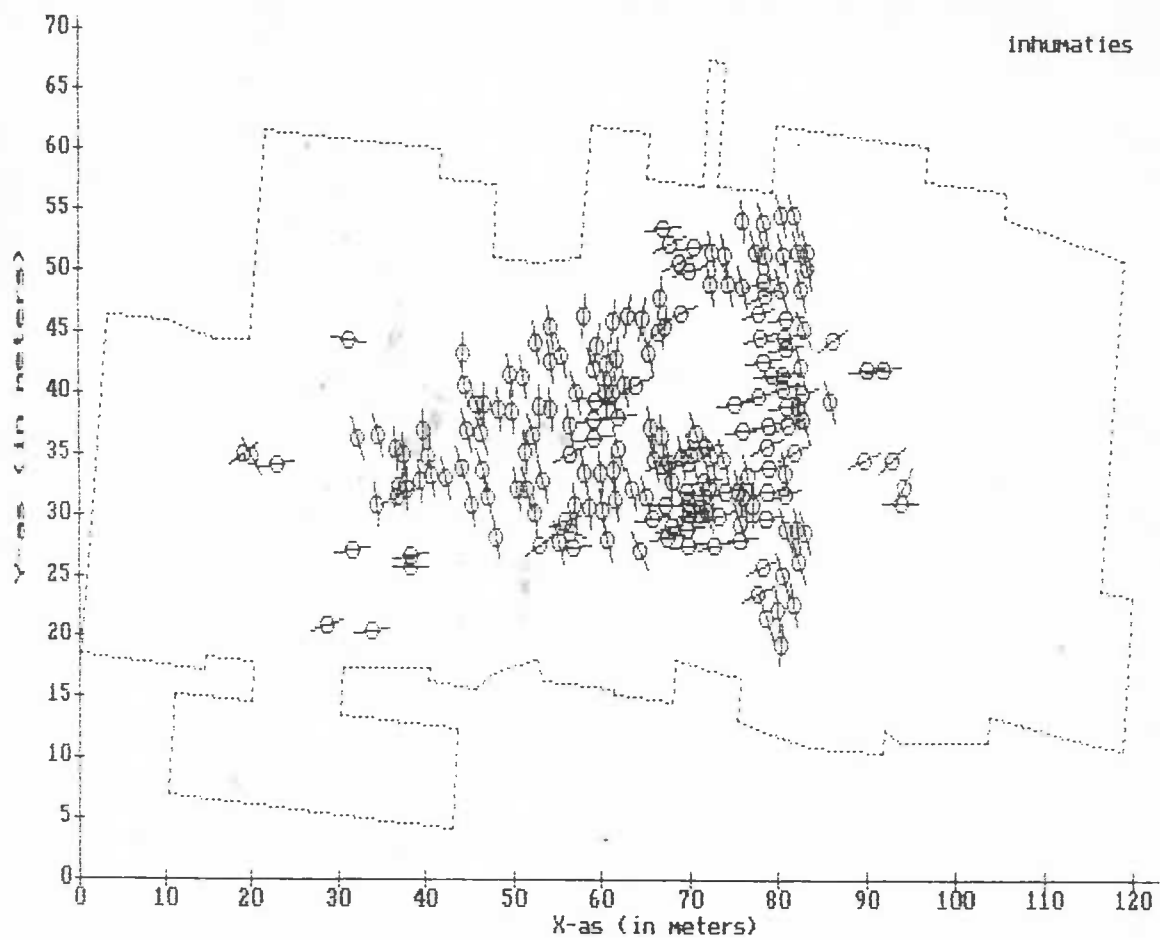
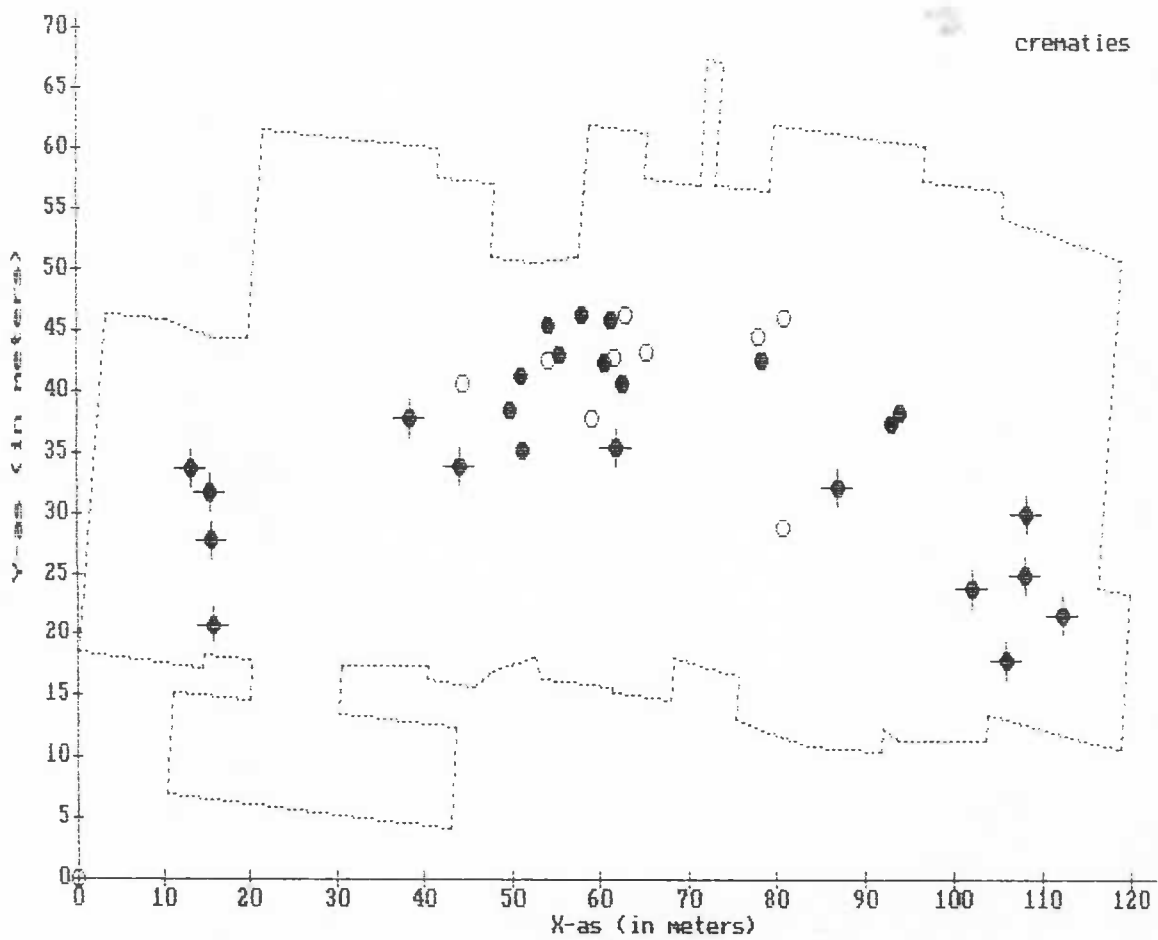
- ongeselecteerde crematies;
- geselecteerde crematies.

De eerste vorm, de ongeselecteerde crematie, kenmerkt zich door gecalcineerde menselijke beenfragmenten met houtskool. In deze stoffelijke overblijfselen wordt het verbrandingsproces helemaal weerspiegeld. Bij een bustum vindt bijzetting ter plekke van de brandstapel plaats (afbeelding), bij een Brandgrubengrab vindt bijzetting elders dan de brandstapel plaats (Bechert, 1980).

De tweede vorm, de geselecteerde crematie, kenmerkt zich door gecalcineerde menselijke beenfragmenten zonder houtskool. In deze stoffelijke overblijfselen wordt het verbrandingsproces gedeeltelijk weerspiegeld (meerdere fragmenten of "knekelnest", en enkele fragmenten).

De door schrijver dezes aangebrachte typologische classificatie is gebaseerd op waarnemingen achteraf en dus mogelijk kunstmatig. Boersma (mondelinge mededeling) vermoedt namelijk, dat de aanwezigheid of afwezigheid van houtskool te herleiden valt tot verschillen in conservering of bemonstering.

In het grafveld "Hijker Esch" bleken zich op ongeveer negenendertig locaties crematies te bevinden, hetzij in onverstoorde vorm, hetzij in verstoorde vorm.



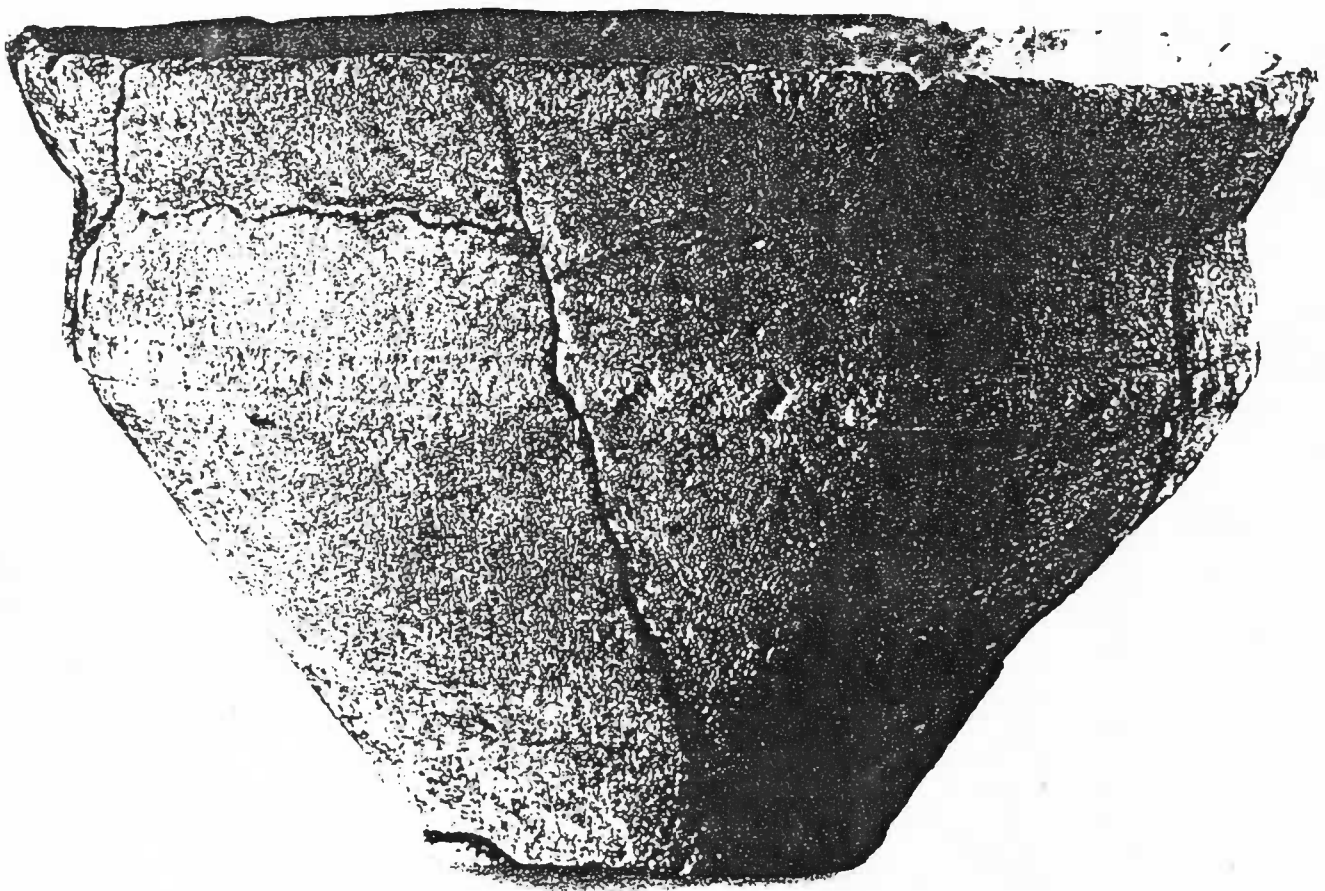
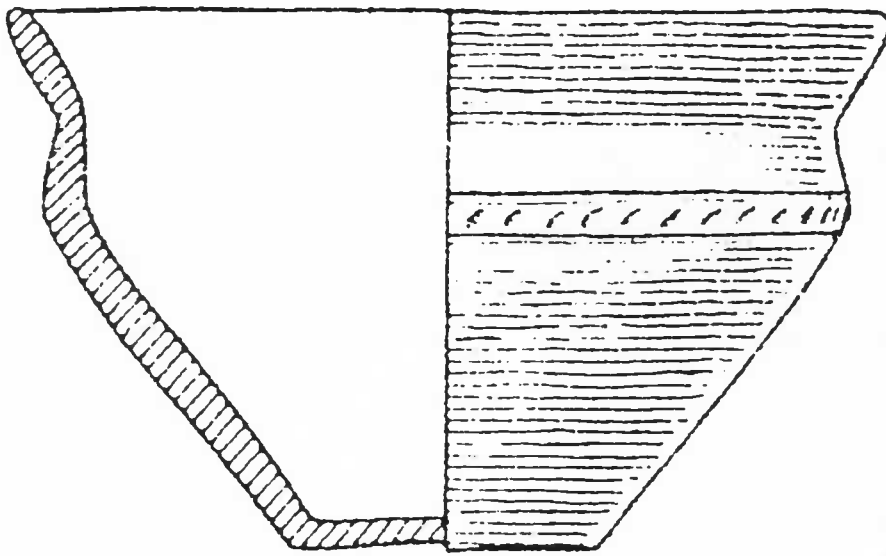
Zij werden in onverstoorde vorm, als bustum, aangetroffen ter hoogte van graf XX [N=1], en als Brandgrubengrab aangetroffen ter hoogte van de crematies 257, 261, 282, 283, 324, 325, 326 en 327 [N=8]. Deze liggen buiten het gebied van het recentere 'rijengrafveld'.

Zij werden in verstoorde vorm, als 'knekelnest', aangetroffen ter hoogte van de graven V, 128a, 249, 250, 251, 252, 254, 255, 256, 284 en 285 [N=11], en als enkele gecalcineerde beenfragmenten aangetroffen ter hoogte van de inhumaties II, VI, XV, XXIV, 112, 136, 160, 164a, 167, 168, 172, 173, 174, 175, 177, 181, 184, 186 en 200 [N=19]. Deze liggen binnen het gebied van het recentere 'rijengrafveld' [afbeelding].

Deze verspreiding kan zowel natuurlijke als menselijke oorzaken hebben.

IV. B. 1. a. DE LIGGING VAN DE CREMATIES

De crematies liggen als het ware in de vorm van een "maansikkel" verspreid over het grafveld. Deze "maansikkel" loopt van het noordoosten, via het westen, naar het zuidoosten van het grafveld, en volgt daarmee grofweg de contouren van de dekzandwielving. Ter hoogte van de minst geëleveerde uiteinden van deze baan verkeren de crematies in ongerepte conditie. Aan de noordkant en aan de zuidkant van het grafveld tekent zich, althans zo lijkt het, een zekere clustering van Brandgruben-gräber af. De vraag rijst, of deze waarneming al dan niet vertekend is. Bovenop de dekzandwielving namelijk, ter hoogte van het "rijengrafveld", zijn de oudere Romeinse crematies door de recentere Vroegmiddeleeuwse inhumaties verspit. Deze zijn nog slechts herkenbaar als een of meerdere gecalcineerde beenfragmenten in de grafvulling. Oorspronkelijk zullen de crematies dus een groot gedeelte van de dekzandwielving bestreken hebben.



Grafnummer 20, Inv_Nr 1988/IV.16.
[Fotocollectie B.A.I.].

IV. B. 1. b. DE BIJGIFTEN VAN DE CREMATIES

Slechts twee crematies bevatten archaeologica. Reeds in 1957 was in bustum n^o XX een scherp-geprofileerd aardewerk kommetje met uitstaande rand en fries-versiering op schouderknik [afbeelding]. Na het zeven van crematie n^o 326 bleken zich tussen de stoffelijke menselijke overblijfselen nog enkele dierlijke gecalcineerde beenfragmenten te bevinden. Deze bleken afkomstig te zijn van een driehoekige kam met groef- en punt-cirkelversiering.

Drs. J.W. Boersma deed na de opgravingen van 1969 een verrassende ontdekking: hij vond in crematie n^o 326 een viertal minime bolletjes tussen de gecalcineerde beenderfragmenten. Hij liet de 4 bolletjes onderzoeken in het Anorganisch Chemisch Laboratorium. Scheikundige analyse bracht aan het licht, dat het hier residuen betrof van edelmetaalverbindingen. Door middel van röntgenfluorescentie kwam men tot de uitslag dat 3 van de bolletjes, alle grijswit van kleur, zilver en broom bevatten. Het vierde bolletje, dat goudkleurig was, bevatte goud met een flinke hoeveelheid zilver. Volgens Boersma (persoonlijke mededeling) zou het hier bijvoorbeeld, gezien de geringe hoeveelheid materiaal, oorhangers kunnen betreffen. Misschien zouden bij een nauwkeuriger materiaalonderzoek meer vondsten aan het licht kunnen treden.

IV.B.1.c. DE DATERING VAN DE CREMATIES

Men kan voor de datering van de crematies gebruik maken van:

- Exacte, radiokoolstofdatering;
- Relatieve, typonchronologische datering.

Ten behoeve van de radiokoolstofdatering werden een zestal crematiegraven bemonsterd. Het waren de graven n^o 257, 324, 326, 261, 282 en 283 aan de noord- en zuidzijde van het grafveld. Dit onderzoek leverde de volgende conventionele 14C-ouderdommen op, alle met de standaardafwijken van ca. 30 jaren, nl. 1650, 1655, 1675, 1720 1755 en 1760 (Lanting en Mook 1977: 184). De crematies dateren uit circa 200 n.Chr. en 300 n.Chr. Een calibratie van de jaartallen gaf, met enige marge, kalenderouderdommen van respectievelijk medio 4e eeuw tot eerste kwart 5e eeuw en medio 3e eeuw tot medio 4e eeuw n.Chr. De crematies vielen jonger uit dan men zou verwachten: de lijkverbrandingen zullen dus uit de laatromeinse- tot vroege volksverhuizingstijd stammen. Dr. W.A. Casparie verrichtte de determinatie van de houtskoolpartikels. Hij concludeerde, dat de brandstapels van deze crematies voornamelijk bestonden uit takken van eik, berk en els. Deze voorkomens van zowel snel- als langzaamgroeiend hout, zullen ongetwijfeld van enige invloed zijn geweest op de ouderdomsbepaling.

De typonchronologische datering berust op slechts twee stuks archeologica, te weten: een aardewerk potje (afbeelding) uit graf XX en enkele benen kamfragmenten uit graf 326. Van Es (1967: 187; 188, fg. 95.2; 319, nt. 60) dateert het potje type 'Wijster IB1' rond 200 n.Chr. Ondanks deze relatief scherpe datering mag niet onvermeld blijven, dat kleinere typen aardewerk over het algemeen gedurende langere perioden in gebruik zijn (opmerking Drs. J.W. Boersma). Dit kan bijvoorbeeld geïllustreerd worden aan de hand van Miedema (1976) en Van Es & Verlinde (1977), die bepaalde miniatuurpotjes een

datering geven uiteenlopend van de Ruinen/Wommels-periode (500 v.Chr.) tot de Late Middeleeuwen (1400 n.Chr.), een tijdespanne van tweeduizend jaar! Driehoekige kammen met punt-cirkelversiering, waar het hier om handelt, "were fashionable in the fourth and fifth century" (Roes, 1963: 10). Zowel de relatieve als de exacte dateringen bestrijken dus bijna de gehele eerste helft van het eerste millenium.

GRAFVELD HIJKER ESCH [GEMEENTE BEILEN]*

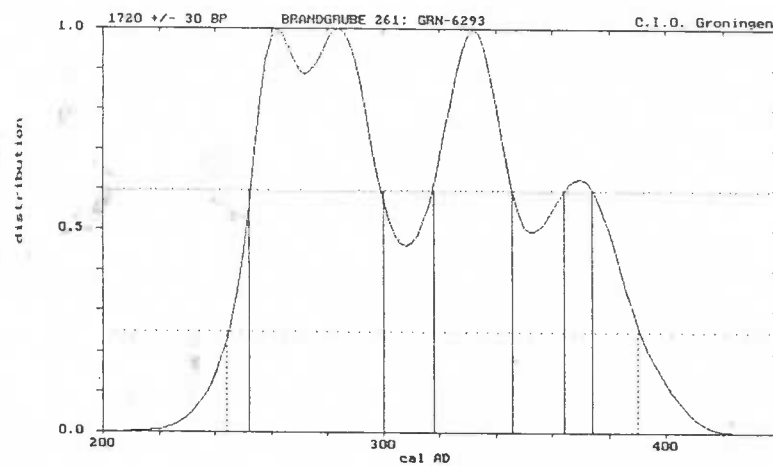
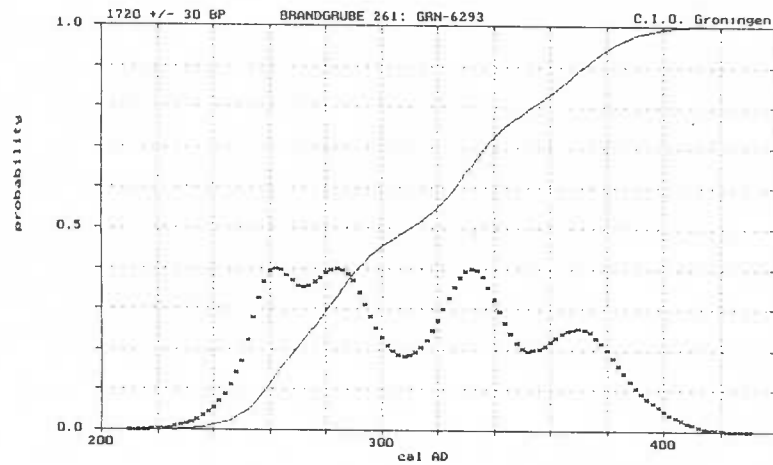
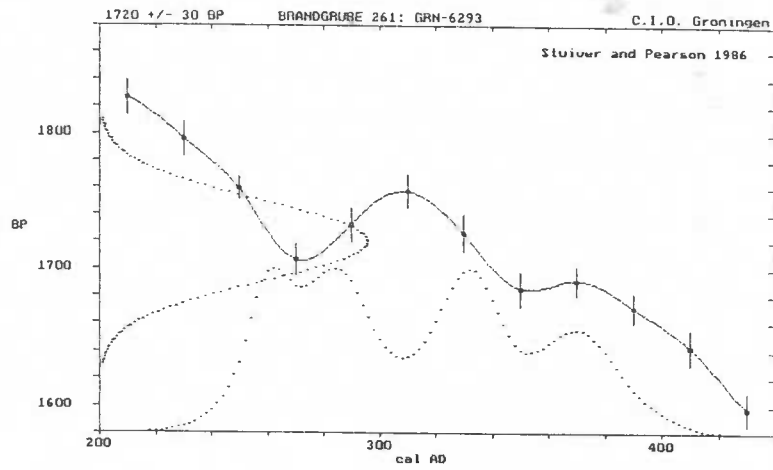
NOORDZIJDE

<u>BRANDGRUBE 257</u>		1760 ± 30 BP [GRN-5989]
	1 ^o [68.3%]:	232 - 260 AD
		288 - 328 AD
	2 ^o [95.4%]:	142 - 166 AD
		190 - 192 AD
		200 - 346 AD
		366 - 374 AD
<u>BRANDGRUBE 324</u>	eik, els, berk, hazelaar	1675 ± 30 BP [GRN-6743]
	1 ^o [68.3%]:	340 - 408 AD
	2 ^o [95.4%]:	258 - 290 AD
		328 - 422 AD
<u>BRANDGRUBE 326</u>	eik, els	1650 ± 30 BP [GRN-6294]
	1 ^o [68.3%]:	348 - 360 AD
		376 - 424 AD
	2 ^o [95.4%]:	262 - 282 AD
		334 - 438 AD

ZUIDZIJDE

<u>BRANDGRUBE 261</u>	eik	1720 ± 30 BP [GRN-6293]
	1 ^o [68.3%]:	252 - 300 AD
		318 - 346 AD
		364 - 374 AD
	2 ^o [95.4%]:	244 - 390 AD
<u>BRANDGRUBE 282</u>	els/berk, eik	1655 ± 30 BP [GRN-6741]
	1 ^o [68.3%]:	346 - 364 AD
		376 - 420 AD
	2 ^o [95.4%]:	262 - 282 AD
		332 - 432 AD
<u>BRANDGRUBE 283</u>	eik, berk/els	1755 ± 30 BP [GRN-6742]
	1 ^o [68.3%]:	236 - 260 AD
		286 - 330 AD
	2 ^o [95.4%]:	148 - 158 AD
		212 - 350 AD
		358 - 380 AD

* Houtskooldeterminatie Dr W.A. Casparie
14C-calibratie Drs E. Taayke



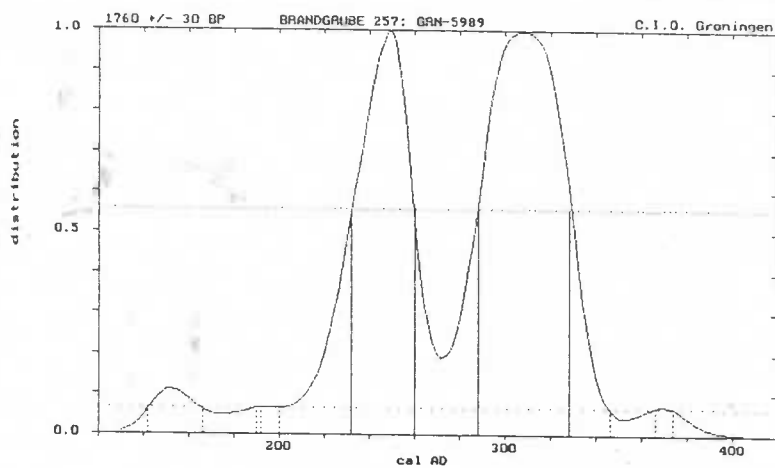
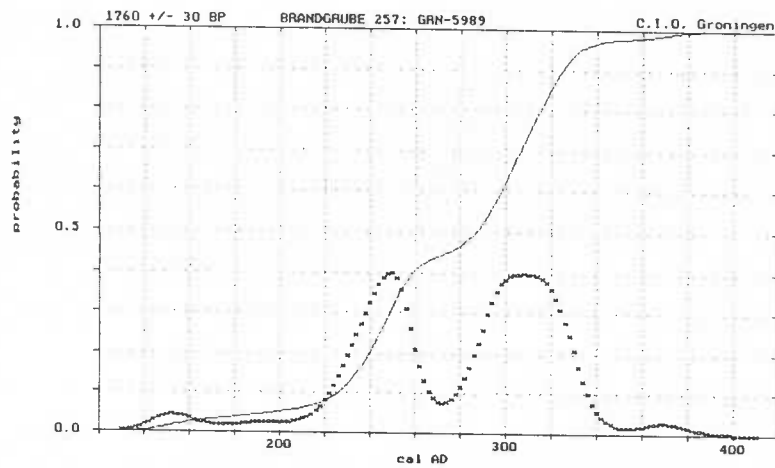
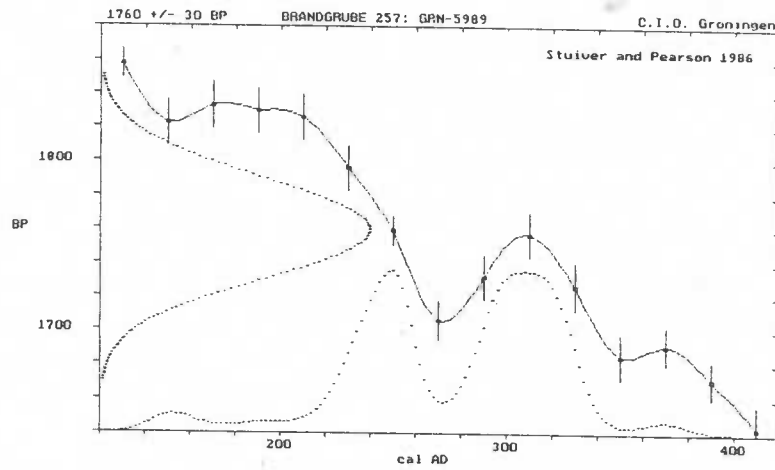
ANALYSIS OF PROBABILITY DISTRIBUTION :

68.3 % (1 sigma) confidence level yields the following ranges :

279 cal AD	...	300 cal AD
316 cal AD	...	346 cal AD
364 cal AD	...	374 cal AD

95.4 % (2 sigma) confidence level yields the following ranges :

244 cal AD	...	390 cal AD
------------	-----	------------



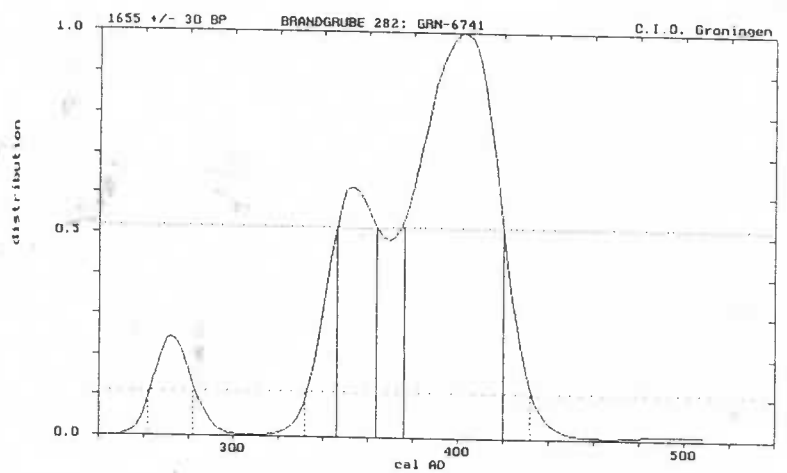
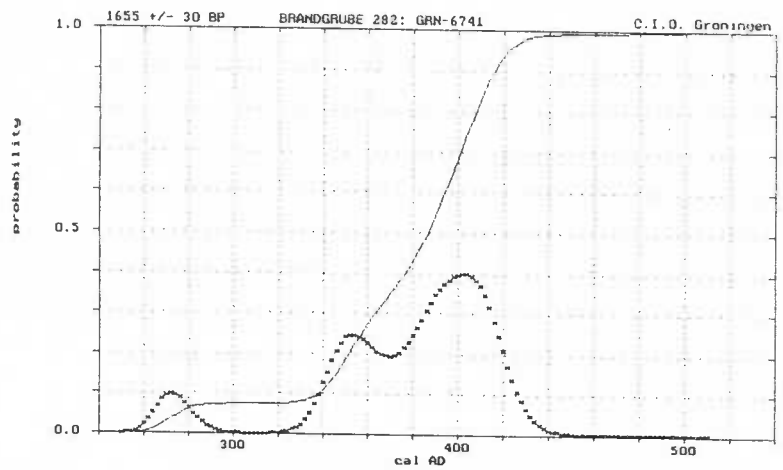
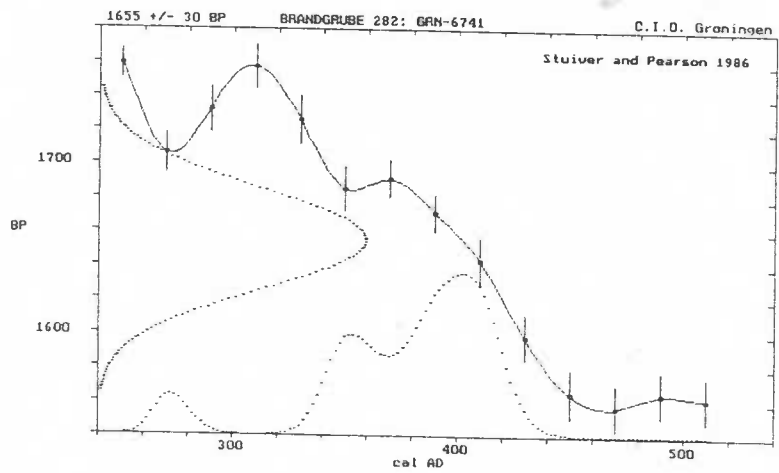
ANALYSIS OF PROBABILITY DISTRIBUTION :

68.3 % (1 sigma) confidence level yields the following ranges :

232 cal AD	...	260 cal AD
288 cal AD	...	328 cal AD

95.4 % (2 sigma) confidence level yields the following ranges :

142 cal AD	...	166 cal AD
190 cal AD	...	192 cal AD
300 cal AD	...	346 cal AD
366 cal AD	...	374 cal AD



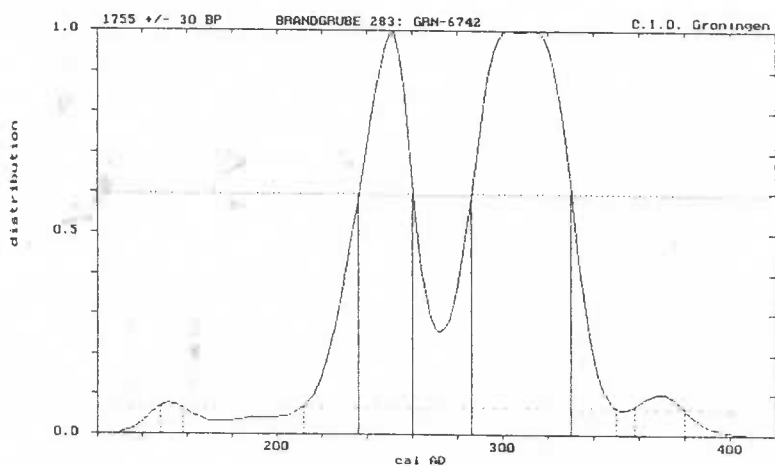
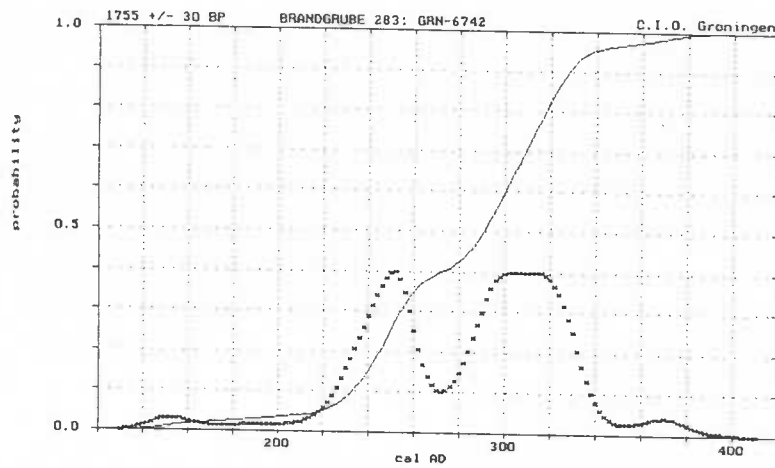
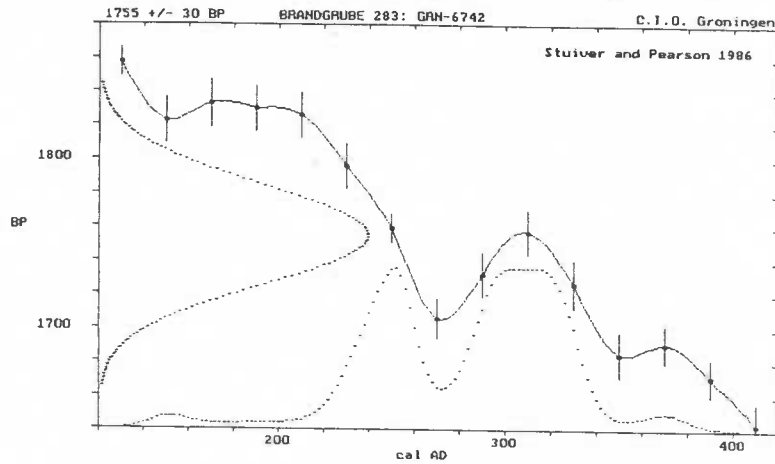
ANALYSIS OF PROBABILITY DISTRIBUTION :

68.3 % (1 sigma) confidence level yields the following ranges :

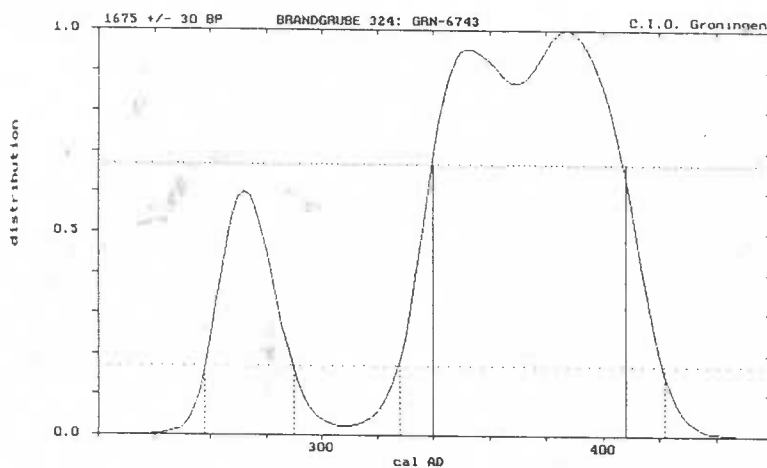
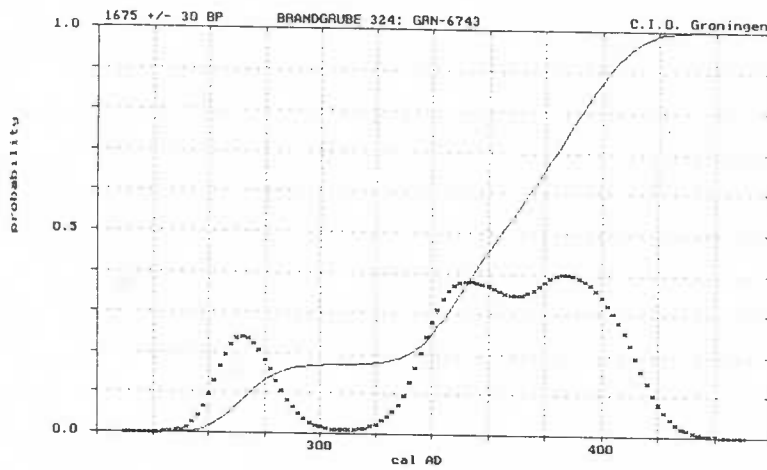
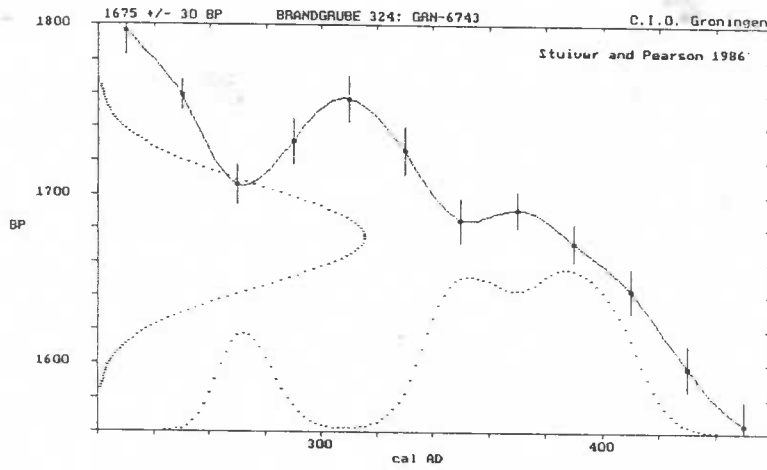
348 cal AD	:::	384 cal AD
378 cal AD	:::	420 cal AD

95.4 % (2 sigma) confidence level yields the following ranges :

282 cal AD	:::	282 cal AD
332 cal AD	:::	432 cal AD



ANALYSIS OF PROBABILITY DISTRIBUTION :
 68.3 % (1 sigma) confidence level yields the following ranges :
 236 cal AD ... 360 cal AD
 280 cal AD ... 320 cal AD
 95.4 % (2 sigma) confidence level yields the following ranges :
 148 cal AD ... 458 cal AD
 312 cal AD ... 380 cal AD



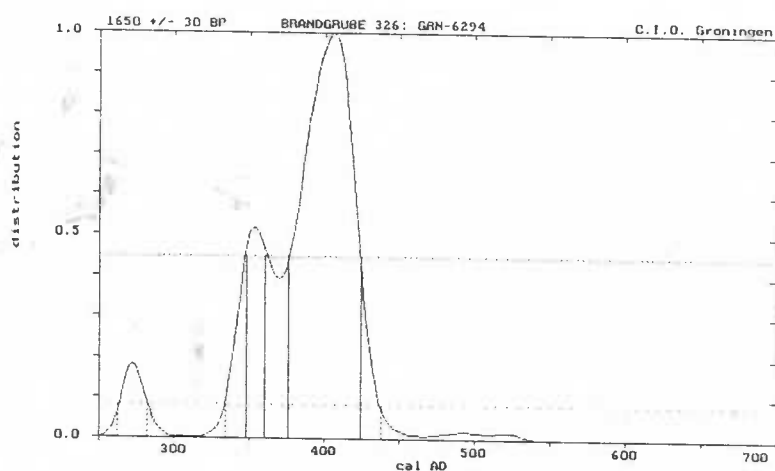
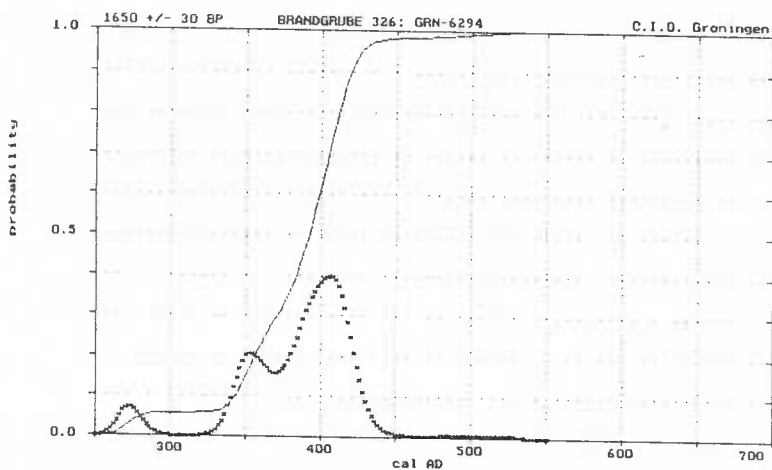
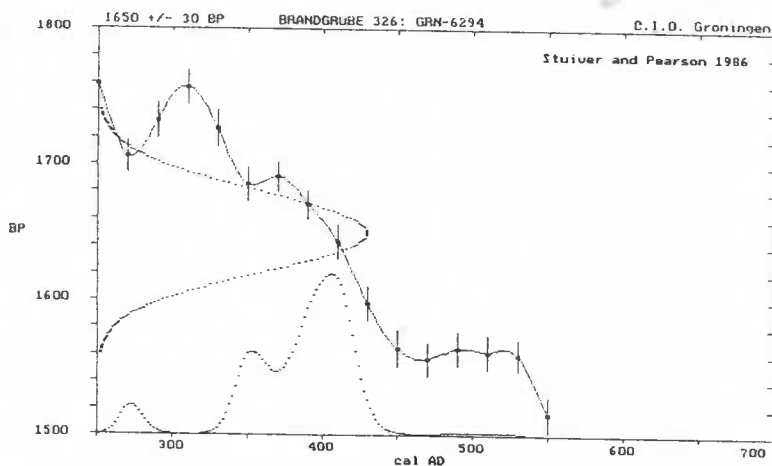
ANALYSIS OF PROBABILITY DISTRIBUTION :

68.3 % (1 sigma) confidence level yields the following ranges :

340 cal AD ... 408 cal AD

95.4 % (2 sigma) confidence level yields the following ranges :

328 cal AD ... 422 cal AD



ANALYSIS OF PROBABILITY DISTRIBUTION :

68.3 % (1 sigma) confidence level yields the following ranges :

348 cal AD	:::	360 cal AD
376 cal AD	:::	424 cal AD

95.4 % (2 sigma) confidence level yields the following ranges :

262 cal AD	:::	282 cal AD
334 cal AD	:::	438 cal AD

IV. B. 2. DE INHUMATIES

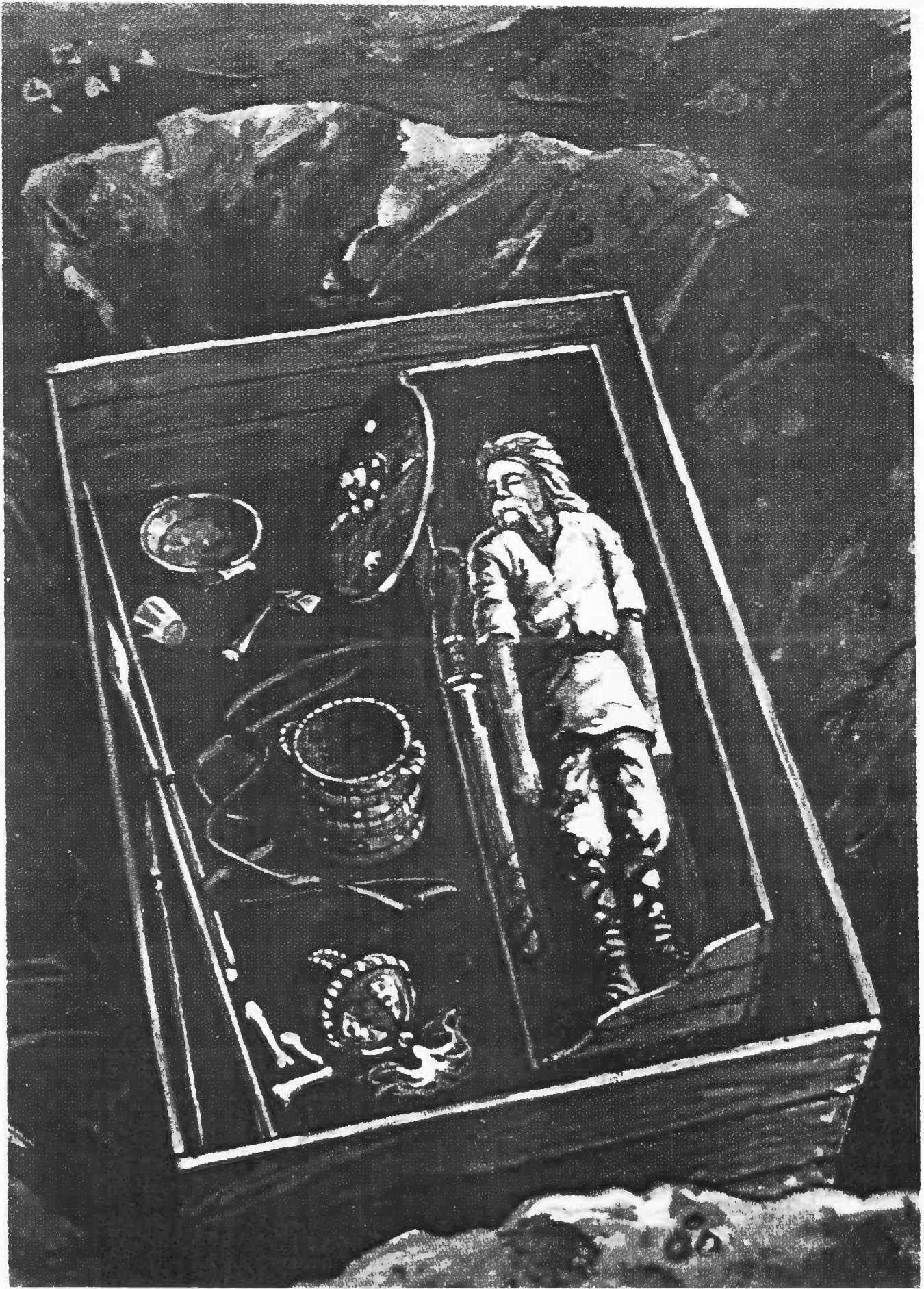
In het grafveld kunnen de volgende drie vormen van lijk-begraving onderscheiden worden:

- kuil zonder kist;
- kuil met kist;
- kuil met bekisting.

De eerste vorm, de grafkuil zonder doods-kist, tekent zich in het vlak af als een rechthoekige tot ovale kuil met donkere vulling. Het betreft hier iets minder dan de helft van alle inhumaties. Lijkbegravingen van dit type komen verspreid over het gehele grafveld voor.

De tweede vorm, de grafkuil met doods-kist, tekent zich in het vlak af als een rechthoekige tot ovale kuil met donkere vulling. Op enige afstand vanaf de wand, min of meer centraal in het graf, bevond zich een kist die bestond uit horizontale planken of een uitgeholde boomstam (de graven n2151 en n2156). Het betreft hier iets meer dan de helft van alle inhumaties. Lijkbegravingen van dit type komen verspreid over het gehele grafveld voor.

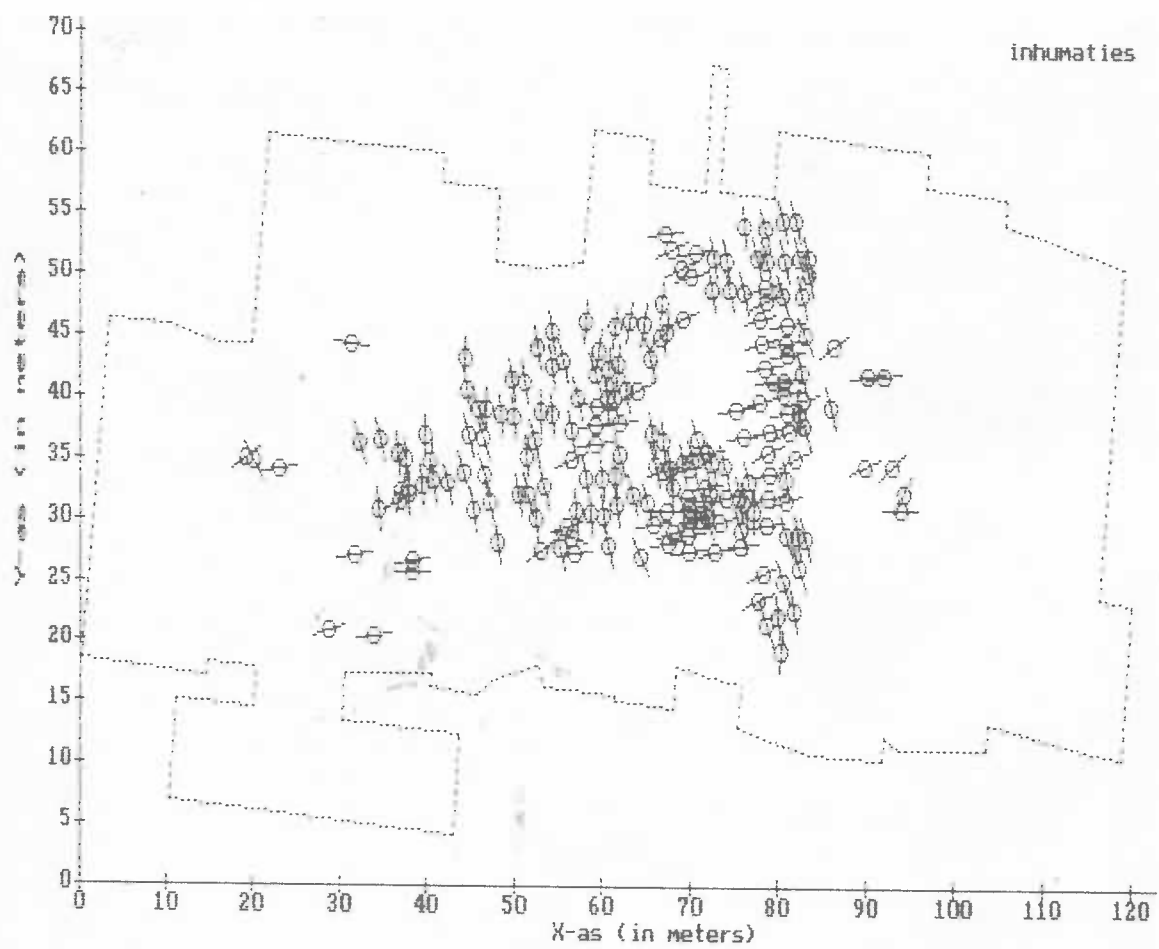
De derde vorm, de grafkuil met bekisting, tekent zich in het vlak af als een rechthoekige tot ovale kuil met donkere vulling. Op enige afstand vanaf de wand, min of meer centraal in het graf, bevond zich een bekisting die bestond uit verticale planken (de graven n2152a, n2154, n2198, n2200 en n2201). Inhumaties van dit type komen met name in het zuidoosten van het grafveld voor. De graven n2200 en n2220 vertoonden aan de binnenszijde van deze houten constructie het silhouet van een doods-kist (zichtbaar als rechthoekige vlek in graf n2201 of mogelijk zelfs een lijkzak (zichtbaar als onregelmatige vlek in graf n2201). Het laatstgenoemde verschijnsel kan eveneens verklaard worden als zijnde een afdruk van vermolmd hout. In



Kammergrab onder de Frankische kerk van Morken bij Keulen. De krijger uit de 7^e eeuw is vergezeld van wapens en grafgiften [R. Geiger naar K. Böhner, in Dixon & Harding 1978: 220].

het Maasgebied, België, Noord-Frankrijk, het Nederlandse Rijngebied (e.g. Wageningen; JEdV) en het Duitse Rijngebied (e.g. Morken; JEdV1) zijn parallellen van dergelijke grafkamers bekend (afbeelding): "The pits are almost always wider than 1.60 m and the width rarely exceeds 1.20 m" (Verwers, 1988: 202). Deze bezitten echter een houten constructie, waarvan de horizontale planken dicht op elkaar aansluiten. Dit in tegenstelling tot het op de "Hijker Esch" aangetroffen type. Hierbij zijn de planken verticaal en op enige afstand van elkaar aangebracht. Neemt men de opmerkelijke constructie, inventaris en ligging in ogenschouw, dan zou men bijvoorbeeld aan statusverschillen kunnen denken (cf. Martin, 1976). Aan de bijzetting van belangrijke personen wordt over het algemeen meer aandacht besteed. Boersma (persoonlijke mededeling) vermoedt, dat deze constructie alleen diende bij de aanleg van het graf om het verschuiven van zand tegen te gaan.

Gezien het feit, dat kistsilhouetten vaak slechts fragmentarisch bewaard gebleven zijn, bestaat de kans, dat er in het grafveld oorspronkelijk nog meer graven met kist aanwezig zullen zijn geweest. Misschien bevinden deze zich onder de categorie "kuilen zonder kist". De relatieve rijkdom en de ligging van graf n2196 doen vermoeden, dat hier een grafkamer betreft, die echter niet meer als zodanig was te herkennen.



IV.B.2.a. DE LIGGING VAN DE INHUMATIES

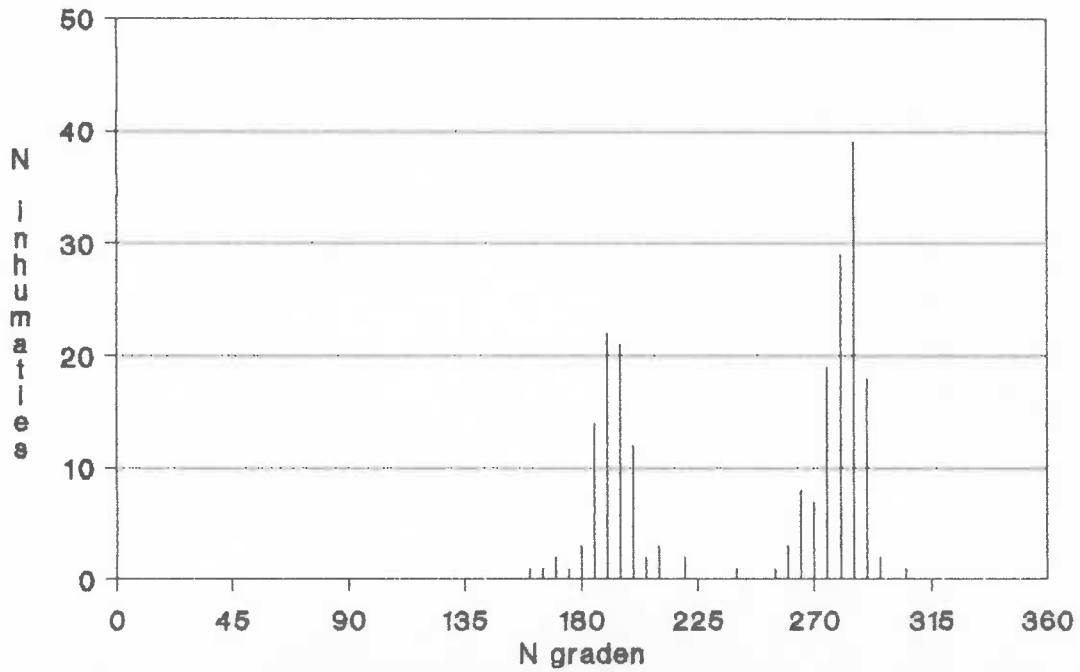
Wanneer men de verpreiding van alle inhumaties beschouwt, dan valt onmiddellijk een driehoekige spreiding op. Bij selectie naar richting ontdekken we, dat er grofweg twee richtingen zijn te onderscheiden: de graven die ongeveer Zuid - Noord liggen en die zich het meest in het centrum bevinden, en de graven die ongeveer West - Oost liggen en die zich het meest aan de periferie bevinden. Al snel wordt dan duidelijk, dat met name de georiënteerde, "Christelijke" inhumaties de driehoekige vorm van de dodenakker "Hijker Esch" bepalen. De laatste fase van het gebruik van het grafveld kent de meeste bijzettingen. De Zuid - Noord gerichte inhumaties zijn in veel mindere mate aan dit triangulaire "keurslijf" gebonden.

Wat heeft de uiteindelijke vorm van het grafveld bepaald? Waterbolk (persoonlijk onderhoud) suggereert als noordelijke begrenzing een weg of pad. Hij probeert hiermee een verklaring te geven voor de "lineaalstrakke" rij inhumaties ter plaatse, een Reihengräberfeld in de ware zin des woords. Enkele crematies en inhumaties lijken zich niet aan de barrière te storen en overschrijden deze. Zij zullen dus uit een periode stammen, waarin de afscheiding niet als zodanig aanwezig of herkenbaar was.

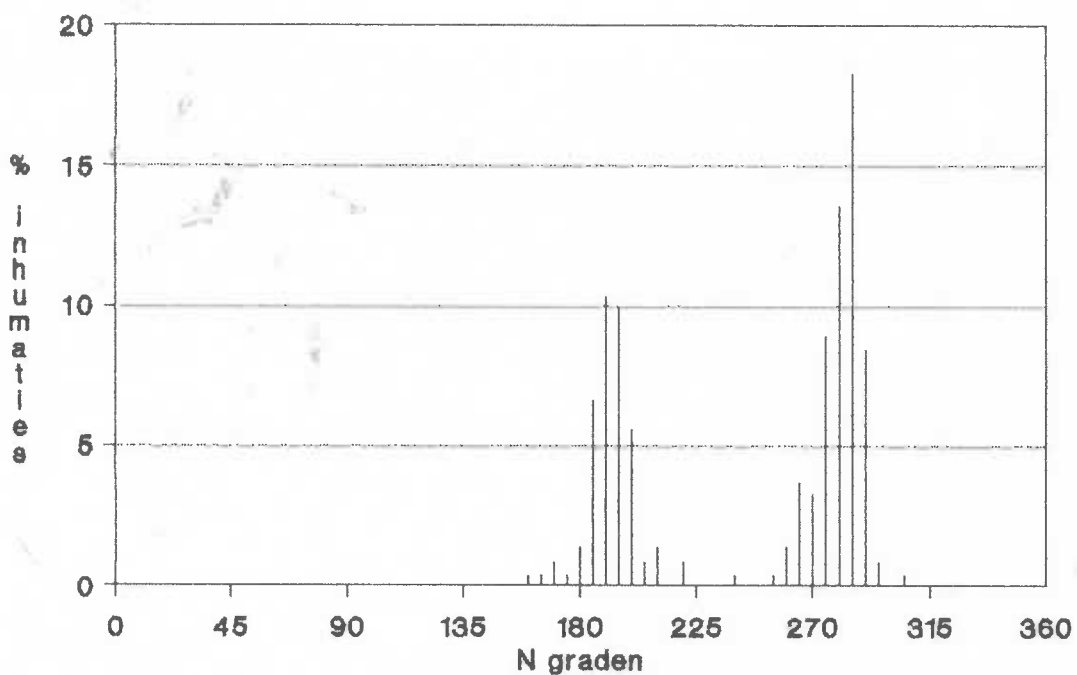
De zuidoostelijke en zuidwestelijke begrenzing van het grafveld kunnen worden toegeschreven aan de natuurlijke contouren van het microreliëf. De veldtekening vermeldt bij de zuidwestelijke begrenzing: "Natuurlijke laagte" met "randveroring". De plaatselijke ijzerafzetting is ontstaan door stagnerend water. In deze hoek van het grafveld is een put waargenomen. Er moet dus sprake zijn geweest van vernatting van de nabije omgeving. Deze vernatting zal zijn veroorzaakt door het oprukkend Smilder hoogveen, dat zich ten oosten van de "Hijker Esch" bevond. Een natuurlijk substraatkaart (StiBoKa / PPD, 1987) bevestigt dit voor de tiende-eeuwse situatie, terwijl

Waterbolk (1985: 47) stelt, dat Drenthe, althans het bewoonbare deel daarvan, in de Karolingische Tijd nimmer zo klein en geïsoleerd is geweest als toen. In deze periode namelijk, zo rond het midden van de negende eeuw na Christus (Waterbolk, 1982: 127), zal het gebruik van het grafveld zijn opgehouden. De besproken vernatting kan hiervan een oorzaak zijn geweest. De dekzandwielving was gewoonweg 'vol' en men had daar verder geen mogelijkheid tot uitbreiding. Een andere reden kan overigens de kerstening zijn geweest. Het is mogelijk, dat men op een gegeven moment zijn doden op bijvoorbeeld het kerkhof van het kerspeldorp Beilen heeft bijgezet.

NUMERIEKE VERDELING VAN DE RICHTINGEN VAN DE INHUMATIES



PERCENTUELE VERDELING VAN DE RICHTINGEN VAN DE INHUMATIES

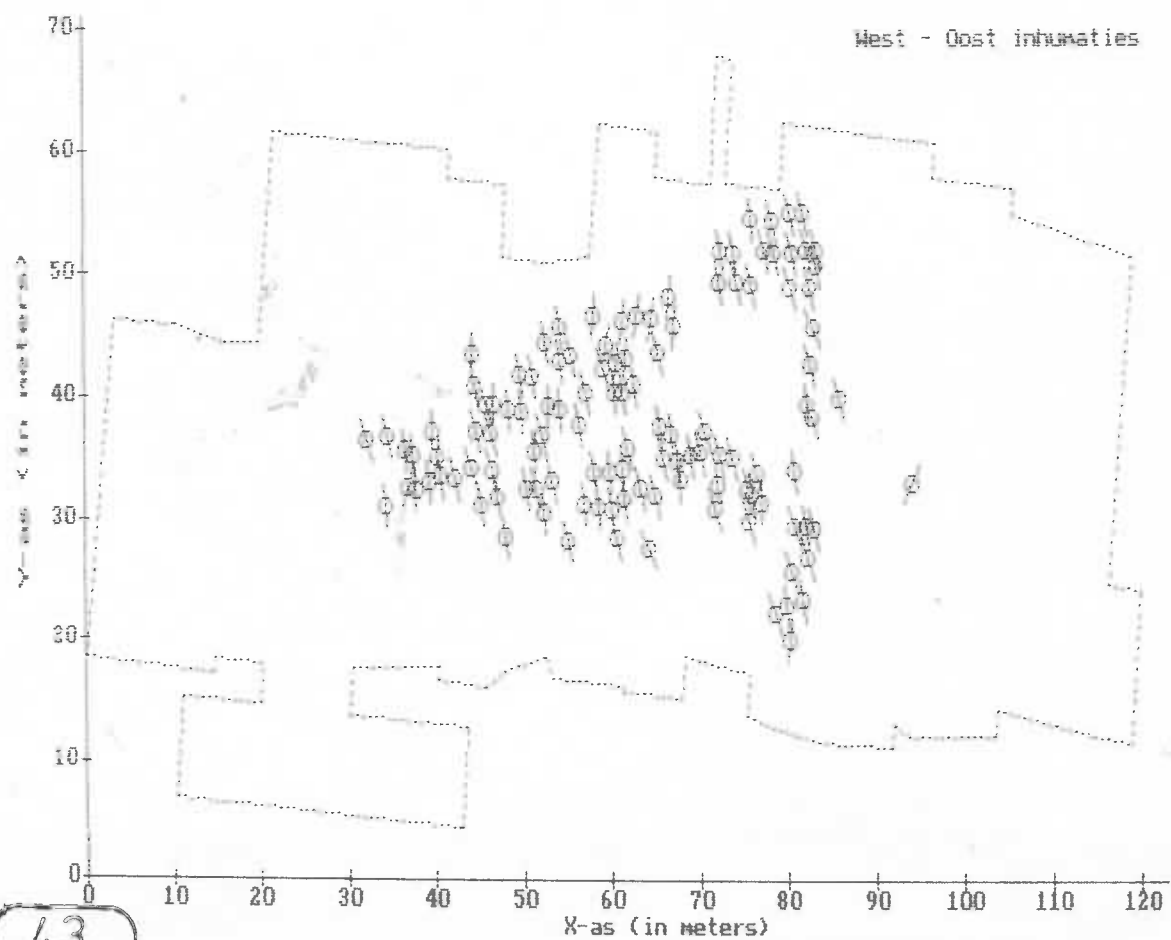
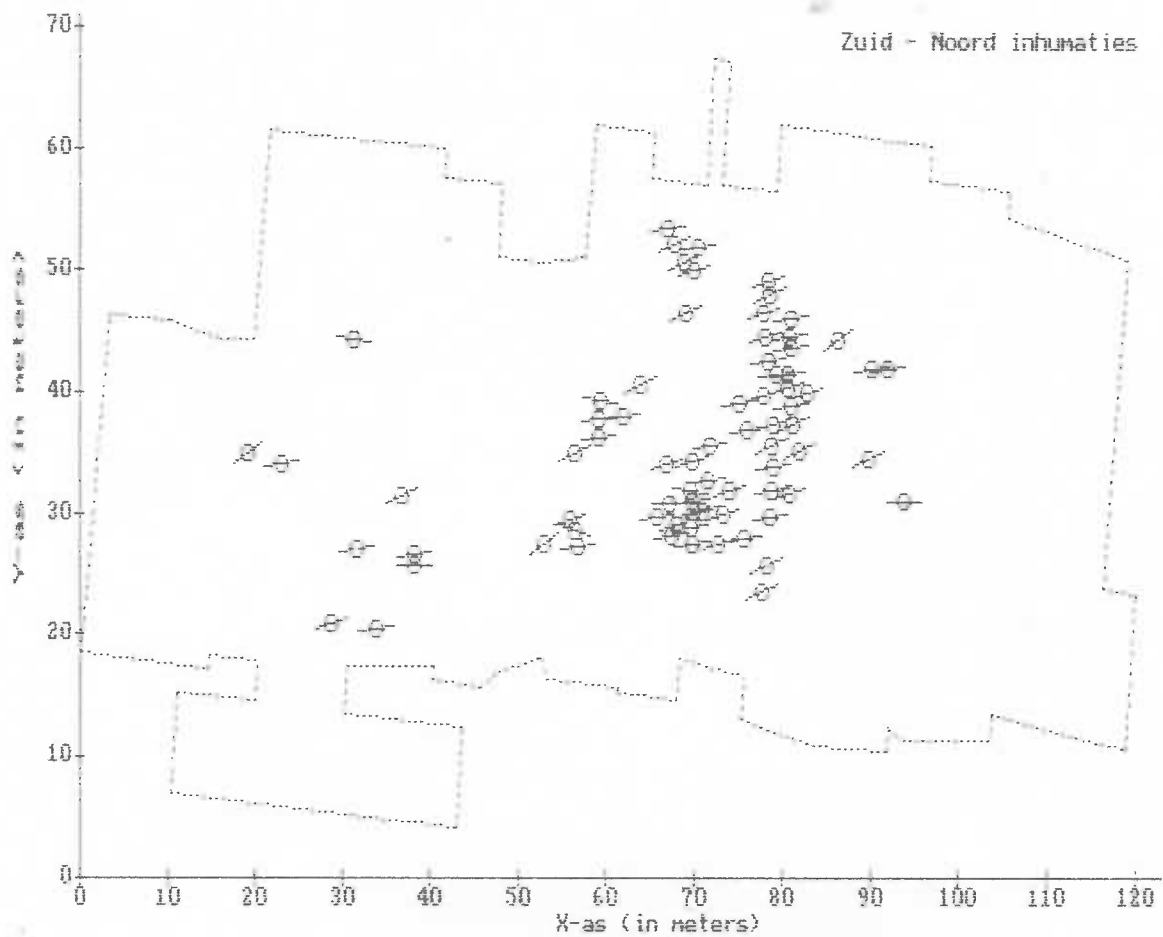


IV.B.2.b. DE RICHTING VAN DE INHUMATIES

Alle inhumaties zijn met een nauwkeurigheid van 5 graden vanaf de veldtekening opgemeten en in een grafiek verwerkt. Als we de hierdoor ontstane verdelingskromme bekijken, dan valt ons onmiddellijk haar nagenoeg perfecte tweetoppigheid op (afbeelding). De conclusie zou kunnen zijn dat er een bijna strikte scheiding is tussen Zuid-Noord¹ gerichte inhumaties, die parallel aan de helling liggen, en West-Oost² gerichte inhumaties, die dwars op de helling staan. De Zuid-Noord gerichte inhumaties, numeriek de kleinste groep, vertoont daarbij de meeste variatie.

Wat de drijfveren zijn geweest die aan deze wijze van begraven ten grondslag lag is op dit moment niet met stelligheid te zeggen en vraagt nadere studie. Religieuze motieven zullen hierbij de belangrijkste rol hebben gespeeld: liggend met het hoofd in het westen, zou men zicht hebben op de Wederopstanding. In het vergelijkbare rijengrafveld te Looveen, bij Wijster (gemeente Beilen) komen tot het midden van de achtste eeuw na Christus alleen Zuid-Noord gerichte inhumaties voor. Niet alle georiënteerde inhumaties op de "Hijker Esch" zullen Christelijk zijn. Dit is geen wet van Meden en Perzen (Van Es, 1988). Er kunnen ook praktische redenen zijn geweest, die de ligging van de inhumaties hebben bepaald. Aan de noordzijde

¹	123.75°-146.25° = ZuidOost	- NoordWest	= ¼ %
	146.25°-168.75° = ZuidZuidOost	- NoordNoordWest	= 1 %
	168.75°-191.25° = Zuid	- Noord	= 20 %
	191.25°-213.75° = ZuidZuidWest	- NoordNoordOost	= 18 %
	213.75°-236.25° = ZuidWest	- NoordOost	= 1 %
²	236.25°-258.75° = WestZuidWest	- OostNoordOost	= 1 %
	258.75°-281.25° : West	- Oost	= 31 %
	281.25°-303.75°: WestNoordWest	- OostZuidOost	= 28 %



van het grafveld "Hijker Esch" liggen de inhumaties keurig op een rij: hier kan een pad of weg hebben kunnen gelopen (persoonlijke mededeling Prof. Dr. H.T. Waterbolk). Ook kunnen plaatselijke geomorfologische omstandigheden ervoor hebben gezorgd, dat van het gebruikelijke stramien is afgeweken.

Aan de noordkant en aan de zuidkant, tussen Brandgruben-gräber, bevinden zich enkele inhumaties van meestal geringere afmeting. Deze vertonen qua richting de meeste afwijkingen. Het kan zijn, dat het hier de vroegste lijkbegrovingen betreft (cf. Van Es, 1968).

LIGGING EN RICHTING VAN DE GRAVEN: ZUID - NOORD

GRAF NUMMER	X_ COORD	Y_ COORD	GRAD_ RICHT		GLOB_ RICHT
1	75.20	39.20	190	Zuid	- Noord
3	76.00	36.90	190	Zuid	- Noord
4	77.90	39.70	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
5	78.40	42.50	190	Zuid	- Noord
6	78.10	44.60	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
7	78.00	46.50	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
8	78.60	48.10	200	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
9	64.00	40.70	200	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
16	66.50	45.00	220	ZuidWest	- NoordOost
21	59.20	36.30	190	Zuid	- Noord
22A	56.00	34.90	200	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
22B	00.00	00.00	200	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
30	78.40	49.20	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
39	70.50	51.90	185	Zuid	- Noord
40	67.80	52.30	205	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
41	70.00	50.10	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
42	69.00	50.70	200	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
43	69.20	46.60	200	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
44	78.90	35.70	200	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
48	71.80	35.50	190	Zuid	- Noord
50	69.80	34.30	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
53	66.90	34.10	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
57	00.00	00.00	185	Zuid	- Noord
58	00.00	00.00	190	Zuid	- Noord
61	74.10	31.90	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
63	00.00	00.00	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
65	69.60	31.90	175	Zuid	- Noord
66	69.80	31.00	190	Zuid	- Noord
68	71.70	32.70	190	Zuid	- Noord
69	67.20	30.70	180	Zuid	- Noord
72	65.80	29.80	190	Zuid	- Noord
75	69.70	28.80	185	Zuid	- Noord
76	69.80	27.60	190	Zuid	- Noord
77	00.00	00.00	190	Zuid	- Noord
78	68.00	29.00	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
79	67.40	28.20	185	Zuid	- Noord
83	67.10	53.50	190	Zuid	- Noord
85	73.30	29.90	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
86	70.00	30.10	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
87	71.00	30.20	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
88	72.80	27.50	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
89	75.70	27.90	185	Zuid	- Noord
107	77.70	23.60	200	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
108	78.20	25.70	205	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
111	80.90	00.00	160	ZuidZuidOost	- NoordNoordWest

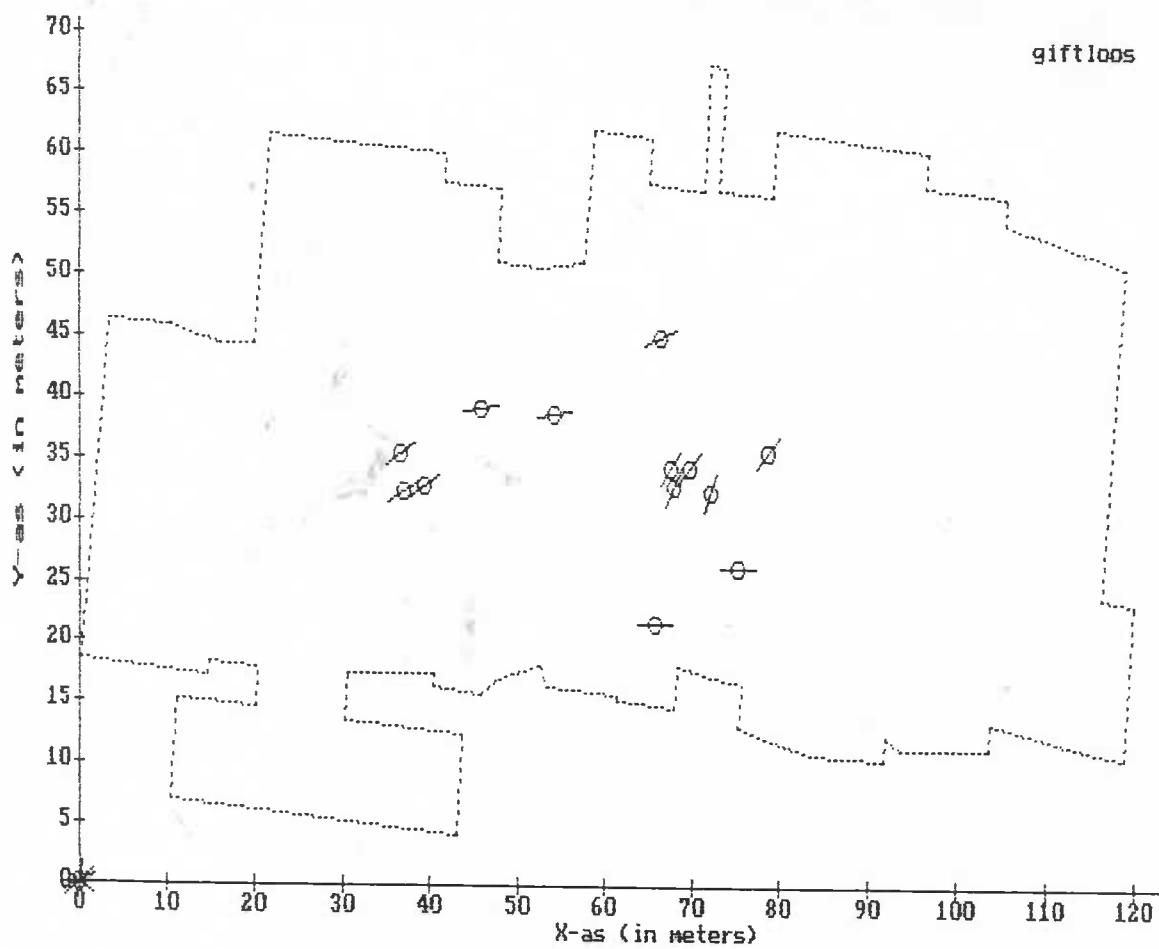
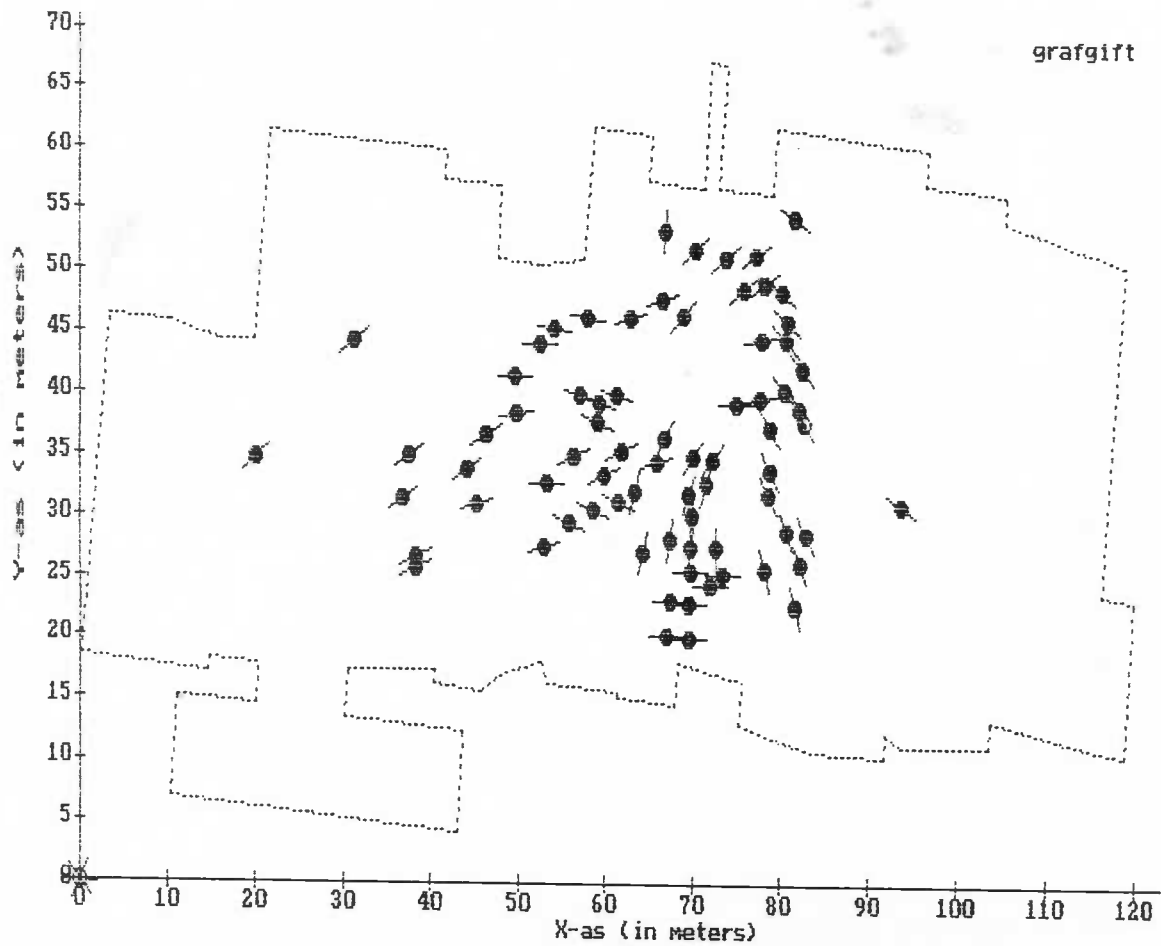
GRAF NUMMER	X_ COORD	Y_ COORD	GRAD_ RICHT		LOB_ RICHT
115	78.90	29.60	185	Zuid	- Noord
116	80.90	31.80	185	Zuid	- Noord
117	82.30	31.60	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
120	79.00	33.80	185	Zuid	- Noord
121	82.00	35.20	200	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
123	79.00	37.40	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
124	81.20	37.40	200	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
126	81.10	38.90	190	Zuid	- Noord
127	80.60	40.30	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
128	82.80	40.00	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
128A	00.00	00.00	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
129	79.40	41.60	185	Zuid	- Noord
130	80.70	41.60	190	Zuid	- Noord
133	81.00	43.70	185	Zuid	- Noord
134	80.90	44.60	190	Zuid	- Noord
136	81.00	46.00	190	Zuid	- Noord
137	86.30	44.40	210	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
145	90.20	41.90	185	Zuid	- Noord
146	92.00	41.90	190	Zuid	- Noord
147	89.90	34.40	200	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
148	92.90	34.50	220	ZuidWest	- NoordOost
150	93.80	31.10	180	Zuid	- Noord
152	56.50	28.50	165	ZuidZuidOost	- NoordNoordWest
152A	56.80	27.20	190	Zuid	- Noord
154	56.00	29.40	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
159	61.90	38.10	185	Zuid	- Noord
160	59.30	37.80	190	Zuid	- Noord
166	59.40	39.40	170	Zuid	- Noord
196	53.00	27.60	210	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
197	00.00	00.00	185	Zuid	- Noord
198	33.90	20.50	190	Zuid	- Noord
199	38.40	25.80	180	Zuid	- Noord
200	31.80	27.00	190	Zuid	- Noord
201	38.40	26.70	190	Zuid	- Noord
204	36.80	34.40	200	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
215	31.40	44.40	170	Zuid	- Noord
217	23.10	34.00	185	Zuid	- Noord
218	19.20	34.90	210	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost
220	28.80	20.90	195	ZuidZuidWest	- NoordNoordOost

LIGGING EN RICHTING VAN DE GRAVEN: WEST - OOST

<u>GRAF</u> <u>NUMMER</u>	<u>X</u> <u>COORD</u>	<u>Y</u> <u>COORD</u>	<u>GRAD</u> <u>RICHT</u>	<u>GLOB</u> <u>RICHT</u>
2	65.40	43.20	285	WestNoordWest - OostZuidOost
10	66.00	34.60	285	WestNoordWest - OostZuidOost
11	65.50	37.10	280	West - Oost
12	67.20	45.50	265	West - Oost
13	66.70	47.80	265	West - Oost
14	64.70	46.00	260	West - Oost
15	63.10	46.40	260	West - Oost
17	61.50	33.60	275	West - Oost
18	59.90	33.50	275	West - Oost
19	58.20	33.40	280	West - Oost
20	62.00	35.40	285	WestNoordWest - OostZuidOost
22	00.00	00.00	290	WestNoordWest - OostZuidOost
23	52.20	36.50	285	WestNoordWest - OostZuidOost
24	51.40	35.20	275	West - Oost
25	46.30	36.60	290	WestNoordWest - OostZuidOost
26	46.50	33.60	290	WestNoordWest - OostZuidOost
27	44.80	37.00	285	WestNoordWest - OostZuidOost
28	37.00	33.80	290	WestNoordWest - OostZuidOost
29	00.00	00.00	285	WestNoordWest - OostZuidOost
31	78.70	51.40	285	WestNoordWest - OostZuidOost
32	77.50	51.50	285	WestNoordWest - OostZuidOost
33	76.00	31.50	280	West - Oost
34	76.00	48.60	285	WestNoordWest - OostZuidOost
35	74.40	49.00	285	WestNoordWest - OostZuidOost
36	74.00	51.40	280	West - Oost
37	72.60	51.60	280	West - Oost
38	72.40	49.00	280	West - Oost
45	76.70	33.10	285	WestNoordWest - OostZuidOost
46	73.80	34.30	285	WestNoordWest - OostZuidOost
47	72.50	34.80	285	WestNoordWest - OostZuidOost
49	70.30	34.90	285	WestNoordWest - OostZuidOost
51	69.20	34.80	280	West - Oost
52	67.60	34.30	275	West - Oost
54	70.80	36.70	290	WestNoordWest - OostZuidOost
55	66.90	36.40	275	West - Oost
56	68.10	32.70	270	West - Oost
59	77.20	30.90	270	West - Oost
60	30.90	31.80	280	West - Oost
62	00.00	00.00	285	WestNoordWest - OostZuidOost
64	71.80	30.40	290	WestNoordWest - OostZuidOost
67	72.30	32.40	280	West - Oost
70	65.00	31.40	285	WestNoordWest - OostZuidOost
71	63.50	32.00	285	WestNoordWest - OostZuidOost
73	00.00	00.00	285	WestNoordWest - OostZuidOost
74	64.30	27.00	295	WestNoordWest - OostZuidOost

GRAF NUMMER	X COORD	Y COORD	GRAD RICHT	GLOB RICHT
80	78.40	54.00	285	WestNoordWest - OostZuidOost
81	80.50	54.70	285	WestNoordWest - OostZuidOost
82	76.10	54.10	275	West - Oost
84	75.80	29.30	290	WestNoordWest - OostZuidOost
103	80.30	19.40	265	West - Oost
104	78.60	21.60	290	WestNoordWest - OostZuidOost
105	79.90	22.30	275	West - Oost
106	81.70	22.80	280	West - Oost
109	80.50	25.10	290	WestNoordWest - OostZuidOost
110	82.30	26.20	290	WestNoordWest - OostZuidOost
112	82.10	28.90	290	WestNoordWest - OostZuidOost
113	83.00	28.80	280	West - Oost
114	78.70	28.70	285	WestNoordWest - OostZuidOost
118	80.90	38.80	275	West - Oost
119	80.90	33.40	280	West - Oost
122	00.00	00.00	285	WestNoordWest - OostZuidOost
125	82.80	37.80	290	WestNoordWest - OostZuidOost
131	82.70	42.20	285	WestNoordWest - OostZuidOost
132	85.90	39.30	285	WestNoordWest - OostZuidOost
135	83.00	45.20	295	WestNoordWest - OostZuidOost
138	82.70	48.50	285	WestNoordWest - OostZuidOost
139	80.40	48.50	290	WestNoordWest - OostZuidOost
140	80.70	51.30	285	WestNoordWest - OostZuidOost
141	82.40	51.60	285	WestNoordWest - OostZuidOost
142	83.40	51.60	285	WestNoordWest - OostZuidOost
143	83.40	50.30	285	WestNoordWest - OostZuidOost
144	81.90	54.50	285	WestNoordWest - OostZuidOost
149	94.30	32.40	240	WestZuidWest - OostNoordOost
151	60.60	27.90	285	WestNoordWest - OostZuidOost
153	55.20	27.80	285	WestNoordWest - OostZuidOost
155	57.00	30.90	275	West - Oost
156	58.70	30.50	275	West - Oost
157	60.10	30.40	280	West - Oost
158	61.60	31.30	280	West - Oost
161	56.50	37.40	280	West - Oost
162	57.20	40.00	285	WestNoordWest - OostZuidOost
163	60.50	40.00	275	West - Oost
164	00.00	00.00	280	West - Oost
164A	62.20	39.90	280	West - Oost
165	62.70	40.60	280	West - Oost
167	61.80	42.80	265	West - Oost
168	60.60	42.20	265	West - Oost
169	59.30	41.90	290	WestNoordWest - OostZuidOost
170	58.10	41.60	290	WestNoordWest - OostZuidOost
171	59.50	44.00	260	West - Oost
172	58.20	46.20	265	West - Oost
173	00.00	45.90	265	West - Oost
174	54.30	45.50	280	West - Oost

GRAF NUMMER	X_ COORD	Y_ COORD	GRAD_ RICHT		GLOB_ RICHT
175	54.20	42.60	280	West	- Oost
176	52.70	44.10	280	West	- Oost
177	55.50	43.00	285	WestNoordWest	- OostZuidOost
178	52.90	38.90	270	West	- Oost
179	54.20	38.60	275	West	- Oost
180	53.30	32.70	285	WestNoordWest	- OostZuidOost
181	51.10	41.30	280	West	- Oost
182	49.60	41.40	280	West	- Oost
183	48.40	38.60	275	West	- Oost
184	49.80	38.40	275	West	- Oost
185	44.30	43.20	270	West	- Oost
186	44.60	48.70	280	West	- Oost
187	45.80	39.10	290	WestNoordWest	- OostZuidOost
188	46.70	39.00	270	West	- Oost
189	42.30	33.00	285	WestNoordWest	- OostZuidOost
190	45.30	30.90	280	West	- Oost
191	47.10	31.50	285	WestNoordWest	- OostZuidOost
192	48.10	28.10	280	West	- Oost
193	50.50	32.00	280	West	- Oost
194	51.60	32.00	285	WestNoordWest	- OostZuidOost
195	52.50	30.10	275	West	- Oost
202	00.00	00.00	290	WestNoordWest	- OostZuidOost
203	34.40	30.90	275	West	- Oost
205	37.10	31.40	255	WestZuidWest	- OostNoordOost
206	38.00	32.00	270	West	- Oost
207	39.50	32.80	275	West	- Oost
208	40.70	33.20	280	West	- Oost
209	40.40	34.80	265	West	- Oost
210	37.60	35.00	275	West	- Oost
211	36.60	35.30	275	West	- Oost
212	34.60	36.50	285	WestNoordWest	- OostZuidOost
213	39.70	36.90	270	West	- Oost
214	00.00	00.00	280	West	- Oost
216	32.20	36.20	290	WestNoordWest	- OostZuidOost



IV.B.2.c. DE BIJGIFTEN VAN DE INHUMATIES

Het rijengrafveld 'Hijker Esch' is, zowel in kwantitatief als kwalitatief opzicht, als relatief arm te omschrijven. In de catalogus is aan de volgende frequenter voorkomende dan wel karakteristieke bijgiffen extra aandacht besteed:

- Aardewerk, inheems en import;
- Kralen;
- Messen;
- Riembeslag;
- Sieraden;
- Wapens.

Aardewerk

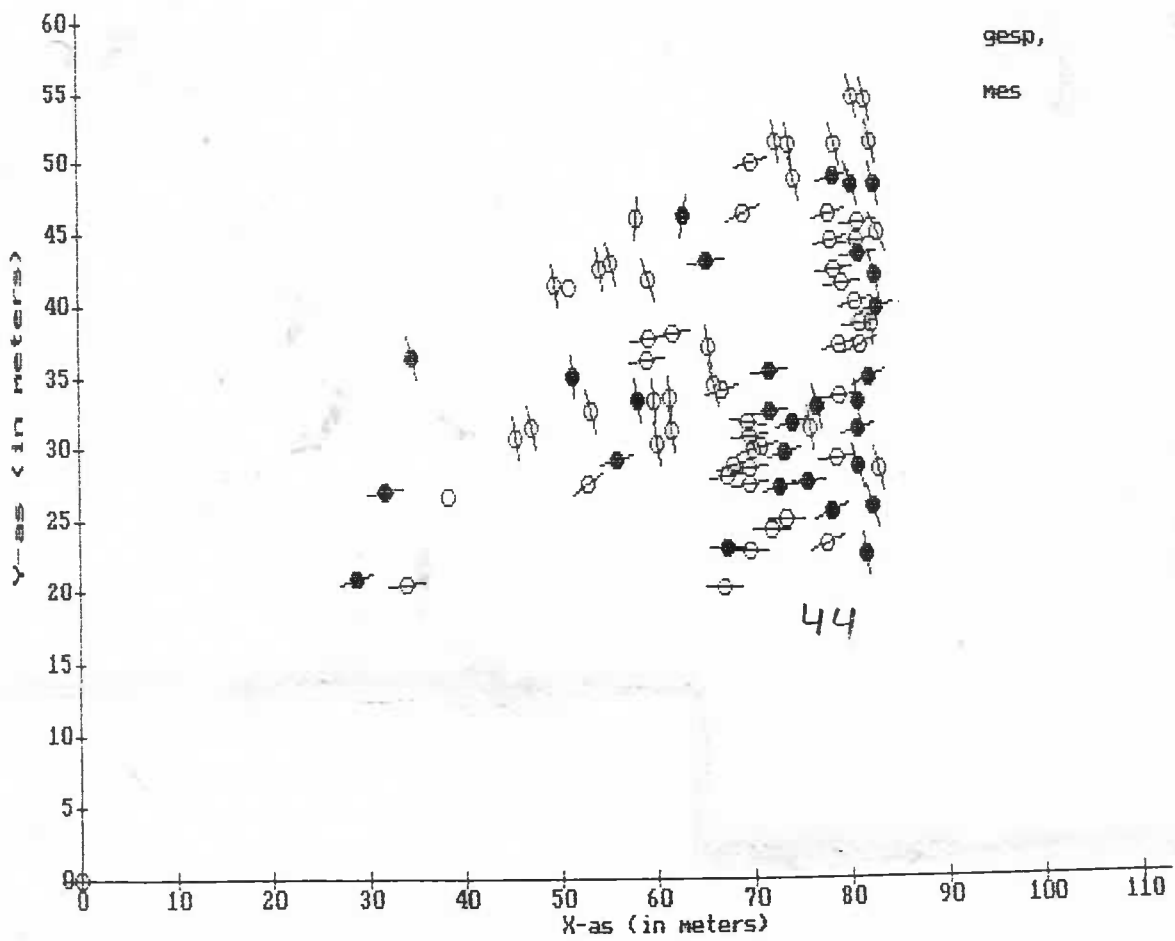
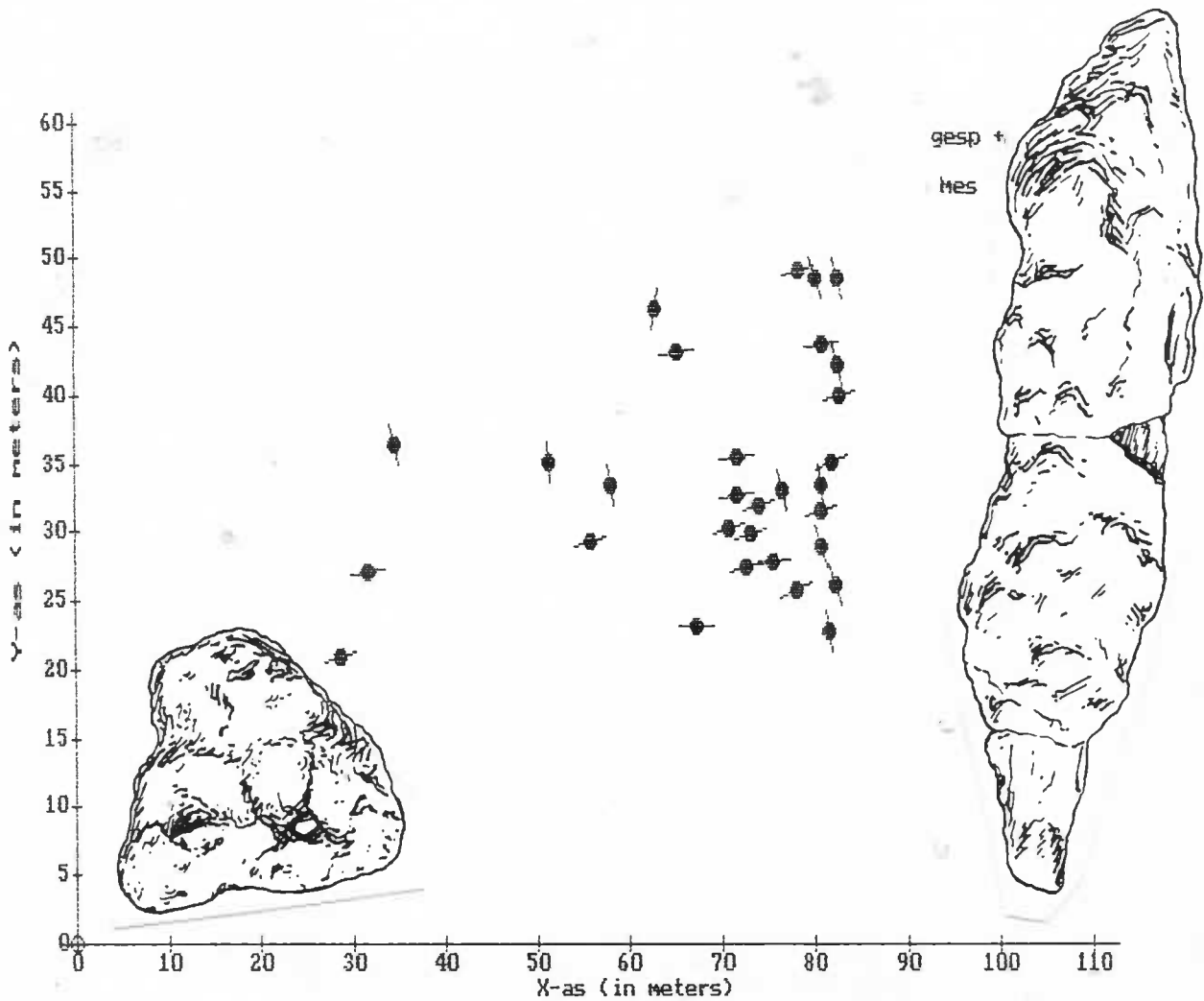
Ongeveer de helft van de inhumaties, dit zijn circa 110 graven, bevatten, in enigerlei vorm, aardewerk. Opvallend was het fragmentaire karakter. Vaak konden scherven die uit hetzelfde graf afkomstig waren, niet aan-elkaar-gepast worden.

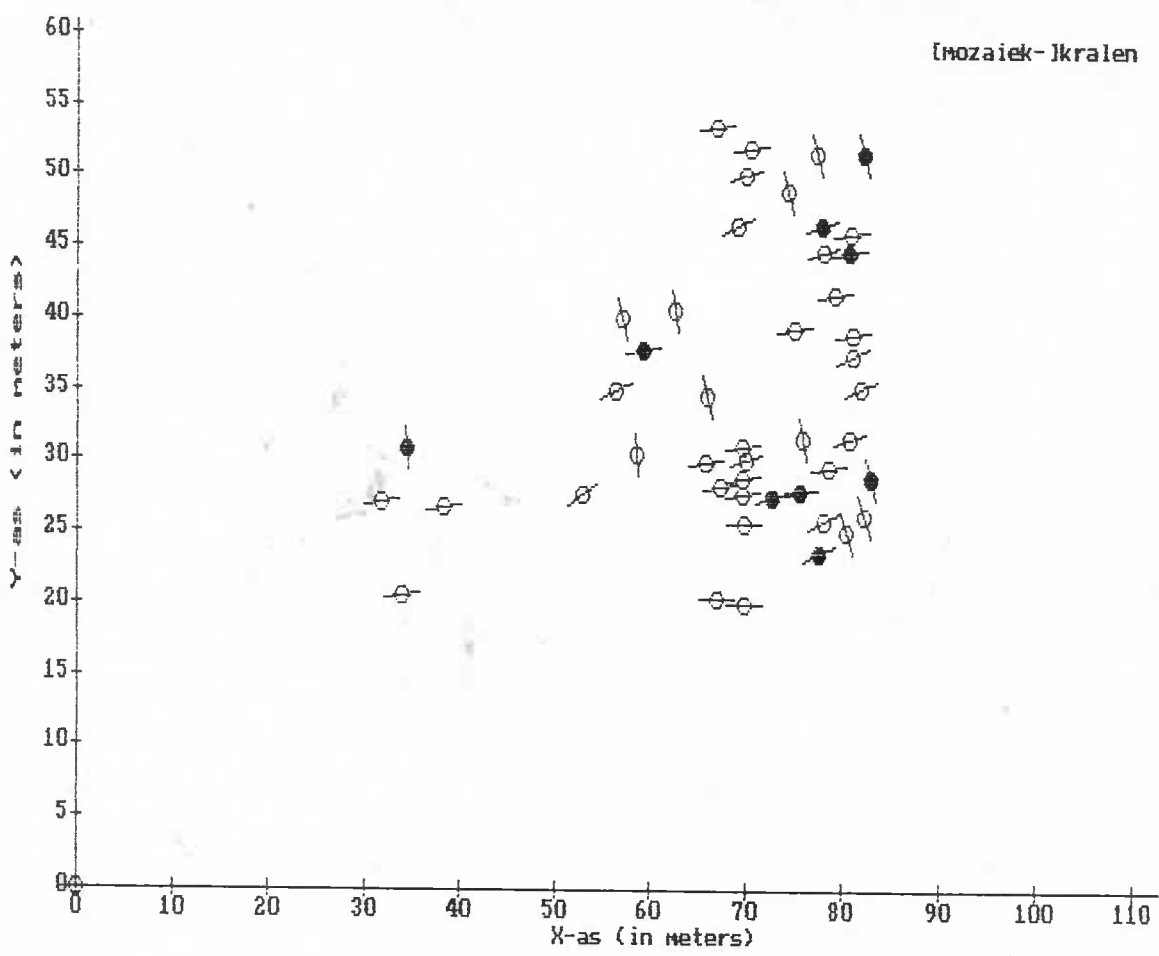
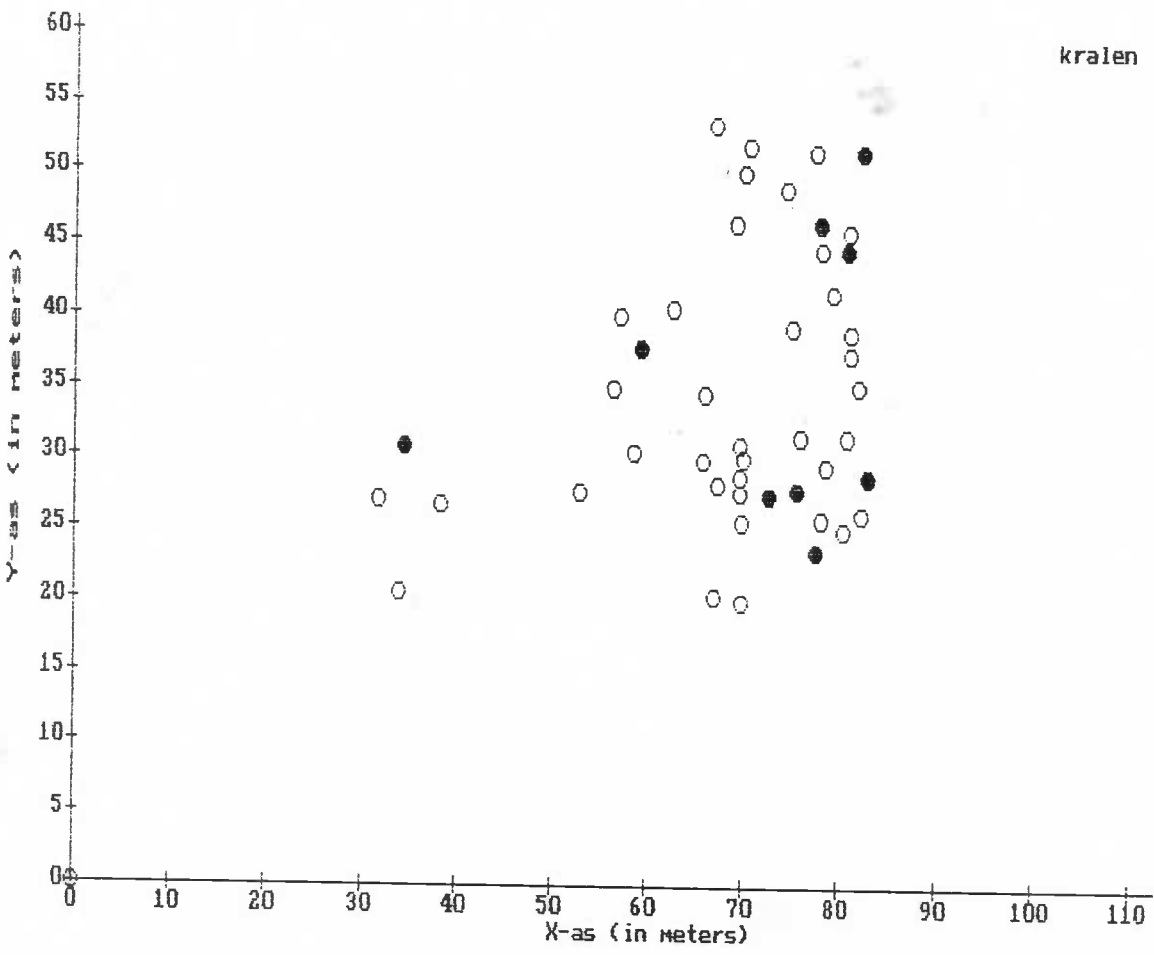
- Van de inhumaties met aardewerk bevatte circa 5% één pot. Deze lagen in Zuid-Noord gerichte graven [i.s. n^o's 199, 200, 204, 217 & 219] in het zuidoostelijke gedeelte van het grafveld.
- Van de inhumaties met aardewerk bevatte circa 62½% meerdere scherven.
- Van de inhumaties met aardewerk bevatte circa 32½% één scherf. Het zal hier verstoringen betreffen.

Het aardewerk is over het algemeen niet versierd en eenvoudig van karakter, hetgeen zo kunnen duiden op dagelijks, profaan [lees: huishoudelijk] gebruik.

Kralen

Ongeveer één-derde van de inhumaties, dit zijn circa 75 graven, bevatten bolbormige, cilindrische, discoïde en / of rechthoekige kralen [afbeelding] van glas [zeer veel] of barnsteen [zeer weinig].





- Barnstenen kralen bevonden zich geïsoleerd in de graven n^o72 [1 exemplaar], n^o124 [$\frac{1}{2}$ exemplaar], n^o134 [1 exemplaar], n^o160 [2 exemplaren] en n^o201 [2 exemplaren], en met meerdere exemplaren aan de kralensnoeren uit de (kamer)graven n^o196, n^o198 en n^o200 in het zuidoostelijk gedeelte van het grafveld.
- Iets minder dan de helft van de inhumaties bevatte één glazen kraal. Men zou hierbij zowel kunnen denken aan een functie als sieraad, dus ten behoeve van esthetische doeleinden, als aan een functie als amulet, dus ten behoeve van religieuze doeleinden.
- Iets minder dan de helft van de inhumaties bevatte meerdere glazen kralen.

Messen

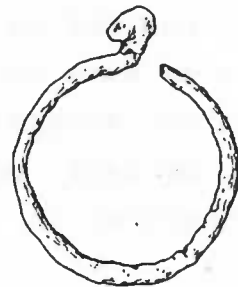
Ongeveer drie-vijfde van alle inhumaties, dit zijn circa 130 graven, bevatte een mes [afb. pag.51], dat zich meestal centraal in de kuil of kist bevond. Deze lag ter hoogte van de romp, het middel [vaakst] of de benen. Het frequente voorkomen van messen duidt waarschijnlijk op dagelijks, huishoudelijk gebruik.

Riembeslag

Ongeveer een kwart van alle inhumaties, dit zijn circa 55 graven, bevatten een ronde, ovale, rechthoekige of trapezoïdale gesp [afb. pag.52] en een mes [afb. pag.52], die zich meestal centraal in de kuil of kist bevonden. Het zal in deze gevallen handelen om een Vroegmiddeleeuwse Hijkenaar, die eertijds met een om zijn of haar middel gedorde riem, met daaraan een mes bevestigd, begraven is.

Sieraden

In (kamer?)graf n^o167 werden sieraden in de vorm van een samengestelde bronzen en ijzeren schijffibula met schildknop, of komponierte Scheibenfibel mit Schildbuckel, en een bronzen ringfibula, of annular brooch, aangetroffen.



In graf n^o179 werd een bronzen haarbeugel aangetroffen.

In de graven n^o1, 89 en 179 werd(en fragmenten van) een bronzen oorringetje [afbeelding] aangetroffen.

Wapens

In kamergraf n^o220 werden wapens in de vorm van een breed tweesnedig langzwaard of spatha, een smal éénsnedig kortzwaard of scramasax, een drieledige ijzeren bronsgeklonken gesp, en een breedbladige vleugellansspits aangetroffen. Het hefwapen en het slagwapen zullen oorspronkelijk aan een rond het middel van de dode gegorde, brede ceintuur bevestigd zijn geweest.

Varia

De volgende inhumaties bevatten ijzeren sleutels: n^o39, 112, 121, 134, 136, 169, 188 en 216. Het betreft in praktisch alle gevallen haaksleutels. Alleen graf 24 bevatte een sleutel zoals men hedentendage nog kent: met oog en baard. Voorkomens van sleutels gevan de graven een vrouwelijke, mogelijk Christelijke signatuur.

GRAFNUMMER	IMP_AARDEW	INH_AARDEW	SIERAAD	BRONS	IJZER	KRAAL	WAPEN	RIEMESLAG	MES
1	.T.	.F.	.T.	.T.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
2	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.F.	.F.	.T.	.T.
3	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
4	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
5	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.F.	.F.	.F.	.T.
6	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.T.	.F.	.F.	.T.
7	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.T.	.F.	.F.	.T.
8	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
9	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
10	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.
11	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.
12	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
13	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.F.	.F.	.F.	.F.
14	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
15	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.F.	.F.	.T.	.T.
16	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
17	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
18	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.
19	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.F.	.F.	.T.	.T.
20	.F.	.T.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
21	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.
22A	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.F.	.F.	.F.
23	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
24	.F.	.F.	.F.	.T.	.T.	.F.	.F.	.T.	.T.
25	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
26	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
27	.F.	.T.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
28	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
29	.F.	.T.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
30	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.F.	.F.	.T.	.T.
31	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.
32	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.F.	.F.	.F.
33	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.F.	.F.	.T.
34	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
35	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.F.	.F.	.T.
36	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.F.	.F.	.F.	.T.
37	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.
38	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
39	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.T.	.F.	.F.	.F.
40	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
41	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.F.	.F.	.T.
42	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
43	.F.	.T.	.F.	.F.	.F.	.T.	.F.	.F.	.T.
44	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
45	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.F.	.F.	.T.	.T.
46	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
47	.F.	.T.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
48	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.T.	.T.
49	.F.	.T.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
50	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
51	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.
52	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.	.F.

GRAFNUMMER	IMP_AARDEW	INH_AARDEW	SIERAAD	BRONS	IJZER	KRAAL	WAPEN	RIEMBESLAG	MES
53	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	I.
54	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
55	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
56	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
57	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
58	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
59	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
60	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
61	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
62	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
63	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
64	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
65	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
66	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
67	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
68	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
69	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
70	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
71	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
72	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
73	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
74	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
75	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
76	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
77	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
78	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
79	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
80	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
81	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
82	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
83	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
84	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
85	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
86	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
87	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
88	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
89	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
90	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
91	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
92	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
93	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
94	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
95	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
96	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
97	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
98	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
99	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
100	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
101	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
102	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
103	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
104	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.

GRAFNUMMER	IMP_AARDEW	INH_AARDEW	SIERAAD	BRONS	IJZER	KRAAL	WAPEN	RIEMBESLAG	MES
105	F	F	F	F	F	F	F	F	F
106	F	F	F	F	F	F	F	F	F
107	F	F	F	F	F	F	F	F	F
108	F	F	F	F	F	F	F	F	F
109	F	F	F	F	F	F	F	F	F
110	F	F	F	F	F	F	F	F	F
111	F	F	F	F	F	F	F	F	F
112	F	F	F	F	F	F	F	F	F
113	F	F	F	F	F	F	F	F	F
114	F	F	F	F	F	F	F	F	F
115	F	F	F	F	F	F	F	F	F
116	F	F	F	F	F	F	F	F	F
117	F	F	F	F	F	F	F	F	F
118	F	F	F	F	F	F	F	F	F
119	F	F	F	F	F	F	F	F	F
120	F	F	F	F	F	F	F	F	F
121	F	F	F	F	F	F	F	F	F
122	F	F	F	F	F	F	F	F	F
123	F	F	F	F	F	F	F	F	F
124	F	F	F	F	F	F	F	F	F
125	F	F	F	F	F	F	F	F	F
126	F	F	F	F	F	F	F	F	F
127	F	F	F	F	F	F	F	F	F
128	F	F	F	F	F	F	F	F	F
128A	F	F	F	F	F	F	F	F	F
129	F	F	F	F	F	F	F	F	F
130	F	F	F	F	F	F	F	F	F
131	F	F	F	F	F	F	F	F	F
132	F	F	F	F	F	F	F	F	F
133	F	F	F	F	F	F	F	F	F
134	F	F	F	F	F	F	F	F	F
135	F	F	F	F	F	F	F	F	F
136	F	F	F	F	F	F	F	F	F
137	F	F	F	F	F	F	F	F	F
138	F	F	F	F	F	F	F	F	F
139	F	F	F	F	F	F	F	F	F
140	F	F	F	F	F	F	F	F	F
141	F	F	F	F	F	F	F	F	F
142	F	F	F	F	F	F	F	F	F
143	F	F	F	F	F	F	F	F	F
144	F	F	F	F	F	F	F	F	F
145	F	F	F	F	F	F	F	F	F
146	F	F	F	F	F	F	F	F	F
147	F	F	F	F	F	F	F	F	F
148	F	F	F	F	F	F	F	F	F
149	F	F	F	F	F	F	F	F	F
150	F	F	F	F	F	F	F	F	F
151	F	F	F	F	F	F	F	F	F
152A	F	F	F	F	F	F	F	F	F
153	F	F	F	F	F	F	F	F	F
154	F	F	F	F	F	F	F	F	F
155	F	F	F	F	F	F	F	F	F
156	F	F	F	F	F	F	F	F	F

GRAFNUMMER	IMP_AARDEW	INH_AARDEW	SIERRAAD	BRONS	IJZER	KRAAL	WAPEN	RIEMBESLAG	MES
157	F	I	F	F	F	F	F	F	I
158	F	F	F	F	F	F	F	F	I
159	F	F	F	F	F	F	F	F	I
160	F	F	F	F	F	F	F	F	I
161	F	F	F	F	F	F	F	F	I
162	F	F	F	F	F	F	F	F	F
163	F	F	F	F	F	F	F	F	F
164A	F	F	F	F	F	F	F	F	F
165	F	F	F	F	F	F	F	F	F
166	F	F	F	F	F	F	F	F	F
167	F	F	F	F	F	F	F	F	F
168	F	F	F	F	F	F	F	F	F
169	F	F	F	F	F	F	F	F	F
170	F	F	F	F	F	F	F	F	F
171	F	F	F	F	F	F	F	F	F
172	F	F	F	F	F	F	F	F	F
173	F	F	F	F	F	F	F	F	F
174	F	F	F	F	F	F	F	F	F
175	F	F	F	F	F	F	F	F	F
176	F	F	F	F	F	F	F	F	F
177	F	F	F	F	F	F	F	F	F
178	F	F	F	F	F	F	F	F	F
179	F	F	F	F	F	F	F	F	F
180	F	F	F	F	F	F	F	F	F
181	F	F	F	F	F	F	F	F	F
182	F	F	F	F	F	F	F	F	F
183	F	F	F	F	F	F	F	F	F
184	F	F	F	F	F	F	F	F	F
185	F	F	F	F	F	F	F	F	F
186	F	F	F	F	F	F	F	F	F
187	F	F	F	F	F	F	F	F	F
188	F	F	F	F	F	F	F	F	F
189	F	F	F	F	F	F	F	F	F
190	F	F	F	F	F	F	F	F	F
191	F	F	F	F	F	F	F	F	F
192	F	F	F	F	F	F	F	F	F
193	F	F	F	F	F	F	F	F	F
194	F	F	F	F	F	F	F	F	F
195	F	F	F	F	F	F	F	F	F
196	F	F	F	F	F	F	F	F	F
197	F	F	F	F	F	F	F	F	F
198	F	F	F	F	F	F	F	F	F
199	F	F	F	F	F	F	F	F	F
200	F	F	F	F	F	F	F	F	F
201	F	F	F	F	F	F	F	F	F
202	F	F	F	F	F	F	F	F	F
203	F	F	F	F	F	F	F	F	F
204	F	F	F	F	F	F	F	F	F
205	F	F	F	F	F	F	F	F	F
206	F	F	F	F	F	F	F	F	F
207	F	F	F	F	F	F	F	F	F
208	F	F	F	F	F	F	F	F	F
209	F	F	F	F	F	F	F	F	F

GRAFNUMMER	IMP_AARDEW	INH_AARDEW	SIERAAD	BRONS	IJZER	KRAAL	WAPEN	RIEMBESLAG	MES
210	F.	I.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
211	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
212	F.	I.	F.	F.	I.	F.	F.	I.	I.
213	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
214	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
215	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
216	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
217	F.	I.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
218	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
219	F.	I.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
220	F.	F.	F.	I.	I.	F.	I.	I.	I.
152	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
228	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
22	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
255	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
256	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
257	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.
164	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.	F.



gr 124
no 145



IV.B.2.d. DE DATERING VAN DE INHUMATIES

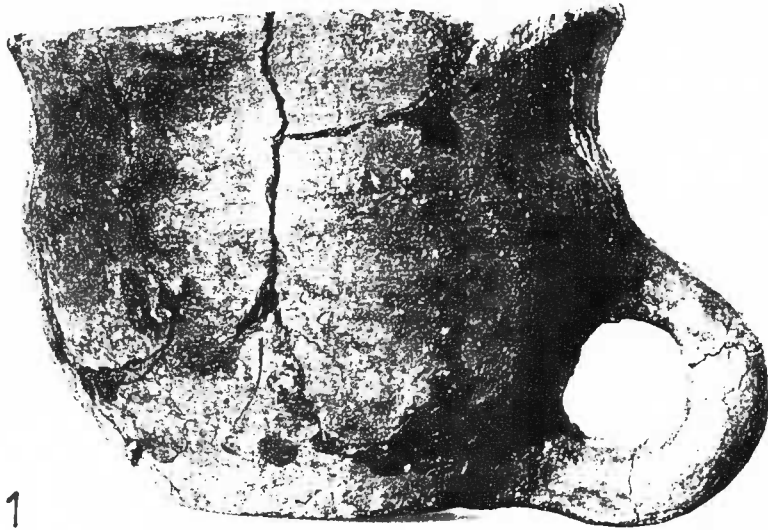
De datering is over het algemeen zeer moeilijk gebleken. Dit was voornamelijk te wijten aan de conservering van het materiaal: het aardewerk was vaak zeer fragmentair/incompleet en het ijzer was vaak zeer gecorrodeerd. Ook leende de aard van het materiaal zich niet goed voor een nauwkeurige Tijdsbepaling: voorwerpen werden gedurende lange perioden gebruikt. Van de onderstaande, nader gespecificeerde categorieën worden enkele typonchronologisch beter te plaatsen artefacten besproken:

- Aardewerk, inheems en import;
- Kralen;
- Messen;
- Sieraden;
- Wapens en riembeslag.

Aardewerk

Graf 219 bevatte een handvervaardigd aardewerk napje met een vloeiend profiel [inventarisnummer 1988/V.280]. De rand hiervan is onverdikt en uitstaand, het standvlak is vlak. De hoogte bedraagt 5,9 cm en de grootste diameter 7,4 cm. Aan de onderzijde van de buik bevindt zich een oor. Deze is rond in doorsnede. De vorm vertoont vele overeenkomsten met Van Es' [1967: 255-7, 311-2, fig. 175] type Wijster V1b, welke door Van Es en Verlinde [1977: 52, 54, fig. 41] wordt gedateerd in de Romeinse Tijd, namelijk van de eerste tot de derde à vierde eeuw na Christus. Dit stemt overeen met de vroegste voorkomens van inhumatiegraven [afb. pag. 63].

Graf 217 bevatte een handvervaardigd aardewerk kelkje met een vloeiend profiel [inventarisnummer 1988/IV.263]. De rand hiervan is onverdikt en uitstaand, het standvlak is vlak. De hoogte bedraagt 7 cm en de grootste diameter 7 cm. Aan de onderzijde van de buik, beneden de schouderknik, bevinden zich



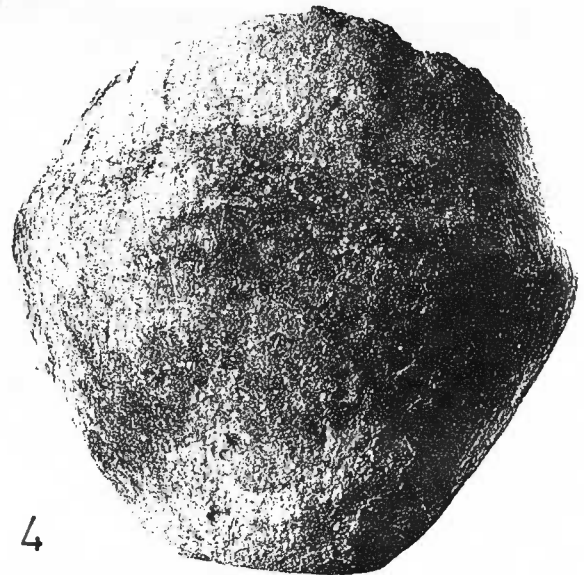
1



2



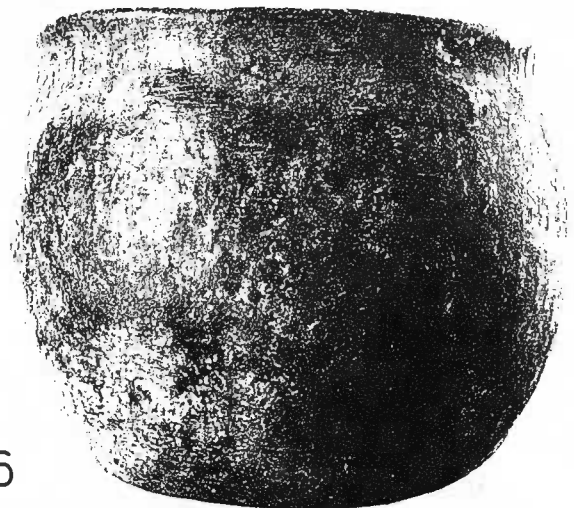
3



4



5



6

1 Grafnummer 219, Inv_Nr 1988/IV.280

2 Grafnummer 217, Inv_Nr 1988/IV.263

3 Grafnummer 204, Inv_Nr 1988/IV.274

4 Grafnummer 199, Inv_Nr 1988/IV.276

5 Grafnummer 200, Inv_Nr 1988/IV.287

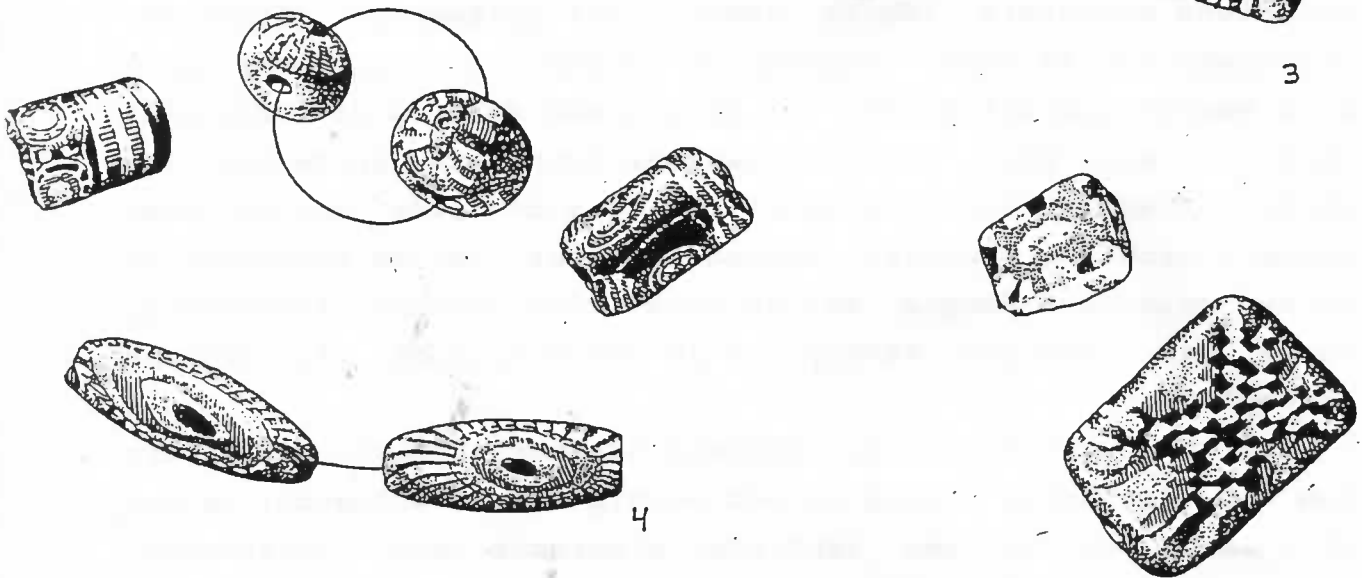
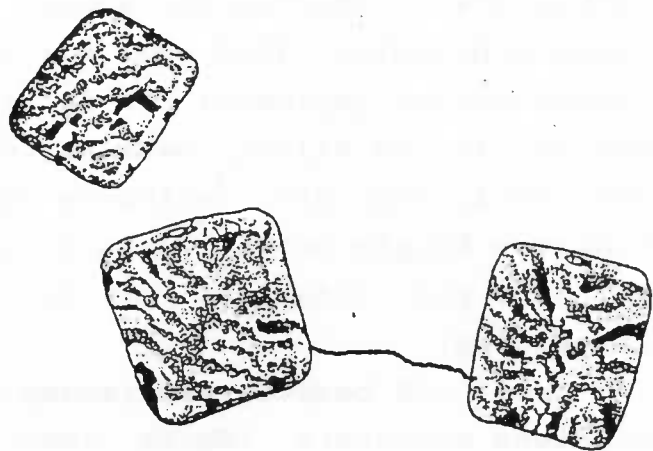
6 urn[zandw.]

drie knobbeloren. Twee zijn doorboord en één is massief. De vorm vertoont vele overeenkomsten met Van Es [1967: 255-7, 311-2, fig. 175] type Wijster VIb, welke door Van Es en Verlinde [1977: 52, 54, fig. 41] wordt gedateerd in de Romeinse Tijd, namelijk van de eerste tot de derde à vierde eeuw na Christus. Dit stemt overeen met de vroegste voorkomens van inhumatiegraven [Afbeelding].

Graf 204 bevatte een handvervaardigde Hessens-Schortens aardewerk [Smink, 1985: 138] Schalenurne [inventarisnummer 1988/IV.274], waarvan de hoogte [8,6 cm] kleiner is dan de grootste diameter [13,6 cm]. Dit type Wijster VIII kan chronologisch worden geplaatst in de vierde, waarschijnlijk doorlopend tot in de vijfde eeuw na Christus [Van Es & Verlinde, 1977: 50-1, fig. 51]. Gezien de hoek van de schouderknik en de relatieve hoogte waarop deze zich bevindt [gedrongener vorm], zal deze pot inderdaad uit de Volksverhuizingstijd stammen [Afbeelding].

Graf 199 bevatte een incomplete handvervaardigde Hessens-Schortens aardewerk [Smink, 1985: 138] knikwandpot [inventarisnummer 188/IV.276], waarvan de hoogte [9,0 cm] oorspronkelijk waarschijnlijk groter of gelijk aan de grootste diameter [9,6 cm] zal zijn geweest. Hessens-Schortens aardewerk kan chronologisch worden geplaatst in de mid-vijfde tot de mid-achtste eeuw na Christus. Gezien de hoek van de schouderknik en de relatieve hoogte waarop deze zich bevindt [verhevener vorm], zal deze pot eerder uit de Merovingische Tijd stammen [Afbeelding].

Graf 200 bevatte een ondiepe handvervaardigde aardewerk kom met een bolle bodem en een weinig gearticuleerde, ietwat uitstaande nek met een verdikte, afgeronde rand [inventarisnummer 1988/IV.287], waarvan de hoogte [12,4 cm] geringer was dan de grootste diameter [17,2 cm]. Van Es en Verlinde [1977: 63] plaatsen hun type 1.4.2. chronologisch in de periode van de vijfde(?) tot de achtste, waarschijnlijk doorlopend tot in de negende eeuw na Christus. Drs. J.N. Lanting [mondellinge



1. Millefiori-kralen;
2. Gesegmenteerde kralen / Mehrfachüberfangperlen;
3. 'Dambord'-kralen;
4. Mosaikaugenperlen;

mededeling] kon, althans voor wat betreft de nederzetting Odoorn, het voorkomen van dergelijk aardewerk gedurende praktisch de gehele Vroege Middeleeuwen bevestigen [Afb. pag. 63].

De grote zandwinning, ter hoogte van het centrale, waarschijnlijk oudere gedeelte van het rijengrafveld [i.e. Fase IIa: 6e - m. 8e e. n.Chr.], bevatte een ondiepe handvervaardigde aardewerk kom met een vlakke bodem en een weinig gearticuleerde, ietwat uitstaande nek met een onverdikte, afgeronde rand [zonder inventarisnummer], waarvan de hoogte [13½ cm] geringer was dan de grootste diameter [15 cm]. Van Es en Verlinde [1977: 63] plaatsen hun type 1.4.2, chronologisch in de periode van de vijfde(?) tot de achtste, waarschijnlijk doorlopend tot in de negende eeuw na Christus. Drs. J.N. Lanting [mondelinge mededeling] kon, althans voor wat betreft de nederzetting Odoorn, het voorkomen van dergelijk aardewerk gedurende praktisch de gehele Vroege Middeleeuwen wederom bevestigen [Afbeelding].

De graven n^o70 [onversierde wandscherf] en n^o117 [versierde schouderscherf] bevatten Angelsaksisch aardewerk. De graven n^o118 [versierde randscherf; 3 onversierde wandscherven; versierde bodemscherf] en n^o120 [onversierde randscherf] bevatten Argonnen-keramiek. Alleen graf n^o118 kan hierdoor met zekerheid aan de Volksverhuizingstijd toegeschreven worden.

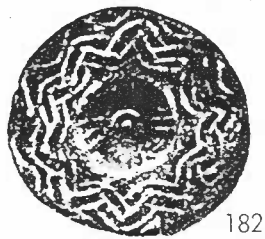
Kralen

Kralen lenen zich slecht voor een nauwkeurige datering. Deze waren gedurende een lange periode in gebruik. Millefiori-kralen, waar het hier in de meeste gevallen om handelt, kunnen slechts globaal als 'Vroegmiddeleeuws' worden bestempeld [Andrae, 1973; Calmer, 1977]. De volgende te bespreken typen zijn karakteristiek voor Fase IIb: m. 8e - 9e e. n.Chr. [zie paragraaf IV.C.1]: Mosaikaugenperlen, 'dambordkralen' en gesegmenteerde kralen [Mehrfachüberfangperlen].

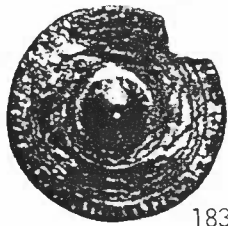


J.B.H

Grafnummer 196, Inv_Nr 1988/IV.238
[Fotocollectie B.A.I.]



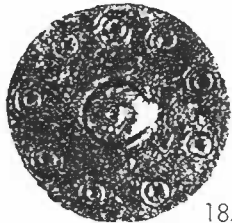
182



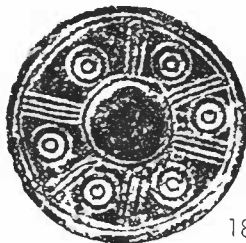
183



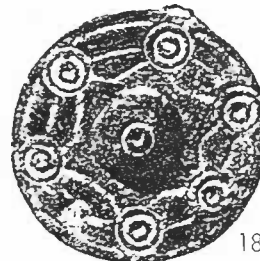
184



185



186



187

(Werner, 1961)

182 (644). *Taf. 38.*

Bronzene Scheibenfibel mit Mittelbuckel, in Kreuzformstrich- und würfelaugenverziert, umlaufende Zickzackbänder. Buckel auf Rückseite hohl. Eisennadel, eine Seite abgeschliffen.

Dm. 3,2.

Unveröffentlicht.

7. Jh., fränkisch (nordfranzösische Form). Zur Gruppe vgl. Marchélepot: Boulanger (1909) *Taf. 19, 14.* - Cugny (Aisne): Boulanger (1902/5 *Taf. 37, 13.* - Vorges: *Bull. Soc. académique de Laon 27, 1890 Taf. 2. 5. 7.* - Marilles (Brabant) und Warlus (Pas-de-Calais): A. de Loë, *Belgique ancienne 4 (1939) 121 Abb. 98 u. 171 Abb. 153.* In Nordfrankreich sehr häufig, im Rheinland sporadisch. Zwei süddeutsche Stücke von Murr und Ingersheim: Veeck (1931) *Taf. 27, 13 u. 15.*

183 (643). *Taf. 38.*

Bronzene verzinnete Scheibenfibel mit Mittelbuckel und gravierten Ornamenten, seitlich angebrochen. Buckel auf Rückseite hohl, Eisennadel.

Dm. 2,9.

Unveröffentlicht.

7. Jh., fränkisch (nordfranzösische Form). Vgl. Nr. 182.

184 (642). *Taf. 38.*

Bronzene Scheibenfibel mit Mittelbuckel, ausgestreuten Punktkreisen und umlaufender Zickzacklinie. Rückseite vertieft, Reste der Eisennadel.

Dm. 3,3.

Unveröffentlicht.

7. Jh., fränkisch (nordfranzösische Form). Vgl. Nr. 182 f.

185 (641). *Taf. 38.*

Bronzene Scheibenfibel mit Mittelbuckel und umlaufenden Punktkreisen verziert (Würfelaugenverzierung); stark gereinigt. Rückseite Buckel hohl, eine Öse.

Dm. 3,0.

Unveröffentlicht.

7. Jh., fränkisch (nordfranzösische Form). Vgl. Nr. 182 ff.

186 (1086). *Taf. 38.*

Bronzene Scheibenfibel mit flachem, rundem Mittelbuckel, radial durch Striche gegliedert, Felder punktkreisverziert. Rückseite glatt, Buckel leicht vertieft, bronzene Nadelspirale erhalten.

Dm. 3,2.

Unveröffentlicht.

7. Jh., fränkisch (nordfranzösische Form). Vgl. Nr. 182 ff.

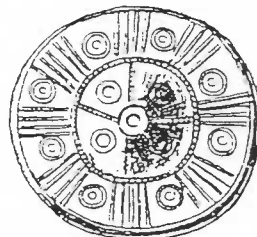
187 (1087). *Taf. 38.*

Bronzene Scheibenfibel mit rundem, punktkreisverziertem Mittelbuckel und am Rande verteilten konzentrischen Kreisen, die durch Bögen und Striche verbunden sind. Rückseite glatt, Buckel vertieft. Rest der eisernen Nadel.

Dm. 3,4.

Unveröffentlicht.

7. Jh., fränkisch (nordfranzösische Form). Vgl. Nr. 182 ff.



620-680

(Sahlin, 1952)

- Andrae [1973: 170] vermeldt: "Unter dem Fundmaterial des Gräberfeldes Hyken befinden sich mehrere Mosaikaugenperlen, darunter einige MAP 0120". In o.a. de volgende graven komen Mosaikaugenperlen voor: n°6, 66, 89 en 129.
- In o.a. de volgende graven komen 'dambordkralen' voor: n°6, 88, 114 en 160.
- In o.a. de volgende graven komen gesegmenteerde kralen [Mehrfachüberfangperlen] voor: n°76, 89 en 117.

Een intensievere bestudering zou hier misschien een nauwkeuriger typonchronologisch onderscheid aan kunnen brengen.

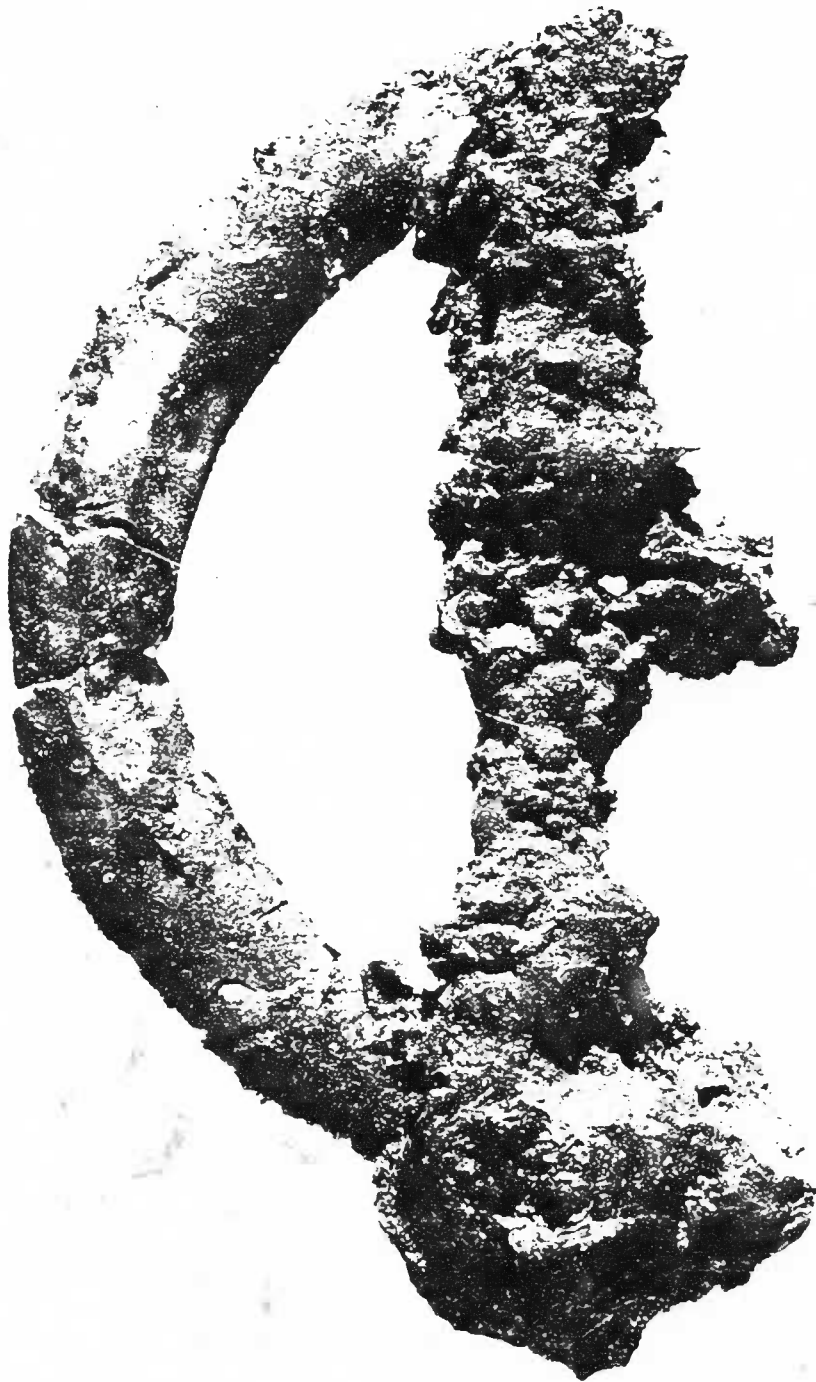
Messen

Messen lenen zich slecht voor een nauwkeurige datering. Deze waren gedurende een lange periode in gebruik. Daar waar dit eventueel wel zou kunnen, maakte de deplorabele conditie waarin de messen over het algemeen verkeerden, de oorspronkelijke uiterlijke kenmerken thuis te brengen. Messen met een scherpgeknikte rug wijzen bijvoorbeeld op een relatief late, Karolingische datum, namelijk Fase IIb: m. 8e - 9e eeuw n.Chr. [Böhner, 1958].

Sieraden

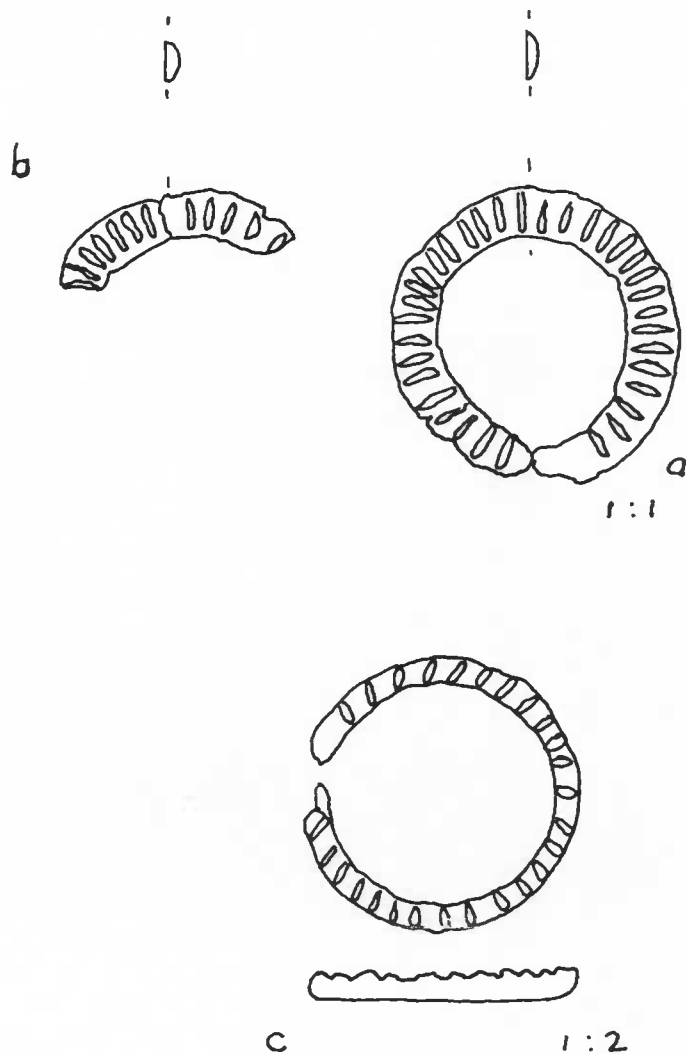
Vrouwengraf 196 bevatte onder andere een samengestelde bronzen en ijzeren schijffibula met schildknop of komponierte Scheibenfibel mit Schildbuckel met een diameter van 2½ cm [inventarisnummer 1988/IV.238] en een bronzen ringfibula of annular brooch met een diameter van 4 cm [inventarisnummer 1988/IV.240].

De schijffibula is versierd met een, aan de buitenzijde met een dubbele groef afgezette, concentrische fries van een met back-slashes alternerend zevental punt-cirkels, welke is aangelegd rondom een holle umbo; deze schildknop is versierd met een dubbelgroevig kruismotief met een punt-cirkel op het snijvlak van de balken. Fibules gravées au trait worden relatief laat in de Merovingische Tijd, de zevende eeuw na Chris-



[J.B.H.]

Grafnummer 196, Inv_Nr 1988/IV.240
[Fotocollectie B. A. I.]



Afbeelding a en b [Garderen, provincie Gelderland]

"Een in tweeën gebroken, bronzen ringfibula of mantelspeld met een platte achterzijde en een afgeplat halfronde voorzijde. De speld is niet meer aanwezig. Op de voorzijde zijn als versiering dwarse streepjes ingeslagen, die door het halfronde profiel van de fibula een spoelvorm hebben gekregen. \varnothing : 3,8 cm, breedte: 0,6 cm, dikte: 0,1 cm.

Een fragment van een identieke ringfibula". Inventarisnummer 1877/VI.6 [Van Vilsteren, 1988: 77(189)-8 (90), fig. 2].

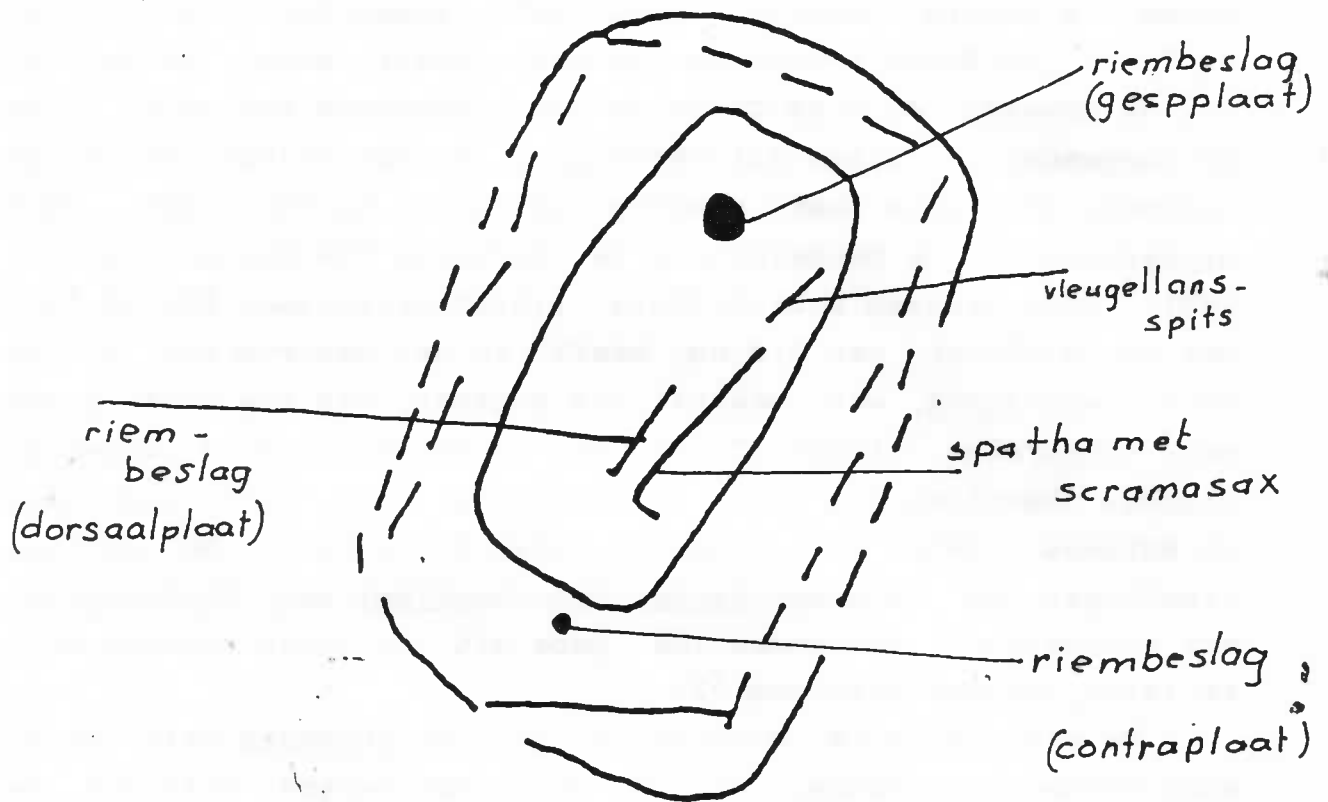
Afbeelding c [Gasselte, provincie Drenthe]

Een bronzen ring met ingedrukt ornament, niet helemaal gesloten. \varnothing : 1,85 cm. Inventarisnummer R.M.O. GN 42. [De Boone, 1970-1: 274-5, fig. 11.R1.].

tus, gedateerd. Deze zijn van al dan niet vertind brons, met gegraveerde concentrische versiering. Dit sieraad van weinig waarde, vervaardigd door 'middelmatige handwerkslieden' [Sahlin, 1958: 307], kent een enorme verscheidenheid aan gewestelijke verschijningsvormen. "Des fibules...gravées au trait à umbo..., souvent parsemées de cercles oculées, elles sont décorées d'ordinaire d'une croix ou d'une étoile, dont l'umbo forme le centre" [Sahlin, 1952: 307] komen hoofzakelijk voor in Oost- en Noord-Frankrijk [Werner, 1961]. Nadat in de loop van de zevende eeuw na Christus hun doorsnede tot zo'n 50 mm is toegenomen, lijken zij vervolgens te verdwijnen. De enige bekende, overigens zeer slechte, parallel in Nederland, werd opgegraven op de Beumelerberg te Garderen [De Boone, 1970-1: 262]. Deze bronzen schijffibula [inventarisnummer RMO GN 36], met een diameter van 2,5 cm, heeft in het centrum een kleine ronde verdikking, van waaruit zes groepen, van elk drie groeven, uitstralen richting rand; de aldus ontstane driehoekige vlakken bevatten elk drie punt-cirkels. Deze wordt gedateerd op Böhners [1958: 110] Stufe IV [600-670 n.Chr.]. De geringe afmetingen van de komponierte Scheibenfibel mit Schildbuckel uit vrouwengraf 196 staan toe deze uit de vroeg-zevende eeuw te laten stammen [Afb. pag. 67].

De ringfibula is onversierd. Annular brooches zijn typische vrouwenattributen, die in Nederland bekend zijn uit de rijengrafvelden te Gasselte [inventarisnummer P.D.M 1877/VI.6] en Zweeloo [inventarisnummer P.D.M. 1952/III.123b] in Drenthe, te Garderen [inventarisnummer R.M.O. GN.42] en te Rhenen [graf n^o344, graf n^o669 en graf n^o722] in Utrecht. De dateringen van deze ringfibula wijzen alle in de richting van de zevende eeuw na Christus [Van Vilsteren, 1988: 79(191)-80(192)].

De beide mantelspelden geven aan graf n^o196 derhalve een zevende-eeuwse datering. De bronzen Fibule gravée au trait à umbo c.q. komponierte Scheibenfibel mit Schildbuckel plaatst het in de begin-fase daarvan. Aangezien het hier om sieraden gaat, moet men niet uitsluiten, dat zulke voorwerpen gedurende



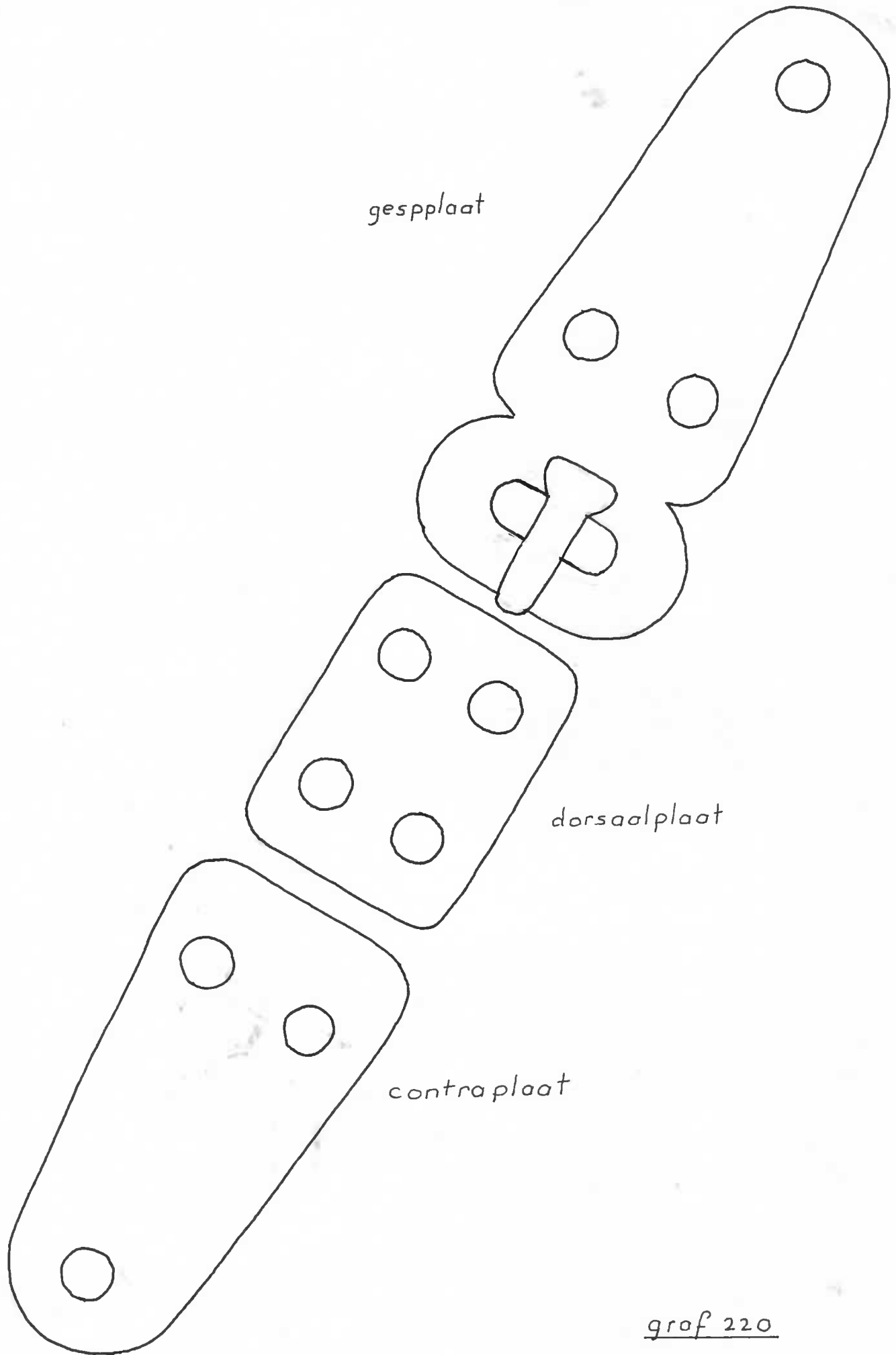
langere tijd in de familie kunnen zijn blijven circuleren. De datering zou hiermee te vroeg uitvallen en een schijnnaauwkeurigheid impliceren.

Wapens en riembeslag

Graf 200 bevatte een ijzeren spatha of tweesnedig langzwaard van 75 cm lengte, met aan de bovenzijde een fragment van 25 cm lengte van een smalle ijzeren scramasax of éénsnedig kortzwaard vastgeroest en met aan de onderzijde enkele fragmenten houtskool vastgekoekt [inventarisnummer 1988/IV.292]. Het eveneens aangetroffen driedelige ijzeren bronsgeklonken ceintuurgarnituur, bestaand uit een afgerond-driehoekige gespplaat met ovale sluiting [inventarisnummer 1988/IV.290], een afgerond-driehoekige contraplaat [inventarisnummer 1988/IV.293] en een afgerond-rechthoekige dorsaalplaat [inventarisnummer 1988/IV.291] duidt er op het eerste gezicht op, dat deze hef- en slagwapens hoogstwaarschijnlijk aan een om de natuurlijk gestorven c.q. gesneuvelde infanterist [lees: volwassene] gedorde riem bevestigd zullen zijn geweest. De afmetingen van de doodskist aan de binnenzijde van de grafkamer laten zien, dat we hier te maken hebben met de bijzetting van een kind! Een evident staaltje van georven status. Aan de linkerzijde ter hoogte van zijn vooronderstelde voeteneinde bevond zich een breedbladige vleuggellansspits [inventarisnummer 1988/IV.286] van 30 cm lengte.

De spatha is mogelijk van het type Immenstedt, dat zijn spreiding met name in Noord-Nederland en Noord-Duitsland kent [Stein, 1967: 78, Tafel 115]. Het langzwaard in kwestie zal derhalve uit de achtste eeuw na Christus dateren. In Nederland is een gelijksoortig specimen voorts onder andere bekend uit Katwijk-Binnen graf 30.

Het kortzwaard is in Böhners [1958: Tafel I, fig. 1a] Stufe IV [600 tot 670 n.Chr.] relatief kort en breed en in Stufe V [670 tot eerste helft n.Chr.] relatief lang en smal. De scramasax in kwestie zal derhalve uit de eerste helft van



gespplaat

dorsaalplaat

contraplaat

grof 220

de achte eeuw na Christus dateren. In Nederland is een gelijksoortige specimen voorts onder andere bekend uit Looveen graf 147 [Stein, 1967].

Het ceintuurgarnituur komt in grote trekken overeen met Böhners [1958: fig. 1b] Stufe IV [600-670 n.Chr.]. De staat waarin het riembeslag verkeert is echter dusdanig erbarmelijk, dat voor het trachten te verkrijgen van een preciesere typochronologische plaatsing, preparatie van het exemplaar in kwestie onontbeerlijk is. Dergelijke gespen zijn namelijk veelal met contrasterend metaal geïncrusteerd. De verscheidenheid aan motieven waarmee dit is gebeurd, vergemakkelijkt de determinatie, ergo de datering [Afbeelding].

Vroege vleugellansspitsen hebben een relatief breed blad, jonge vleugellansspitsen hebben een relatief smal blad [Stein, 1967: 83]. Zou het exemplaar in kwestie derhalve relatief oud zijn of speelt de slechte conservering hier weer eens parten? In Nederland zijn gelijksoortige specimen voorts onder andere bekend uit Ezinge, Aalden graf 27, Putten graf 54, Katwijk-Binnen graf 30 [Stein, 1967] en Looveen graf 147.

Resumerend kan gesteld worden, dat graf 200 gedateerd kan worden op de eerste helft van de achtste eeuw na Christus, wat samenvalt met Böhners [1958] Stufe V en Aments [1977] Jüngere Merowingerzeit III [vanaf 670 à 680 tot 720 n.Chr.]. Verwers [1988: 202] schrijft, dat "most of the chamber graves..., both within and outside the study area [North Brabant; JBdeV], date from the 6th or the 7th century". Uitzonderingen hierop vormen graf 14 te Ophoven [Roosens, 1976: 83-4] en een vrouwengraf te Dommelen [Van Regteren Altena, 1982: 118], welke beide achtste-eeuwse munten opleverde. Het grafveld van Wageningen [Van Es, 1964] bevatte een aantal kamergraven uit Böhners [1958] Stufe IV [vanaf 670 à 680 tot 720 n.Chr.]. De verleiding is groot om de datering van graf 220 terug te brengen tot het eerste kwart van de achtste eeuw na Christus...

IV.C. DE ONTWIKKELING VAN HET GRAFVELD

De thans te nog bespreken periodisering van het grafveld 'Hijker Esch' wekt bij de lezer misschien de indruk, dat het hier een zuiver theoretisch model betreft. Dit is ten dele ook waar. Ware het materiaal al aanwezig, dan werd de datering daarenboven vaak bemoeilijkt c.q. verhinderd door het karakter en/of de conditie daarvan. De volgende fases zijn -bij gebrek aan archeologisch bewijsmateriaal- dan ook niet strikt afgebakend. Zij overlappen elkaar gedeeltelijk.

Fase Ia [2e - 3e e. n.Chr.]

De begindatum van het grafveld is niet geheel duidelijk, maar zal ergens in de tweede eeuw na Christus hebben gelegen [cf. Waterbolk, 1982: 127]. Fase Ia bestaat uit crematies in de vorm van Brandgrubengräber. Deze zijn het duidelijkst waarneembaar ten noorden en ten zuiden van het rijengrafveld. Zij zullen ook ter hoogte van het rijengrafveld hebben gelegen. Bustum n°XX [PDM 1988/IV.16] en de Brandgrubengräber n°257 [GRN-5989: 1760 ± 30], n°261 [GRN-6293: 1720 ± 30] en n°283 [GRN-6742: 1755 ± 30] zijn met zekere mate van stelligheid aan deze periode toe te wijzen. In verstoorde vorm werden voorts nog (resten van) crematies aangetroffen ter hoogte van de graven II, V, VI, XV, XXIV, 112, 128a, 136, 160, 164a, 167, 168, 172, 173, 174, 175, 177, 181, 184, 186, 200, 249, 250, 251, 252, 254, 255, 256, 284 en 285.

Fase Ib [4e - 5e e. n.Chr.]

In de vierde à vijfde eeuw na Christus beginnen naast lijkverbrandingen nu ook lijkbegrovingen voor te komen. We spreken dan van een zogenaamd gemischtbelegtes Gräberfeld. Fase Ib bestaat uit crematies in de vorm van Brandgrubengräber en uit inhumaties met voornamelijk kleine afmetingen en

een grote variabiliteit in de grafrichting. Ook deze nieuwe vorm van bijzetting, de lijkbegroaving, zal de spreiding van de oude vorm van bijzetting, de lijkverbranding, volgen en ter hoogte van het rijengrafveld hebben gelegen. De herkenbaarheid van deze graven is veelal miniem tot nihil. De crematies n^o282 [GRN-6741: 1655 ± 30], n^o324 [GRN-6743: 1675 ± 30] en n^o326 [GRN-6294: 1650 ± 30] en de inhumaties n^o118 [PDM 1988/IV.103], n^o199 [PDM 1988/IV.276], n^o204 [PDM 1988/IV.274], n^o217 [PDM 1988/IV.263] en n^o219 [PDM 1988/IV.280] zullen op grond van radiokoolstofdateringen en typonchronologische criteria uit deze periode stammen. Ook de lijkverbrandingen n^o325 en n^o327 zullen hiertoe, gezien hun ligging nabij de graven n^o324 en n^o326 ten noorden van het rijengrafveld, behoren. De lijkbegroavingen 70, 117, 120, 132, 137, 145, 146, 147, 148, 150 en 218 wekken eveneens de indruk aan Fase Ib toegeschreven te kunnen worden.

Op dit punt zijn we bij het beruchte vraagstuk van (dis)continuïteit aanbeland. Een afname van de bevolkingsdichtheid en grootte is in de archeologische wereld voor wat betreft de Volksverhuizingstijd algemeen geaccepteerd. Dit neemt niet weg, dat men -in tegenstelling tot vroegere opvattingen- geen absolute breuk in de bewoning veronderstelt. In het geval van de 'Hijker Esch' wordt de periode vlak voor de wende van de eerste helft van het eerste millennium -de Romeinse Tijd- en de tweede helft van het eerste millennium -de Vroege Middeleeuwen- mogelijk geconcretiseerd door enkele radiokoolstofdateringen en door enkele typen aardewerk. Hierbij moet worden opgemerkt dat: 1. De interpretatie van de calibratiecurves voor meerdere uitleg vatbaar is; en 2. Het aardewerk -zoals eerder is aangevoerd- zich niet voor een exacte tijdsbepaling leent. Een continuïteit kan archeologisch dus nauwelijks hardgemaakt worden.

Aangezien het Vroegmiddeleeuwse rijengrafveld reeds uitvoerig behandeld is, volsta ik voor wat betreft Fase II met slechts enkele opmerkingen:

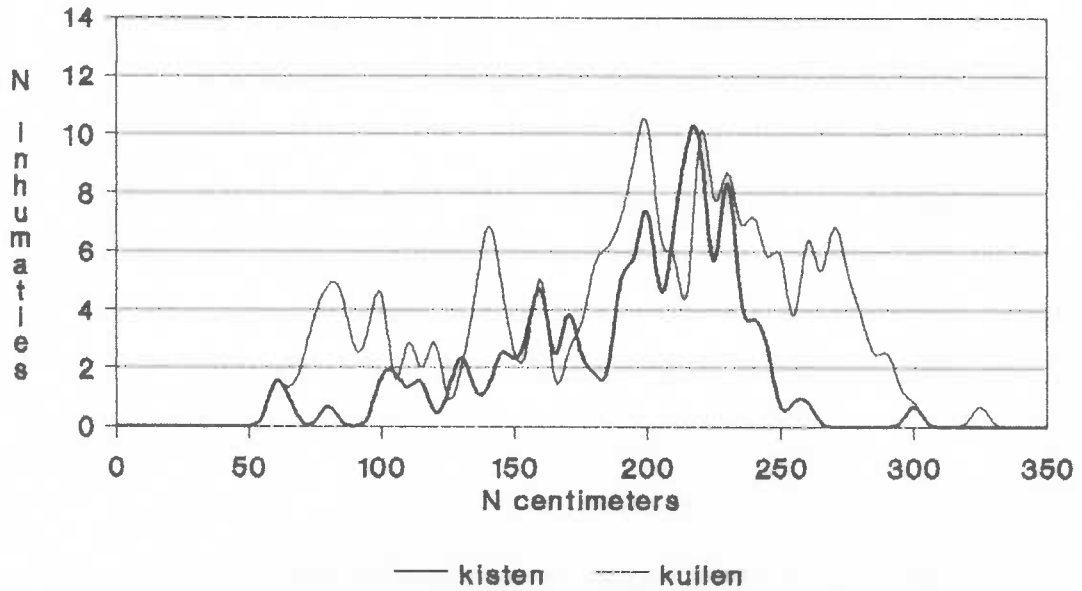
Fase IIa [6e - m. 8e e. n.Chr.]

Fase IIa bestaat uit voornamelijk ongeveer Zuid - Noord gerichte inhumaties. Deze bevinden zich voornamelijk in het centrum van het rijengrafveld. Karakteristiek voor deze periode is de clustering van enkele relatief rijker uitgeruste kamergraven uit Böhners [1958] Stufes IV en V, die parallel lopen met Aments [1977] Jüngere Merowingerzeit I tot III. We laten Fase IIa ophouden bij het begin van de kerstening van Drenthe, ca. 750 A.D. Men moet hierbij wel beseffen, dat de 'bekering' zeker niet direct op het gedrag van de 'heidenen' van invloed zal zijn geweest.

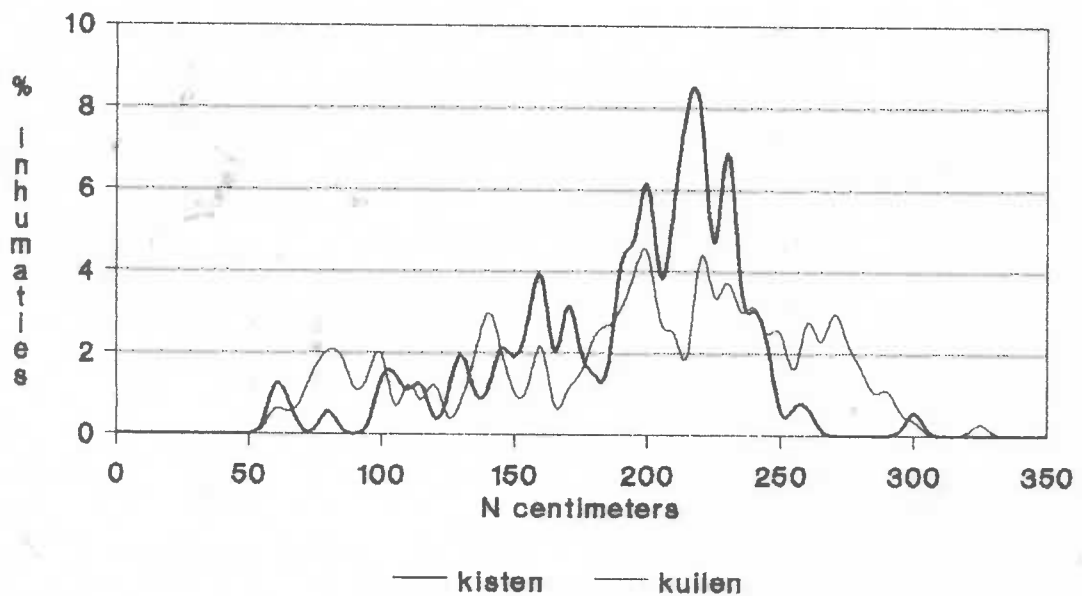
Fase IIb [m. 8e - 9e e. n.Chr.]

De voornamelijk Christelijke Fase IIb bestaat uit ongeveer West - Oost gerichte inhumaties. Deze bevinden zich voornamelijk aan de periferie van het rijengrafveld. Wanneer het gebruik van het grafveld van het grafveld ophoudt, is niet met zekerheid vast te stellen. Met het verstrijken van de Karolingische Tijd raakt de gewoonte om bijgiften aan de dode mee te geven in onbruik. Een datering op typo-chronologische gronden wordt hierdoor onmogelijk gemaakt. Waterbolk [1982: 127] neemt vrij willekeurig het midden van de negende eeuw na Christus aan als einddatum aan.

NUMERIEKE VERDELING VAN DE KISTLENGTES EN KUILLENGTES VAN DE INHUMATIES



PERCENTUELE VERDELING VAN DE KISTLENGTES EN KUILLENGTES VAN DE INHUMATIES



IV.D. DE DEMOGRAFIE VAN HET GRAFVELD

Evenals dit het geval was in paragraaf IV.B.2.a., de richting van de bijzettingen, zijn ook hier de numerieke gegevens als afmetingen van kuilen, kisten en grafkamers van veldtekening -met een bij het Biologisch Archaeologisch Instituut der Rijksuniversiteit Groningen gebruikelijke schaal 1:40-afgelezen. Laat men alle tijdens de registratie bij het opgraven ontstane statistische meetfouten, welke helaas onvermijdelijk zijn, buiten beschouwing, dan zullen lengtes en breedtes een afwijking van maximaal twee centimeter hebben. In de zandige ondergrond waren praktisch nergens complete lijksilhouetten -laat staan skeletten- bewaard gebleven. Voor een reconstructie van de lichaamsgrootte moest toevlucht worden gezocht tot de kleinste gestaltebepalende eenheden in de vorm van contouren van kisten en kuilen. Deze lengtes van de kisten en van de kuilen zijn in twee in aparte frequentiehistogrammen uitgezet. De ontstane curves vertonen, zowel bij de kisten als bij de kuilen, een cumulatieve trimodaliteit, dat wil zeggen: een oplopende drietoppigheid. De kleinste waarden zijn het minst, de grootste waarden het meest vertegenwoordigd.

Uitgaande van een positivistische benadering, is het met behulp van deze metrische gegevens mogelijk de 'bevolkingsopbouw' van het grafveld te reconstrueren. Dit is bijvoorbeeld door Ahrens [1978] gedaan bij de opgraving van een rijengrafveld te Ketzendorf bij Buxtehude [Nedersaksen, Noord-Duitsland]. Hij poneert dat er een correlatie bestaat tussen de 'bevolkingsopbouw' van het grafveld en de demografische samenstelling van het Vroegmiddeleeuwse gehucht Ketzendorf. Deze methode kan, qua periode en qua regio, ook toegepast worden op het rijengrafveld 'Hijker Esch'. De in de frequentiehistogrammen zichtbare cumulatieve trimodaliteit valt dan te verklaren als zijnde de drie groeistadia van de mens: als kind, als adolescent en als volwassene.

Het blijkt dat er in het grafveld meer volwassenen zijn begraven dan kinderen. Men mag veronderstellen dat de kindersterfte in de Vroege Middeleeuwen hoog zal zijn geweest. Het aantal kleine inhumaties dat in het grafveld is aangetroffen, kan dit niet bevestigen. Dit kan een kwestie zijn van conservering: kindergraven zullen ondieper in het zand zijn ingegraven en daardoor eerder zijn verdwenen tengevolge van erosie en verploeging. Ook bestaat de mogelijkheid dat men eertijds de meeste overleden kinderen met minder piëteit dan volwassenen heeft behandeld (cf. Van de Graft, 1947: 56). Het geringe aantal kindergraven met kist zou hiervoor een illustratie kunnen zijn. Deze fenomenen vertonen eerder trekken van een ranked (Fried, 1967), tribal level society (Service, 1962) met verworven status, dan van een stratified (Fried, 1967), chiefdom level society (Service, 1962) met georven status.

Bij gebrek aan voldoende geslachtsdeterminerende mobilia zijn in de beide grafieken zowel de mannelijke als de vrouwelijke sexe vertegenwoordigd. Hierdoor zijn de curves minder geprononceerd dan ze bij een scheiding naar geslacht hadden kunnen zijn. Zij vloeien als het ware gedeeltelijk in elkander over. In het rijengrafveld van Ketzendorf waren de vrouwen en de mannen daarentegen wel duidelijk te herkennen. Ahrens (1978: 335) geeft voor de lichaamsgrootte van volwassenen van het vrouwelijke geslacht een interval van 154 cm tot 160 cm (gemiddeld 158,4 cm) en voor de lichaamsgrootte van volwassenen van het mannelijke geslacht een interval van 165 cm tot 170 cm (gemiddeld 167,8 cm).

Het totale aantal bijzettingen -dit zijn dus zowel crematies als inhumaties- bedraagt een tweehonderdvijftigtal. De gemiddelde levensverwachting zal in de protohistorie 25 à 30 jaar zijn geweest. Het grafveld zal gedurende ongeveer 750 jaar zijn gebruikt (Waterbolk, 1982: 127). Ahrens' (1978: 337) formule geeft de volgende uitslag:

$$\bar{X}_P = \frac{\Sigma B * \bar{X}_L}{\Sigma G}$$

\bar{X}_P = gemiddelde populatie van het grafveld

Σ = totaal aantal bijzettingen van het grafveld

\bar{X}_L = gemiddelde levensverwachting van het individu in jaren

ΣG = totale gebruiksduur van het grafveld in jaren

Voor het grafveld 'Hijker Esch' levert dit een gemiddelde populatie op van 9½ personen, bij een gemiddelde levensverwachting van 25 jaar, en 11½ personen, bij een gemiddelde levensverwachting van 30 jaar. Aangezien het aantal bijzettingen uit de Vroege Middeleeuwen groter is, dan het aantal bijzettingen uit de Romeinse- en Volksverhuizingstijd, zal de bevolking in Fase I ongeveer één huishouden groot zijn geweest en in Fase II ongeveer twee huishoudens groot zijn geweest.

GRAFNUMMER

GRAD_RICHT

GLOB_RICHT

KIIL_LENGTE

KIST_LENGTE

1	190 Zuid) Noord	236	0
2	265 WestNoordWest - OostZuidOost	290	224
3	190 Zuid - Noord	68	0
4	195 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	296	0
5	190 Zuid - Noord	328	268
6	195 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	220	196
7	195 ZuidZuidWest) NoordNoordOost	208	196
8	200 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	90	0
9	200 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	64	0
10	265 WestNoordWest - OostZuidOost	232	0
11	290 West - Oost	274	220
12	265 West - Oost	152	0
13	265 West) Oost	246	212
14	260 West - Oost	184	0
15	260 West - Oost	272	236
16	220 ZuidWest - NoordOost	80	0
17	275 West - Oost	246	200
18	275 West - Oost	252	200
19	290 West - Oost	220	164
20	265 WestNoordWest - OostZuidOost	88	0
21	190 Zuid - Noord	228	214
22A	200 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	96	68
23	265 WestNoordWest - OostZuidOost	150	0
24	275 West - Oost	272	232
25	290 WestNoordWest - OostZuidOost	248	236
26	290 WestNoordWest - OostZuidOost	196	0
27	285 WestNoordWest - OostZuidOost	224	228
28	290 WestNoordWest - OostZuidOost	234	212
29	285 WestNoordWest - OostZuidOost	230	0
30	195 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	262	0
31	285 WestNoordWest - OostZuidOost	232	200
32	265 WestNoordWest) OostZuidOost	136	116
33	290 West - Oost	240	230
34	285 WestNoordWest - OostZuidOost	136	0
35	285 WestNoordWest) OostZuidOost	196	0
36	290 West - Oost	270	244
37	290 West - Oost	228	226
38	290 West - Oost	204	0
39	185 Zuid) Noord	218	192
40	205 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	78	0
41	195 ZuidZuidWest) NoordNoordOost	174	154
42	200 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	78	60
43	200 ZuidZuidWest) NoordNoordOost	192	0
44	200 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	12	0
45	285 WestNoordWest - OostZuidOost	224	0
46	285 WestNoordWest - OostZuidOost	234	0
47	285 WestNoordWest - OostZuidOost	200	0
48	190 Zuid - Noord	218	196
49	285 WestNoordWest - OostZuidOost	202	160
50	195 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	76	0
51	290 West - Oost	260	0
52	275 West - Oost	202	0

GRAFNOMMER

GRAD_RICHT

GLOB_RICHT

KUIL_LENGTE

KIST_LENGTE

GRAFNOMMER	GRAD_RICHT	GLOB_RICHT	KUIL_LENGTE	KIST_LENGTE
53	195	ZuidZuidWest - NoordNoordOost	224	0
54	290	WestNoordWest - OostZuidOost	60	0
55	275	West - Oost	188	190
56	270	West - Oost	90	0
57	185	Zuid - Noord	202	194
58	190	Zuid - Noord	196	192
59	270	West - Oost	146	0
60	260	West - Oost	136	0
61	195	ZuidZuidWest - NoordNoordOost	226	220
62	285	WestNoordWest - OostZuidOost	208	0
63	195	ZuidZuidWest - NoordNoordOost	204	0
64	290	WestNoordWest - OostZuidOost	164	0
65	175	Zuid - Noord	175	0
66	190	Zuid) Noord	260	216
67	280	West - Oost	156	0
68	190	Zuid - Noord	148	112
69	180	Zuid - Noord	96	0
70	285	WestNoordWest - OostZuidOost	164	0
71	285	WestNoordWest - OostZuidOost	208	0
72	190	Zuid - Noord	144	0
73	285	WestNoordWest - OostZuidOost	136	132
74	295	WestNoordWest - OostZuidOost	74	230
75	185	Zuid - Noord	168	140
76	190	Zuid) Noord	210	148
77	190	Zuid - Noord	84	0
78	195	ZuidZuidWest - NoordNoordOost	98	0
79	185	Zuid - Noord	210	0
80	285	WestNoordWest - OostZuidOost	210	174
81	285	WestNoordWest - OostZuidOost	278	216
82	275	West - Oost	80	64
83	190	Zuid - Noord	214	0
84	290	WestNoordWest - OostZuidOost	192	0
85	195	ZuidZuidWest - NoordNoordOost	254	216
86	195	ZuidZuidWest) NoordNoordOost	222	152
87	195	ZuidZuidWest) NoordNoordOost	184	138
88	195	ZuidZuidWest) NoordNoordOost	260	248
89	185	Zuid) Noord	278	222
90	0	NoordWest - ZuidOost	265	0
91	0	NoordWest - ZuidOost	244	0
92	0	NoordWest) ZuidOost	276	0
93	0	West - Oost	140	0
94	0	Zuid - Noord	188	0
95	0	Zuid - Noord	176	0
96	0	West) Oost	252	240
97	0	Zuid - Noord	182	0
98	0	Zuid - Noord	164	0
99	0	West - Oost	302	302
100	0	West - Oost	242	0
101	0	Zuid - Noord	164	0
102	0	Zuid - Noord	88	0
103	265	West - Oost	172	0
104	290	WestNoordWest - OostZuidOost	212	0

GRAFNUMMER

GRAD_RICHT

GLOB_RICHT

KULL LENGTE

KISF LENGTE

105	275 West - Oost	240	156
106	280 West - Oost	252	204
107	200 ZuidZuidWest) NoordNoordOost	196	0
108	205 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	226	202
109	290 WestNoordWest) OostZuidOost	196	0
110	290 WestNoordWest - OostZuidOost	244	220
111	160 ZuidZuidOost - NoordNoordWest	238	194
112	290 WestNoordWest - OostZuidOost	292	232
113	280 West - Oost	100	0
114	285 WestNoordWest) OostZuidOost	224	178
115	185 Zuid - Noord	160	160
116	185 Zuid - Noord	144	0
117	195 ZuidZuidWest) NoordNoordOost	160	172
118	275 West - Oost	270	232
119	280 West - Oost	202	194
120	185 Zuid - Noord	186	156
121	200 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	268	222
122	285 WestNoordWest - OostZuidOost	192	0
123	195 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	230	210
124	200 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	148	118
125	290 WestNoordWest - OostZuidOost	178	148
126	190 Zuid - Noord	170	0
127	195 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	192	0
128	195 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	236	204
128A	195 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	102	0
129	185 Zuid) Noord	160	0
130	190 Zuid - Noord	192	0
131	285 WestNoordWest - OostZuidOost	286	230
132	285 WestNoordWest - OostZuidOost	146	0
133	185 Zuid - Noord	134	0
134	190 Zuid) Noord	268	212
135	285 WestNoordWest - OostZuidOost	192	0
136	190 Zuid) Noord	236	196
137	210 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	144	0
138	285 WestNoordWest - OostZuidOost	206	156
139	290 WestNoordWest - OostZuidOost	196	146
140	285 WestNoordWest - OostZuidOost	270	244
141	285 WestNoordWest) OostZuidOost	292	220
142	285 WestNoordWest - OostZuidOost	156	132
143	285 WestNoordWest - OostZuidOost	112	0
144	285 WestNoordWest) OostZuidOost	254	200
145	185 Zuid - Noord	116	0
146	190 Zuid - Noord	142	0
147	200 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	164	0
148	220 ZuidWest - NoordOost	220	0
149	240 WestZuidWest - OostNoordOost	72	0
150	180 Zuid - Noord	102	0
151	285 WestNoordWest - OostZuidOost	236	218
152A	190 Zuid - Noord	198	126
153	285 WestNoordWest - OostZuidOost	184	160
154	195 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	198	174

GRAENUMMER

GRAD_RICHT

GLOB_RICHT

KIIL_LENGT

KIST_LENGT

155	275 West - Oost	260	208
156	275 West) Oost	268	246
157	260 West - Oost	246	216
158	260 West - Oost	240	212
159	185 Zuid - Noord	194	0
160	190 Zuid) Noord	240	224
161	260 West - Oost	228	174
162	285 WestNoordWest) OostZuidOost	206	0
163	275 West) Oost	264	176
164A	260 West - Oost	124	0
165	260 West) Oost	232	192
166	170 Zuid - Noord	144	0
167	265 West - Oost	238	208
168	265 West - Oost	252	222
169	290 WestNoordWest - OostZuidOost	256	216
170	290 WestNoordWest - OostZuidOost	124	0
171	260 West - Oost	196	160
172	265 West - Oost	246	232
173	265 West) Oost	276	236
174	260 West - Oost	224	200
175	260 West) Oost	120	108
176	260 West - Oost	256	220
177	285 WestNoordWest) OostZuidOost	270	214
178	270 West - Oost	220	0
179	275 West - Oost	88	0
180	285 WestNoordWest - OostZuidOost	104	84
181	260 West - Oost	262	248
182	260 West - Oost	244	226
183	275 West - Oost	188	0
184	275 West - Oost	260	244
185	270 West - Oost	260	108
186	260 West) Oost	252	208
187	290 WestNoordWest - OostZuidOost	140	100
188	270 West) Oost	260	230
189	285 WestNoordWest - OostZuidOost	286	232
190	260 West - Oost	294	266
191	285 WestNoordWest - OostZuidOost	272	224
192	260 West - Oost	260	230
193	260 West - Oost	200	168
194	285 WestNoordWest - OostZuidOost	24	0
195	275 West - Oost	100	0
196	210 ZuidZuidWest) NoordNoordOost	146	0
197	185 Zuid - Noord	94	0
198	190 Zuid) Noord	204	194
199	180 Zuid - Noord	98	0
200	190 Zuid) Noord	222	170
201	190 Zuid) Noord	112	0
202	290 WestNoordWest - OostZuidOost	78	0
203	275 West - Oost	224	186
204	200 ZuidZuidWest - NoordNoordOost	112	0
205	255 WestZuidWest - OostNoordOost	142	130

GRAFNUMMER

GRAD_RICHT

GLOB_RICHT

KIIL_LENGTE

KIST_LENGTE

GRAFNUMMER	GRAD_RICHT	GLOB_RICHT	KIIL_LENGTE	KIST_LENGTE
206	270 West - Oost		200	0
207	275 West - Oost		202	216
208	290 West - Oost		276	234
209	265 West - Oost		162	0
210	275 West - Oost		232	216
211	275 West - Oost		230	202
212	295 WestNoordWest - OostZuidOost		132	0
213	270 West - Oost		220	216
214	290 West - Oost		226	218
215	170 Zuid - Noord		210	0
216	290 WestNoordWest - OostZuidOost		184	156
217	185 Zuid - Noord		110	0
218	210 ZuidZuidWest - NoordNoordOost		124	104
219	305 NoordWest - ZuidOost		96	0
220	195 ZuidZuidWest - NoordNoordOost		188	164
152	165 ZuidZuidOost - NoordNoordWest		204	0
128	200 ZuidZuidWest - NoordNoordOost		80	0
22	290 WestNoordWest - OostZuidOost		282	0
255	0 n.v.t.		24	0
255	0 n.v.t.		24	0
257	0 n.v.t.		34	0
154	290 West - Oost		212	0

V. CONCLUSIE

De 'Hijker Esch' zal gedurende circa zevenhonderdvijftig jaar door een eenvoudige plattelandbevolking ter grootte van één gezin in Fase I, de Romeinse- en Volksverhuizingstijd [met het relatief grootste aantal individuen in Fase Ia], en ter grootte van twee gezinnen in Fase II, de Vroege Middeleeuwen [met het relatief grootste aantal individuen in Fase IIa] als grafveld in gebruik zijn geweest. De denkbeeldige demografische curve vertoont dus een zekere bimodaliteit, waarbij het 'grootste' aantal graven dateert uit de begin- en eindstadia van het grafveld; in de periode rond 500 A.D., ten tijde van en kort na het gebruik als gemischtbelegtes Gräberfeld, is het aantal bijzettingen het 'geringst'.

Deze egalitaire maatschappij vertoont in Fase Ia trekken van sociale [supra-locale?] economische of politieke differentiatie, wat wordt weerspiegeld in de voorkomens van 'rijker' uitgevoerde kamergraven in het zuidoostelijk gedeelte van het grafveld.

De functie als grafveld zal ergens in de negende eeuw na Christus [cf. Waterbolk, 1982] opgehouden te hebben bestaan. Waarom is niet geheel duidelijk. Speelden natuurlijke oorzaken -als vochtoverlast- hierbij een rol, of begon men zijn doden elders -bijvoorbeeld in en / of rond een te veronderstellen kerk van bij kerspeldorp Beilen- te begraven?

Na waarschijnlijk gedurende enige tijd braak te hebben gelegen -wellicht wegens een hier omheen hangende taboesfeer, en vervolgens in de vergetelheid te zijn geraakt- werd de grond na ca. 1350 A.D. [cf. Slicher van Bath, 1987] als akkergrond in gebruik genomen.

Teneinde nog meer inzicht te verkrijgen in de bij dergelijke grafvelden optredende fenomenen, is een uitvoerige analyse van alle vergelijkbare sites een absolute vereiste. Deze

vergelijkende analyse dient plaats te vinden middels een
standaardisering van de gegevens. Ik kijk dan ook met grote
belangstelling uit naar de resultaten van het onderzoek van
Prof. Dr. W.A. van Es.

Jacques de Voogd

"Gutta cavat lapides, non vi sed saepe cadendo"

LITERATUUR

- Ahrens, C., 1978. Die Leute von Ketzendorf. Ahrens & F. Laux [Red.], C., Sachsen und Angelsachsen, 323-344.
- Ament, H., 1977. Zur archäologischen Periodisierung der Merowingerzeit. Germania 55, 133-40.
- Andrae, R., 1973. Mosaikaugenperlen: Untersuchungen zur Verbreitung und Datierung karolingerzeitlicher Millefioriglasperlen in Europa. Acta Praehistorica 4, 101-98.
- Ariès, Ph., 1987. Het beeld van de dood. Nijmegen.
- Bechert, T., 1980. Zur Terminologie provinzialrömischer Brandgräber. Archäologisches Korrespondenzblatt 10, 253-8.
- Boersma, J.W., 1970. Hijken. Nieuwsbulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond: archeologisch nieuws, 1-2.
- Böhme, H.W., 1974. Germanische Grabfunde des 4. bis 5. Jahrhunderts zwischen unterer Elbe und Loire: Studien zur Chronologie und Bevölkerungsgeschichte. München.
- Böhner, K. 1958. Die fränkische Altertümer des Trierer Landes. Berlin.
- Böhner, K., 1959. Das Grab eines Fränkischen Herren aus Morken im Rheinland. Kunst und Altertum am Rhein, Führer des Rheinischen Landesmuseums Bonn 4. Köln-Graz.
- Boone, W.J. de, 1970-1. An Early Mediaeval grave field on the Beumelerberg near Garderen, province of Gelderland. Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Onderzoek 20-1, 249-92.

- Callmer, J., 1977. Trade beads and bead trade in Scandinavia ca. 800-1000 A.D. Acta Archaeologica Lundensia, series in 4°, nr. 11. Lund.
- Durand, M., 1988. Archéologie du cimetière médiéval au sud-est de l'Oise: relations avec l'habitat et évolution des rites et des pratiques funéraires du VIIème au XVIIème siècle. Revue Archéologique de Picardie. Amiens.
- Durand [réd.], 1988. Actes des VIIIe journées internationales d'archéologie Mérovingienne tenues à Soissons (Aisne) du 19 au 22 juin 1986. Revue Archéologique de Picardie 3-4. Amiens.
- Es, W.A. van, 1964. Het rijengrafveld van Wageningen. Palaeohistoria X, 181-316.
- Es, W.A. van, 1967. Wijster: a native village beyond the Imperial Frontier 150-425 AD. Palaeohistoria XI. Dissertatie RijksUniversiteit Groningen.
- Es, W.A. van, 1968. Grafritueel en kerstening. Inaugurele rede Vrije Universiteit Amsterdam. Bussum.
- Es, W.A. van & A.D. Verlinde, 1977. Overijssel in Roman and Early-Medieval Times. Berichten van de Rijksdienst voor het Bodemkundig Onderzoek 27, 7-89.
- Fahrenfort, J.J., 1947. Dodenbezorging en cultuur I: de dodenbezorging bij de natuur- en halfcultuurvolken en bij de cultuurvolken der Oudheid. Amsterdam.
- Fried, M.H., 1967. The evolution of political society. New York.

- Graft, C.C. van de, 1947. Dodenbezorging en cultuur II: de dodenbezorging bij de volken van Europa, inzonderheid in Nederland. Amsterdam.
- Fleury, M. & P. Périn, 1978. Problèmes de chronologie relative et absolue concernant les cimetières mérovingiennes d'entre Loire et Rhin. Paris.
- Koci, P.B., 1974. De orkaan van 13 november 1974 en het ontstaan van "hoefijzervormige grondsporen. Helinium XIV, 57-65.
- Myres, J.N.L., 1969. Anglo-Saxon Pottery and the settlement of England. Oxford.
- Périn, P., 1980. La datation des tombes mérovingiennes: historique - méthodes - applications. Genève.
- Provinciale Planologische Dienst Drenthe, 1982. Milieukartering Drenthe 1974-1978 III: fysische geografie [toelichting en kaartbijlagen]. Assen.
- Roes, A., 1963. Bone and antler objects from the Frisian terpmounds. Haarlem
- Service, E.R., 1962. Primitive social organisation. New York.
- Sahlin, E., 1952. La civilisation Mérovingienne II: les sépultures. Paris.
- Shea, J. O., 1981. Social configurations and the archaeological study of mortuary practices: a case study. Chapman [ed.], R., I. Kinnes & K. Randsborg, The archaeology of death, 39-52. New Directions in Archaeology. Cambridge, University Press.

Slicher van Bath, B.H., 1987. De agrarische geschiedenis van West-Europa 500-1850: sociaal-economische geschiedenis van de strijd om het bestaan in West-Europa tot aan het tijdperk van de industrialisatie. Utrecht.

Stichting Bodemkartering / Provinciale Planologische Dienst Drenthe, 1987. Op weg met het verleden: cultuurhistorische kartering van Drenthe [toelichting en kaartbijlagen]. Assen.

Smink, E.H., 1985. Aardewerk in Nederland: een globaal overzicht van het Neolithicum tot circa 1800. Steehouwer, K.J. & A.H.C. Warringa, Archeologie in de praktijk: methoden en technieken voor de (amateur-)archeoloog, 123-52. Weesp.

Steuer, H., 1980. Frühgeschichtliche Sozialstrukturen in Mitteleuropa: eine Analyse der Auswertungsmethoden des archäologischen Quellenmaterials. Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften in Göttingen, philologisch-historische Klasse, dritte Folge, nr. 128. Göttingen.

Stein, F., 1967. Adelsgräber des achten Jahrhunderts in Deutschland. Germanische Denkmäler der Völkerwanderungszeit, Serie A, 9.

Verwers, W.J.H., 1988. North Brabant in Roman and Early Medieval Times, IV: the Merovingian cemeteries. Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek 38, 173-223.

Vilsteren, V.T. van, 1988. Het vroegmiddeleeuwse grafveld van Gasselte. Nieuwe Drentse Volksalmanak 105, 76 (188)-89 (201).

Waterbolk, H.T., 1982. Mobilität von Dorf, Ackerflur und Gräberfeld in Drenthe seit der Latènezeit: archäologische Siedlungsforschungen auf der Nordniederländischen Geest. Offa 39, 97-137.

Werner, J., 1961. Die Fibeln der Sammlung Diergardt. Berlin.

Willems, J. & M. Otte [éd.], 1986. La civilisation Mérovingienne dans de Bassin Mosan: actes du colloque international d'Amay-Liège du 22 au 24 août 1985. ERAUL 22, Luik.

VII.
BIJLAGEN

BIJL. I

FICHES MET GRAFINVENTARIS

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 1.

- 1988/IV.1. Grijs wandscherfje
1988/IV.2. Bronzen ringetje [meerdere fragm.]
Kraal [meerdere fragm.; afw.]
1988/IV.3. Houtskool
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 2.

- 1988/IV.4. IJzeren mes [12,3 cm]
1988/IV.5. Crematierest
7 wandscherven
1988/IV.6. IJzeren gesp [l. 3,6 cm; b. 4,0 cm]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 4.

- 1988/IV.8. Randscherf
3 wandscherven
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 5.

- 1988/IV.11. Beenderen
1988/IV.12. IJzeren mes [15,4 cm]
1988/IV.12a. IJzeren mes [13,0 cm]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 6.

- 1988/IV.10. Crematie [afw.]
Cylindrische, blauwe, gewerkte glazen kraal
1988/IV.10a. IJzeren mes [11,8 cm]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 7.

- 1988/IV.15. Rechthoekige, gele, gewerkte glazen kraal
2 cilindrische, blauwe, gewerkte glazen kralen
Ovale, blauwe glazen kraal
1988/IV.15a. IJzeren mes [16,4 cm]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 10.

- 1988/IV.17. Kraal [afw.]
Randscherf
Wandscherf
1988/IV.32. Randscherf met stempelversiering
3 wandscherven [w.o. 1 met stempelpers.]
1988/IV.33. IJzeren mes [13,0 cm]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 11.

- 1988/IV.27. IJzeren mes [10,3 cm]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 13.

- 1988/IV.9. Randscherf
10 wandscherven
1988/IV.9a. Tandkapsels
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 14.

- 1988/IV.7. Randscherf
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 15.

- 1988/IV.198. 2 crematierresten
Randscherf
15 wandscherven
1988/IV.206. IJzeren gesp [l. 4,3 cm; b. 4,0 cm]
1988/IV.207. IJzeren mes [3 fragm.; 17,0 cm]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 17.

- 1988/IV.13. Randscherf
1988/IV.13a. IJzeren mes [afw.]
1988/IV.224. Wandscherf [uit rec. verspitting]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 18.

- 1988/IV.227. IJzeren mes [3 fragm.; 14,3 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 19.

- 1988/IV.222. IJzeren mes [5 fragm.; 17,0 cm.]
1988/IV.223. IJzeren gesp [gebr.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 20.

- 1988/IV.16. "Situla"-vormig, grijsbruin potje met vlakke bodem; "fries"-versiering op overgang schouder / buik [Van Es, 1967: 187; 188, fg. 95.2; 319, nt. 60.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 21.

- 1988/IV.221. IJzeren mes [3 fragm.; 14,0 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 22a.

- 1988/IV.217. Cylindrische, opake, blauwe glazen kraal
Discoïde, opake, witte glazen kraal
3 discoïde, opake, gele glazen kralen
Discoïde, opake, groene glazen kraal
Discoïde, opake, blauwe glazen kraal [groter]
2 discoïde, opake, rode glazen kralen
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 24.

- 1988/IV.215. Crematieresten
2 randscherven
3 wandscherven
- 1988/IV.216. Bronzen gespje [incompl.; meerdere fragm.; br.
2,5 cm.]
IJzeren mes [3 fragm.; 15,2 cm.]
IJzeren sleutel-steel [9,0 cm.]
IJzeren sleutel-oog [l. 4,0 cm.; br. 3,5 cm.]
Langgerekt, trapeziumvormig ijzeren staafje, met
aan uiteinden rechthoekig oog [8,0 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 25.

- 1988/IV.14. Bodemscherf [fragm.]
1988/IV.236. 5 wandscherven
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 27.

- 1988/IV.234. 7 wandscherven
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 28.

- 1988/IV.237. 3 randscherven
6 wandscherven
- 1988/IV.243. Crematie met houtskool
6 scherven aardewerk [w.o. bodemfragm.], gedeel-
telijk gerestaureerd
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 29.

- 1988/IV.235. Randscherf
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 30.

- 1988/IV.22. IJzeren mesje [fragm.; 5,6 cm.]
IJzeren gesp [l. 3,3 cm.; br. 3,0 cm.]
IJzerfragment [5,1 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 31.

- 1988/IV.65. IJzeren mes [fragm.; 6,0 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 32.

- 1988/IV.66. Cylindrische, groene glazen kraal
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 33.

- 1988/IV.68. Halve kraal [afw.]
1988/IV.69. Wandscherf
1988/IV.70. IJzeren mes [11,0 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 34.

- 1988/IV.67. Wandscherf
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 35.

- 1988/IV.23. IJzeren mes [fragm.; 6,6 cm.]
1988/IV.23a. Plat-ovale, rode glazen kraal
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 36.

- 1988/IV.71. IJzeren nagel [helft; 2,4 cm.]
1988/IV.72. IJzeren mesje [6,4 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 37.

- 1988/IV.24. IJzeren mes [14,0 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 39.

- 1988/IV.20. 5 wandscherven
1988/IV.20a. Cylindrische, grijze, gewerkte glazen kraal
1988/IV.21. IJzeren haak-sleutel [2 fragm.; 11,5 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 41.

- 1988/IV.19. Randscherf
5 wandscherven
1988/IV.19a. Langwerpige, neutrale glazen kraal
Biconische, blauwe glazen kraal
Discoïde, gele glazen kraal
Discoïde, groene glazen kraal
1988/IV.19b. IJzeren mesje [fragm.; 5,0 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 43.

- 1988/IV.26. Randscherf
1988/IV.26a. Biconische, gecanneleerde witte glazen kraal
1988/IV.26b? IJzeren mes [3 fragm.; 9,6 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 45.

- 1988/IV.28. IJzeren mes [fragm.; 7,0 cm.]
1988/IV.28a. IJzeren huls [handgreep; 8,4 cm.]
1988/IV.28b. IJzeren gesp [l. 3,5 cm.; br. 4,2 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 47.

- 1988/IV.30. 3 wandscherven
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 48.

- 1988/IV.35. IJzeren mes [fragm.; 8,6 cm.]
1988/IV.35a. IJzeren gesp [l. 4,0 cm.; br. 6,4 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 49.

- 1988/IV.29. Randscherf met oor
Wandscherf met oor-aanzet
4 wandscherven
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 53.

- 1988/IV.37. IJzeren mes [11,8 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 55.

- 1988/IV.31. Wandscherf
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 57.

- 1988/IV.36. IJzeren mes [15,8 cm.]
1988/IV.36a. Randscherf
Wandscherf
1988/IV.36b. IJzeren gesp [l. 2,2 cm.; br. 2,3 cm.]
1988/IV.42. 4 wandscherven
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 58.

- 1988/IV.43. Wandscherf
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 61.

- 1988/IV.53. Wandscherf
1988/IV.54. IJzeren huls [handgreep v. dolkje?; 8,8 cm.]
1988/IV.55. IJzeren mes [3 fragm.; 13,2 cm.]
1988/IV.56. IJzeren gesp [l. 2,8 cm.; br. 3,5 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 62.

- 1988/IV.39. IJzeren mes [fragm.; 5,2 cm.]
1988/IV.39a. IJzeren gesp [l. 2,9 cm.; br. 3,4 cm.]
1988/IV.40. Randscherf
2 wandscherven
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 63.

- 1988/IV.41. IJzerfragment [afw.]
1988/IV.58. Randscherf
4 wandscherven
1988/IV.59. IJzerfragment
1988/IV.60. Randscherf
4 wandscherven
1988/IV.63. IJzeren mes [lemmet; 10,0 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 65.

1988/IV.38. IJzeren mes [fragm.; 6,2 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 66.

1988/IV.52. 2 wandscherven

1988/IV.57. IJzeren mes [12,0 cm.]

1988/IV.57a. Langwerpige, gewerkte rode glazen kraal
Langwerpige, rode glazen kraal [groter; uitgebr.
vers.]

Gehalveerde, langwerpige, gewerkte blauwe glazen
kraal

Platte, witte glazen kraal

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 68.

1988/IV.49. IJzeren gesp [helft; l. 2,3 cm.]

1988/IV.50. IJzeren mes [3,5 cm.]

1988/IV.51. 3 wandscherven

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 70.

1988/IV.46. Wandscherf angelsaksisch aardewerk

6 wandscherven

1988/IV.47. Brons [4 fragm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 71.

1988/IV.45. Randscherf

5 wandscherven

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 72.

1988/IV.48. Barnstenen kraal
Cylindrische, witte glazen kraal

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 74.

1988/IV.84. 3 wandscherven

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 75.

1988/IV.81a. 2 cilindrische, witte glazen kralen
1988/IV.81b. IJzeren mes [13,6 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 76.

1988/IV.74. Cylindrische, witte glazen kraal [2 segm.]
1988/IV.74a. Cylindrische, groene glazen kraal [klein]
1988/IV.74b. IJzeren mes-punt [7,3 cm.]
1988/IV.85. Wandscherf

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 78.

1988/IV.61. IJzeren mes [10,4 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 79.

1988/IV.62. Randscherf
1988/IV.64. Taps toelopende, gele kraal [klein]
1988/IV.64a. IJzeren mes [9,0 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 88.

- 1988/IV.80. IJzeren mes met aankoevingen [fragm.; 7,3 cm.]
1988/IV.80a. IJzeren gesp [l. 3,0 cm.; br. 4,1 cm.]
3 bronsfragmenten [zeer klein; afw.]
1988/IV.80b. Rechthoekige, gewerkte, groene glazen kraal
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 89.

- 1988/IV.82. 5 wandscherven
1988/IV.83. IJzeren mes [fragm.; 3,0 cm.]
1988/IV.83a. Blauwe glazen kraal [2 segm.; klein]
1988/IV.83b. Bronzen ringetje [fragm.]
1988/IV.83c. IJzeren gesp? [l. 4,2 cm.; br. 3,2 cm.]
1988/IV.83d. rechthoekige, groene glazen kraal [besch.]
2 cilindrische, gewerkte, groene glazen kralen
2 blauwe glazen kraaltje [klein]
1988/IV.83e. 2 IJzerfragmenten [zeer klein]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 90.

- 1988/IV.79. IJzeren mes [fragm.; 6,5 cm.]
1988/IV.79a. IJzeren gesp [l. 3,9 cm.; br. 3,8 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 91.

- 1988/IV.89a. IJzeren mes [fragm.; 10,0 cm.]
IJzerfragment [afw.]
1988/IV.89b. IJzeren huls [mesheft; 6,3 cm.]
1988/IV.90. Wandscherf
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 92.

- 1988/IV.86. Cilindrische, rode glazen kraal [met aank.]
1988/IV.86a. IJzerfragment [4,3 * 3,7 cm.]
1988/IV.88. 3 wandscherven
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 95.

1988/IV.87. Randscherf
3 wandscherven

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 96.

1988/IV.91. IJzeren mes [fragm.; 7,9 cm.]
1988/IV.91a. Cylindrische, gewerkte, blauwe glazen kraal
[klein]
Cylindrische, gewerkte, blauwe glazen kraal
[groter]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 99.

1988/IV.93. IJzeren mes [13,3 cm.]
1988/IV.93a. IJzeren huls [mesheft; 7,4 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 100.

1988/IV.92. IJzeren mes [fragm.; 4,2 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 102.

1988/IV.94. Cylindrische, rode glazen kraal

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]

GRAF 106.

- 1988/IV.100. IJzeren punt, gevat in met hout gevulde ijzeren huls [12,8 cm.]
- 1988/IV.101. IJzeren mes [fragm.] in met stof of leer overtrokken houten? schede [11,8 cm.]
- 1988/IV.102. IJzeren gesp [l. 3,8 cm.; br. 5,0 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]

GRAF 107.

- 1988/IV.107. IJzeren mes met resten van schede [6,0 cm.]
- 1988/IV.113. rechthoekige, gewerkte, opake, gele, glazen kraal
- Opake, blauwe glazen kraal [kapot]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]

GRAF 108.

- 1988/IV.109. IJzeren mes met resten van schede [5,5 cm.]
- 1988/IV.110. IJzeren gesp [l. 5,2 cm.; br. 4,2 cm.]
- 1988/IV.112. Cylindrische, opake, blauwe glazen kraal met ruime doorboring
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]

GRAF 109.

- 1988/IV.97. Gewerkte, opake, groene glazen kraal [3 segm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]

GRAF 110.

- 1988/IV.98. Cylindrische, polychrome glazen kraal
- 1988/IV.99. IJzeren mes [fragm.] met resten van schede [l. 6,2 cm.; br. 2,2 cm.]
- Haak-sleutel? [5 fragm.; 13,2 cm.]
- IJzeren gesp [l. 3,5 cm.; br. 3,0 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 111.

1988/IV.122. IJzeren mes [fragm.; 10,0 cm.] met resten van
schede [13,6 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 112.

1988/IV.114. IJzeren sleutel? [7 fragm.]
1988/IV.115. IJzeren mes? [15,5 cm.]
1988/IV.116. Crematie
1988/IV.119. IJzeren gesp [l. 3,1 cm.; br. 2,7 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 113.

1988/IV.111. IJzeren pijpje, rond in doorsnede [2 fragm.] met
houtresten rondom
Wandscherf

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 114.

1988/IV.104. Discoïde, gewerkte, opake, blauwe glazen kraal
1988/IV.105. IJzeren mes [4 fragm.; lemmet 11,0 cm.] met
doorn met resten van met stof of leer over
trokken houten schede [18,6 cm.]
1988/IV.106. Cylindrische, gewerkte, opake, grijze glazen
kraal
1988/IV.108. Rechthoekige, gewerkte, opake, polychrome
glazen kraal
Opake, transparant-blauwe glazen kraal met zeer
ruime doorboring
Discoïde, opake, blauwe glazen kraal

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]

GRAF 115.

- 1988/IV.120. Bij reiniging nihil
1988/IV.121. Bij reiniging nihil
1988/IV.123. Bij reiniging nihil
1988/IV.126. Cylindrische, gewerkte, opake, blauwe glazen
kraal
1988/IV.127. IJzeren mes [klein fragm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]

GRAF 116.

- 1988/IV.133. IJzeren mes [meerdere fragm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]

GRAF 117.

- 1988/IV.124. Versierd wandscherfje [met buikknik]
1988/IV.130. Witte glazen kraal [3 segm.]
Witte glazen kraal [nu geelbruin; 2 segm.]
1988/IV.131. IJzeren mes met doorn [fragm.; 10,0 cm.]
IJzeren riembeslag [4,2 * 2,9 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]

GRAF 118.

- 1988/IV.103. Versierde wandscherf Argonnen-keramiek
Versierde bodemscherf Argonnen-keramiek
3 wandscherven Argonnen-keramiek
3 wandscherven
1988/IV.117. Conische, met hout gevulde ijzeren huls, recht-
hoekig in doorsnede, [12,0 cm.]
1988/IV.118. IJzeren mes [lemmet; 16,8 cm.]
3 ijzerfragmentjes
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 119.

- 1988/IV.128. IJzeren mes [fragm.; 8,0 cm.]
1988/IV.129. Bronzen klink van riembeslag [l. 2,4 cm.; br.
2,7 cm.]
IJzeren gesp [2 fragm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 120.

- 1988/IV.135. IJzeren mes [1e fragm.; bij reiniging nihil]
IJzeren mes [2e fragm.; 17,2 cm.]
2 ijzerfragmentjes?
1988/IV.139. IJzeren, met hout gevulde huls [fragm.; 4,3 cm.]
1988/IV.141. IJzerfragment [indet.]
Randscherf Argonnen-keramiek
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 121.

- 1988/IV.125. Randscherfje
2 wandscherfjes
1988/IV.132. 3 ijzeren klinkjes [l. 1,4 cm.; doorsn. 0,5 cm.]
IJzeren haak-sleutel [3 fragm.; 10,8 cm.; baard
met stift 1,0 cm.]
1988/IV.136. Cylindrische, gewerkte, opake, blauwe glazen
Millefiori-kraal [gehalv.]
1988/IV.137. IJzeren gesp [l. 2,5 cm.; br. 3,3 cm.]
1988/IV.138. IJzeren mes [fragm.; 9,0 cm.]
3 ijzerfragmentjes [indet]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 123.

- 1988/IV.152. IJzeren mes [3 fragm.; 8,4 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 124.

- 1988/IV.144. Barnstenen kraal [gehalv.]
1988/IV.145. IJzeren mesje [fragm.; 7,6 cm.]
1988/IV.149. Cylindrische, opake, gele glazen kraal
Cylindrische, opake, rode glazen kraal
Bolvormige, gewerkte, opake, blauwe glazen kraal
4 grijs-witte fragmentjes [indet.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 125.

- 1988/IV.143. 3 wandscherven
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 126.

- 1988/IV.146. Discoïde, opake, groene glazen kraal met ruime
doorboring
1988/IV.147. IJzeren mes [meerdere fragm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 127.

- 1988/IV.161. IJzeren mes [4 fragm.] met resten van schede
[11,0 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 128.

- 1988/IV.151. Crematie
1988/IV.157. IJzeren mes met resten van schede [14,4 cm.]
IJzeren gesp [l. 4,3 cm.; br. 4,2 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 128a.

1988/IV.148. Cylindrische, gewerkte, opake, blauwe glazen
kraal

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 129.

1988/IV.164. IJzeren mes [14,8 cm.]
1988/IV.165. Cylindrische, opake, groene glazen kraal
Cylindrische, gewerkte, opake, blauwe glazen
kraal
Biconische, gewerkte, opake, gele glazen kraal
Discoïde, opake, rode glazen kraal
Bronzen naald [meerdere fragm.]
6 fragmentjes [indet.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 131.

1988/IV.153. IJzeren mes [16,0 cm.]
1988/IV.158. IJzeren mes [15,8 cm.]
IJzeren gesp [l. 3,2 cm.; br. 3,2 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 133.

1988/IV.160. IJzeren mes [fragm.; 6,8 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 134.

- 1988/IV.166a. IJzeren mes [12,7 cm.]
1988/IV.168. Rechthoekige, gewerkte, opake, gele glazen kraal
Kleurloze kraal met fragmentjes hiervan
1988/IV.170. IJzeren haak-sleutel [3 fragm.; 16,1 cm.]
1988/IV.171. Cylindrische, gewerkte, opake, blauwe glazen
Millefiorikraal
Conische, gewerkte, opake, blauwe glazen Mille-
fiorikraal [besch.]
Discoïde, opake, rode barnstenen kraal
2 kleurloze kralen [knopen?]
1988/IV.172. IJzeren sleutel-steel? [8,1 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 135.

- 1988/IV.159. IJzeren mesje [11,3 cm.]
Wandscherf
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 136.

- 1988/IV.173. 2 cilindrische, gewerkte, opake, blauwe glazen
kralen
1988/IV.178. Gecalcineerd botfragmentje
Bronzen naald [4 fragm.; w.o. 1 met veer]
Ronde ijzeren fibula [fragm.]
1988/IV.179. Bronzen, halfronde beugel [haarspeld?; 4 fragm.;
doorsn. 15,5 cm.]
IJzeren ringetje [doorsn. 3 cm.]
1988/IV.180. IJzeren mes [14,0 cm.]
Sleutel-steel? [9,2 cm.]
IJzeren sleutel-ring/gesp [l. 2,6 cm.; br. 2,6
cm.]
Aantal houtfragmenten, waar doorheen ijzeren
klinkjes [foudraal?]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 138.

- 1988/IV.162/163. IJzeren mes [fragm.; 15,9 cm.]
Doorn van ijzeren mes
IJzeren gesp [l. 2,5 cm.; br. 3,1 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 139.

- 1988/IV.167. IJzeren mes [16,1 cm.]
1988/IV.169. IJzeren gesp [l. 2,7 cm.; br. 2,7 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 141.

- 1988/IV.174. IJzeren mes [11,8 cm.]
1988/IV.175. rechthoekige, gewerkte, opake, rode glazen kraal
Discoïde, opake, rode glazen kraal
1988/IV.176. IJzeren staafje, rond in doorsnede [4,5 cm.]
1988/IV.177. Tand- en kieskapsels
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 144.

- 1988/IV.183+184. IJzeren mes [2 fragm.; 7,5 cm.]
Randscherf
Wandscherf
Tandkapsels
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 146.

- 1988/IV.258. Houtskool
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 150.

1988/IV.273. Scherfje glas
Wandscherfje

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 152a.

1988/IV.248. 6 scherfjes aardewerk

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 154.

1988/IV.245. IJzeren mes [3 fragm.; 21,8 cm.]
IJzeren gesp [l. 2,5 cm.]
2 scherfjes aardewerk
1988/IV.246. IJzeren dolk met hout in holle greep [23,8 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 156.

1988/IV.239. Cylindrische, opake, grijze glazen kraal

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 157.

1988/IV.231. IJzeren mes [3 fragm.; 14,6 cm.]
Wandscherf

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 158.

1988/IV.228. IJzeren mes [2 fragm.; 15,0 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 159.

1988/IV.219. IJzeren mes [4 fragm.; 13,6 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 160.

1988/IV.212. Crematierest
Wandscherf
Randscherf
1988/IV.218. IJzeren mes [2 fragm.; 10,6 cm.]
1988/IV.220. 2 rechthoekige, gewerkte, opake, gele glazen
kralen
2 cilindrische barnstenen kralen
Dubbelconische, opake, rode glazen kraal
Discoïde, gewerkte, opake, rode glazen kraal

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 161.

1988/IV.155. Wandscherf

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 162.

1988/IV.150. Conische, gewerkte, opake, blauwe glazen kraal

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 163 t/m 165.

1988/IV.156. 6 crematieresten
3 IJzerfragmentjes [indet.]
Scherven van 3 soorten potten [w.o. dunwandige
randscherf met oor]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 164a.

1988/IV.@@@. IJzerafval [w.o. nagels, riembeslag, etc.]
Hout en Houtskool

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 165.

1988/IV.225. Cylindrische, opake, rode glazen kraal
Cylindrische, opake, blauwe glazen kraal
Discoïde, opake, witte glazen kraal
Discoïde, opake, gele glazen kraal
Discoïde, opake, blauwe glazen kraal
Platte, driehoekige, opake, blauwe glazen kraal
Tandkapsels

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 166.

1988/IV.211. IJzerfragmentje

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 167.

1988/IV.204. Crematierest
IJzeren mes [2 fragm.; 4,8 cm.]
IJzeren klinkje

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 168.

1988/IV.209. Crematieresten
Randscherf
10 wandscherven
1988/IV.213. IJzeren mes [fragm.; 2 ged.; 10,0 cm.]
1988/IV.214. IJzeren gesp [l. 3,1 cm.; br. 3,7 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 169.

- 1988/IV.205. IJzeren sleutel-steel [2 fragm.; 8,0 cm.]
IJzeren mesje [3 fragm.; 9,4 cm.]
Roestfragmentjes
- 1988/IV.208. 2 wandscherven
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 170.

- 1988/IV.200. Roestfragmentjes
- 1988/IV.201. Trapezoïdale, ijzeren gesp [l. 3,4 cm.; br. 3,6 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 171.

- 1988/IV.210. Wandscherf
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 172.

- 1988/IV.196. Crematieresten
Randscherf met doorboord oor [aan rand]
Aantal wandscherven
- 1988/IV.199. IJzeren mesje [4 fragm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 173.

- 1988/IV.203. Crematieresten
9 wandscherven
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 174.

1988/IV.192. Crematieresten
Randscherf
2 wandscherven

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 175.

1988/IV.195. Crematierest
IJzeren mes [onderst.; 9,5 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 176.

1988/IV.193. Scherfje met gat [gehalv.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 177.

1988/IV.154. Randscherfje
1988/IV.197. Crematieresten
Randscherf
6 wandscherven
IJzeren nietje [2,2 cm.]
1988/IV.202. IJzeren mes [3 fragm.; 10,6 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 180.

1988/IV.229. IJzeren mes-punt [7,8 cm.]
IJzeren mes-schacht [3,7 cm.]
IJzeren oogje?

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 181.

- 1988/IV.187. Crematieresten
2 randscherven
Aantal scherven
1988/IV.189. Randscherf met oor [doorboord]
1988/IV.194. IJzeren gesp [fragm.; br. 3,0 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 182.

- 1988/IV.191. IJzeren mes [fragm.; 7,0 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 183.

- 1988/IV.188. IJzeren sleutel [12,0 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 184.

- 1988/IV.190. Crematie
Randscherf
2 wandscherven
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 186.

- 1988/IV.226. Crematie
2 randscherven
Wandscherf
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 190.

- 1988/IV.242. IJzeren mes [15,8 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 191.

1988/IV.241. IJzeren mes [2 fragm.; 14,6 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 196.

1988/IV.233. Wandscherf
1988/IV.238. Kralensnoer
1988/IV.240. Bronzen gesp? met kledingresten [doorsn. 4,4
cm.]
1988/IV.244. Bronzen ringetje [meerdere fragm.]
IJzeren mes [meerdere fragm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 198.

1988/IV.264. Kralensnoer [122 kralen, w.o. 38 barnstenen]
1988/IV.272. Brede bronzen ring [doorsn. 4,5 cm.]
1988/IV.281. IJzeren mesje [3 fragm.; 8,5 cm.]
Dicoïde, grijze glazen kraal
Wandscherf

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 199.

1988/IV.276. Biconisch, bruin-zwart potje met vlakke bodem
[rand ontbr.; gr. br. 9,6 cm.; h. 9,0 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 200.

1988/IV.278. Gesmolten stukje glas
3 wandscherven
1988/IV.279. 2 ijzeren schakeltjes aaneen
1988/IV.287. Grijsbruin, komvormig potje met iets uitstaande
rand en enigszins bolle bodem [h. 12,4 cm.;
br. 17,2 cm.]
1988/IV.288. Kralensnoer
IJzeren schakeltjes [8 fragm.]
Bronzen/benen sluiting/gesp [aantal fragm.]
Aantal kleine scherfjes
1988/IV.289. IJzeren mes [3 fragm.; 6,6 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 201.

- 1988/IV.275. Resten van ijzeren sluiting [onherk.]
Ovale, barnstenen kraal
Discoïde, barnstenen kraal
8 discoïde, glazen kraaltjes
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 203.

- 1988/IV.270. Rechthoekige, gewerkte, blauwe glazen kraal
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 204.

- 1988/IV.274. Biconisch, breed, laag, bruin-grijs potje met
uitbuigende rand en vlakke [h. 8,6 cm.; gr.
br. 13,6 cm.]
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 208.

- 1988/IV.277. Wandscherf
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 210.

- 1988/IV.265. Aantal scherven aardewerk [w.o. fragm. draai
schijf-]
Houtskoolfragment
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 212.

- 1988/IV.266. IJzeren mes met bij greep fragment van ijzeren
ring [vastgek.]
1988/IV.267. IJzeren gesp [2 fragm.]
1988/IV.271. 8 wandscherven draaischijf-aardewerk
Randscherf
2 wandscherven
-

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 215.

1988/IV.268. Houtskool

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 217.

1988/IV.263. "Situla"-vormig potje [onvoll.] op standvoet met
op overgang schouder/buik 3 knobbelvormige
oortjes [w.v. 2 doorboord; h. 7,2 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 219.

1988/IV.280. Klein potje met uitstaande rand en platte bodem;
oor van bodem tot halverwege buik [h. 5,9 cm.;
gr. br. 7,4 cm.]

GRAFVELD 'HIJKER ESCH' [GEM. BEILEN]
GRAF 220.

- 1988/IV.286. IJzeren sax [38,0 cm.]
1988/IV.290. IJzeren gesp [l. 3,7 cm.; br. 5,4 cm.] met riem
beslag [13,0 cm.]
IJzeren pijpje met witte inleg [cm.]
1988/IV.291. IJzeren mes [13,0 cm.]
Rechthoekig riembeslag met 4 wit uitgeslagen
klinken [3 fragm.; 6,2 * 5,0 cm.]
1988/IV.292. Lang ijzeren zwaard [tot. 78,0 cm.; lemmet 75,0
cm.] met fragment van ander zwaard [vastgek.;
25,0 cm.]
1988/IV.293. IJzeren riem-tong met 3 wit uitgeslagen klinken
-

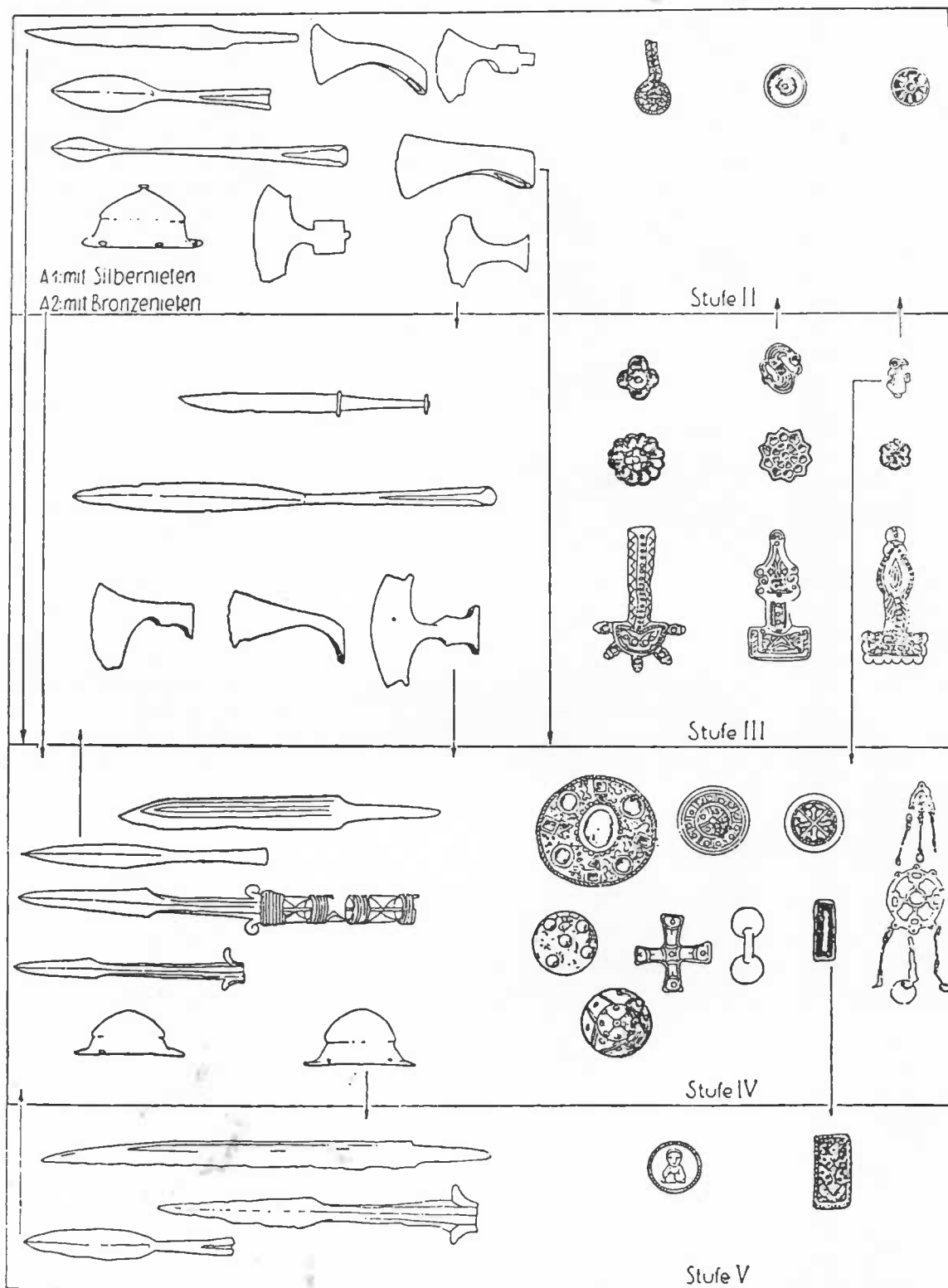


Fig. 1. — Classification chronologique relative des principaux types d'armes et de fibules de l'époque mérovingienne dans la région de Trèves (planche publiée par K. Böhner, dans *Die fränkische Altertümer des Trierer Landes*, Berlin, 1958, t. I, fig. 1 a). Niveau I : horizon romain tardif ; Niveau II : vers 450 - vers 525 ; Niveau III : vers 525 - vers 600 ; Niveau IV : vers 600 - vers 670 ; Niveau V : vers 670 - première moitié du VIII^e siècle.

BIJL. IV

Absolute Datierung			Stufen nach Böhner 1958	
450/80	früh-merowingisch	Ältere Merowingerzeit	AMI	II
520/30			AM II	III
560/70			AM III	
600	mittel-merowingisch	Jüngere Merowingerzeit	JMI	IV
630/40			JM II	
670/80	spät-merowingisch		JM III	V
720				

Fig. 12. — Cadre chronologique relatif et absolu unifié, proposé par H. AMENT [10], fig. 20, pour le matériel archéologique de l'ensemble du monde mérovingien.